IOANNIS MILTONI
Angli
PRO POPULO ANGLICANO
DEFENSIO,
Contra
CLAUDII ANONYMI, aliàs SALMASII,
DEFENSIONEM
REGIAM

LONDINI,
Typis DU GARDIANIS,
Anno Domini 1650.

PRÆFATIO.

Ametsi vereor, si in defendendo Populo Anglicano tam sim profusus verborum, vacuus rerum, quàm est plerisque visus in defensione regiâ Salmasius, ne verbosissimi simul & ineptissimi defensoris nomen meritus esse videar, tamen cùm in mediocri quavismateria tractandâ nemo sibi adeò properandum esse existimet, quin exordio saltem aliquo pro dignitate suscepti à se operis uti soleat, id ego in re omnium ferè maxima dicenda si non omittam, neque nimis astringam, spero quas equidem, duas propemodùm res, magnopere vellem, assecuturum me esse; alteram, ut causæ huic nobilissimæ, & seculorum omnium memoriâ dignissimæ nulla ex parte, quantum in me est, desim; alteram, ut reprehensam in adversario futilitatem & redundantiam, devitâsse tamen ipse nihilo minus judicer. Dicam enim res neque parvas neque vulgares, regem potentissimum, oppressis legibus, religione afflictâ, pro libidine regnantem, tandem à suo populo, qui servîtutem longam servierat, bello victum; inde in custodiam traditum; & cùm nullam omnino meliùs de se sperandi materiam vel dictis vel factis præberet, à

summo demùm regni Concilio capite damnatum; & pro ipsis Regiæ foribus securi percussum. Dicam etiam, quod ad levandos magna superstitione hominum animos multum contulerit, quo jure, præsertim apud nos, judicatum hoc atque peractum sit, meósque cives fortissimos & integerrimos, déque universis orbis terrarum civibus ac populis egregiè meritos ab improbissimis maledicorum, sive nostratium, sive exterorum calumniis, tum imprimis ab hujus inanissimi Sophistæ maledictis, qui pro duce & coryphæo cæterorum se gerit, facilè defendam. Quæ enim ullius regis alto solio sedentis majestas unquam tanta eluxit, quanta tum Populi Anglicani effulgebat, cum excussâ illâ veteri superstitione, quæ diu invaluerat, ipsum regem, seu potiùs de rege hostem, qui solus mortalium impunitatem sibi divino jure vendicabat, suis legibus irretitum judicio perfundere, & quo is quemcunque alium supplicio affecisset, eodem sontem ipsum afficere non vereretur. At quid ego hæc tanquam populi facta prædico? quæ ipsa per se penè vocem edunt, & præsentem ubique testantur Deum. Qui, quoties suæ sapientissimæ menti complacitum est, superbos & effrænatos reges, supra humanum modum sese attollentes, solet deturbare, & totâ sæpe cum domo funditus evertit. Illius nos manifesto numine ad salutem & libertatem propè amissam subitò erecti, illum ducem secuti, & impressa passim divina vestigia venerantes, viam haud obscuram, sed illustrem, illius auspiciis commonstratam & patefactam in-

gressi

gressi sumus. Hæc ego omnia dignè satis explicare, & quod omnes fortasse gentes legant atque ætates, monumentis tradere, si diligentiâ solùm meâ, cujusmodicunque est, meis tantùm viribus sperem me posse, frustra sim. Quæ enim oratio tam augusta atque magnifica, quod tam excellens ingenium huic oneri subeundo par esse queat, ut cùm illustrium virorum aut civitatum res gestas vix reperiatur tot seculis qui luculentè possit scribere, opinetur quisquam hæc, non hominum, sed omnipotentis planè Dei gloriosè & mirabiliter facta ullis se verbis aut stylo assequi posse? Quod quidem munus ut susciperem, tametsi summi in republica nostrâ viri suâ authoritate perfecerunt, mihique hoc negotium datum esse voluerunt, ut quæ illi, Deo ductore, magnâ cum gloria gessere, ea, quod certè proximum est, contra invidiam & obtrectationem, quas in res ferrum & apparatus belli nihil potest, alio genere armorum defenderem, quorum ego quidem judicium magno mihi ornamento esse existimo, me scilicet eorum suffragiis eum esse præ cæteris, qui hanc patriæ meæ fortissimis liberatoribus haud pœnitendam operam navarem, quin & ipse ab ineunte adolescentiâ iis eram studiis incensus, quæ me ad optima quæque si minus facienda, at certè laudanda incitatum ferebant, his tamen diffisus adminiculis ad divinam opem recurro: Deumq; opt. max. donorum omnium largitorem invoco, ut quàm prosperè quàmque piè nostri illi ad libertatem clarissimi duces regios fastus, & dominatum impoten-

tem acie fregerunt, dein memorabili tandem supplicio extinxerunt, quámque facili negotio nuper unus de multis ipsum regem veluti ab inferis resurgentem, inque illo libro post mortem edito novis argutiis, & verborum lenociniis populo se venditantem redarguit atque summovit, tam ego feliciter támque verè declamatoris hujus exotici petulantiam & mendacia refellam atque discutiam. Qui alienigena cùm sit, & quamvis id millies neget, Grammaticus, non eâ stipe contentus quam hoc nomine meretur, magnus ardelio esse maluit; non reipub. solùm immiscere si ausus, sed alienæ: cum neque modestiam, neque judicium, neque aliud quicquam afferat, quod oporteret sanè tantum arbitrum, præter arrogantiam & Grammaticam. Et sanè hæc quæ jam Latinè utcunque scripsit, si inter Anglos, & nostro sermone protulisset, vix esset, credo, qui de responso laborandum esse judicaret; sed partim trita, & refutationibus jam crebris explosa negligeret, partim tyrannica & fœda, vilissimo quovis mancipio vix ferenda, quamvis alioqui regias secutus ipse partes, aversaretur. Nunc cùm inter exteros, & nostrarum rerum penitùs ignaros grandi paginâ turgescat, sunt illi quidem qui res nostras perperàm intelligunt, edocendi; hic suo more (quandoquidem tanta maledicendi aliis libidine fertur) suo inquam more ac modo erit tractandus. Quod siquis miretur fortè, cur ergò tam diu intactum & ovantem, nostróque omnium silentio inflatum volitare passi simus, de aliis sanè nescio, de

me

me audacter possum dicere, non mihi verba aut argumenta, quibus causam tuerer tam bonam, diu quærenda aut investiganda fuisse, si otium & valetudinem (quæ quidem scribendi laborem ferre possit) nactus essem. Quâ cum adhuc etiam tenui admodum utar, carptim hæc cogor, & intercisis penè singulis horis vix attingere, quæ continenti stylo atque studio persequi debuissem. Vnde hoc si minùs dabitur, cives meos præstantissimos, patriæ conservatores digno laudum præconio celebrare, quorum immortalia facinora jam toto orbe claruerunt, defendere tamen, & ab hujus importuni literatoris insolentiâ, & professoriæ linguæ intemperiis vindicare haud mihi difficile futurum spero. Pessimè enim vel naturâ vel legibus comparatum foret, si arguta servitus, libertas muta esset; & haberent tyranni qui pro se dicerent, non haberent qui tyrannos debellare possunt: miserum esset, si hæc ipsa ratio, quo utimur dei munere, non multo plura ad homines conservandos, liberandos, &, quantum natura fert, inter se æquandos, quàm ad opprimendos & sub unius imperio malè perdendos argumenta suppeditaret. Causam itaque pulcherrimam hac certâ fiduciâ læti aggrediamur; illinc fraudem, fallaciam, ignorantiam, atque barbariem; hinc lucem, veritatem, rationem, & seculorum omnium optimorum studia, atque doctrinam nobiscum stare.

Agè nunc jam, satis præfati, quoniam cum criticis res est, tam culti voluminis titulum imprimis videamus quid aït, Defensio regia pro Carolo I.

 ad

ad Car. II. *Magnum sanè præstas, O quisquis es! patrem defendis ad filium: mirum ni causam obtineas. Verùm ego te falso aliàs sub nomine, nunc sub nullo latitantem, Salmasi, ad alia voco subsellia, ad alios judices, ubi tu illud euge & sophωs, quod in palæstra tuâ literaria captare miserè soles, fortasse non audies. Sed cur ad regem filium defensio hæc regia? non opus est tortore, confitentem habemus reum,* Sumptibus *inquit* Regiis; *O te venalem oratorem & sumptuosum! Siccine defensionem pro Carolo patre, tuâ sententiâ, rege optimo, ad Carolum filium regem pauperrimum noluisti nisi sumptibus regiis? Sed veterator etiam haud irridiculus esse voluisti, qui* regiam defensionem *dixeris; non enim ampliùs tua quam vendidisti, sed legitimè jam* regia defensio *est; centenis nimirum Iacobæis emta, ingenti pretio ab egentissimo Rege: non enim ignota loquimur*; *novimus qui illos aureos domum attulit tuam, qui crumenam illam tessellis vitreis variatam, novimus qui te avaras manus porrigentem vidit, in speciem quidem ut Sacellanum Regis missum cum munere, re verâ ut ipsum munus amplecterere*; *& unâ tantùm mercede acceptâ totum penè regis ærarium exinanires. Sed eccum ipsum, crepant fores, prodit histrio in proscenium.*

Date operam & cum silentio animadvertite,
Ut pernoscatis quid sibi Eunuchus velit.

Nam quicquid est, præter solitum cothurnatus incedit. Horribilis nuper nuntius aures nostras atroci vulnere, sed magis mentes perculit, de parricidio apud Anglos in personâ regis sacrilegorum

gorum hominum nefariâ conspirarione admisso. *Profectò nuntius iste horribilis aut gladium multo longiorem eo quem strinxit Petrus habuerit oportet, aut aures istæ auritissimæ fuerint, quas tam longinquo vulnere perculerit: nam aures non stolidas ne offendisse quidem potuit. Ecqua enim vobis fit injuria, ecquis vestrûm læditur, si nos hostes & perduelles nostros, sive plebeïos, sive nobiles, sive reges morte mulctamus? At ista mitte, Salmasi, quæ ad te nihil attinent: ego enim de te etiam* horribilem *habeo quem apportem* nuntium; *quiq; omnium Grammaticorum & Criticorum aures, modó teretes habent & doctas, atrociori vulnere si non perculerit, mirabor*; de parricidio *apud Hollandos* in persona *Aristarchi*, nefariâ *Salmasii audaciâ* admisso: *te magnum scilicet Criticum* sumptibus regiis *conductum, ut defensionem regiam scriberes, non solùm putidissimo exordio, præficarum funebribus nugis & næniis simillimo nullius; non fatui, mentem miseratione permovisse, sed primâ statim clausulâ risum penè legentibus multiplici barbarismo concitâsse. Quid enim, quæso, est* parricidium in persona regis admittere, *quid* in persona regis? *quæ unquam latinitas sic locuta est! nisi aliquem nobis forte Pseudophilippum narras, qui personam regis indutus, nescio quid parricidii apud Anglos patraverit; quod verbum verius opinione tua ex ore tibi excidisse puto. Tyrannus enim, quasi histrionalis quidam rex, larva tantùm & persona regis, non verus rex est. Cæterùm ob hujusmodi noxas*

Gallico latinas, quibus passim scates, non tam mihi, neque enim est otium, quàm ipsis tuis Grammatistis pœnas dabis; quibus ego te deridendum & vapulandum propino. Hoc multo atrocius; quod à summis magistratibus nostris de rege statutum est, id sacrilegorum hominum nefariâ conspiratione *admissum ais. Tune furcifer potentissimi nuper regni, nunc reipub. eo potentioris acta & consulta sic nominas? quorum de factis ne Rex quidem ullus ut quicquam gravius pronuntiaret, aut scriptum ederet, adduci adhuc potuit. Meritò itaque amplissimi Ordines Hollandiæ, liberatorum olim patriæ vera progenies, defensionem hanc tyrannicam, populorum omnium libertati pestilentissimam edicto suo tenebris damnârunt; cujus & ipsum authorem omnis libera Civitas suis prohibere finibus, aut ejicere deberet: eáque præcipuè quæ tam ingratum támq; tetrum reipub. hostem suo stipendio alit; cujus ille reipub. haud secùs atque nostræ, fundamenta ipsa atque causas oppugnat; necnon utramq; unâ & eâdem operâ labefactare & subruere conatur; præstantissimòsque illic Libertatis Vindices nostrorum sub nomine maledictis proscindit. Reputate jam vobiscum Illustrissimi Fœderatorum Ordines, & cum animis vestris cogitate, quis hunc regiæ potestatis assertorem ad scribendum impulerit, quis nuper apud vos regiè se gerere incœperit, quæ consilia, qui conatus, quæ turbæ denique per Hollandiam secutæ sint, quæ nunc essent, quàm vobis parata servitus, noviúsque dominus erat, atque illa vestra tot*

annorum

annorum armis atque laboribus vindicata libertas, quàm propè extincta apud vos nunc foret, nisi opportunissimâ nuper temerarii juvenis morte respirâsset. Sed pergit iste noster ampullari, & mirabiles tragœdias fingere, Quoscunque infandus hic *parricidialis nimirum barbarismi Salmasiani* rumor attigit, haud secùs ac si fulmine afflati essent, derepente his arrectæque horrore comæ & vox faucibus hæsit. *Quod nunc primitùs auditum discant Physici, comas fulmine arrectas. Verùm quis hoc nescit, viles & imbelles animos, magni cujuspiam facinoris vel rumore obstupescere; quódque priùs fuerunt, tum se maximè stipites indicare. Alii* lacrymas non tenuerunt, *mulierculæ credo aulicæ, aut siqui his molliores; inter quos & ipse Salmasius novâ quâdam metamorphôsi Salmacis factus est; & fronte hoc suo lacrymarum fictitio, & nocte parato viriles animos emolliore conatur. Moneo itaque & cavere jubeo*

— infamis ne quem malè fortibus undis
Salmacis enervet.—ne vir cũ venerit, exeat indè
Semivir, & tactis subitò mollescat in undis,

Fortiùs verò *inquit* animati *(nam fortes puto & animosos ne nominare quidem nisi putidè potest)* *tantâ* indignationis flammâ exarserunt, ut vix se caperent. *Furiosos illos non flocci facimus; verâ fortitudine suique compote istos minaces pellere, & in fugam vertere consuevimus.* Nemo certè non diras imprecatus est tanti sceleris authoribus. *Vox tamen, ut tu modò aiebas,* faucibus hæsit; *at-*

quæ hæsisset utinam in hunc usque diem, si de nostris duntaxat perfugis hoc vis intelligi, quod nos etiam pro comperto habemus, nihil illis frequentius in ore esse, quàm diras & imprecationes omnibus bonis abominandas quidem, non tamen metuendas. De aliis credibile vix est, cum supplicii de rege sumti fama illuc pervenisset, repertum in libero præsertim populo fuisse ullum, tam ad servitutem natum, qui nos dicto læderet, aut factum nostrum crimini daret; immo potius omnes bonos omnia bona dixisse; quinetiam Deo gratias egisse, qui exemplum justitiæ tam illustre & excelsum edederit, quódque cæteris regibus tam salutari documento esse possit. Istos itaque feros ac ferreos cædem nescio cujus miserabilem, ac mirabilem plorantes, cum suo tinnulo oratore, post regium in orbe nomen natum notúmque, frigidissimo, etiam atque etiam plorare jubemus. At quis interim è ludo ferè puer, aut è cœnobio quovis fraterculus casum hunc regis non multo disertiùs, immo Latiniùs hoc oratore regio declamitásset? Verùm ego ineptior sim, si infantiam hujus & deliramenta hunc in modum toto volumine accuratè persequar; quod tamen libens facerem, (quoniam superbiâ & fastidio, ut ferunt, supra modum turget) ni mole tantùm libri inconcinnâ atque inconditâ se protegeret, & veluti miles ille Terentianus post principia lateret: callido sanè consilio, ut defessus singula notando etiam acerrimus quisque, tædio priùs conficeretur, quàm omnia redargueret. Nunc ejus

quod-

quoddam ſpecimen dare hac veluti proluſione duntaxat volui, & cordatis lectoribus à principio ſtatim deguſtandum hominem præbere, ut in hac pagina unius promulſide experiamur quàm lautè nos & luculenter cæteris ferculis excepturus ſit; quantas ineptias atque infantias toto opere congeſſerit, qui tam denſas, ubi minimè decuit, in ipſa fronte collocavit. Exinde multa garrientem, & ſcombris concionantem facilè prætereo; ad noſtras autē res quod attinet, haud dubitamus quin ea, quæ authoritate Parlamenti ſcripta publicè & declarata ſunt, apud omnes bonos & prudentes exteros plus ponderis habitura ſint, quàm unius impudentiſſimi homuncionis calumniæ, & mendacia; qui ab exulibus noſtris, patriæ hoſtibus, pretio conductus, quolibet eorum dictante quibus operam ſuam locaverat, aut rumuſculum ſpargente, falſiſſima quæque corradere, & in chartam conjicere non dubitavit. Utq; planè intelligant omnes quàm non illi religio ſit, quidlibet ſcribere, verum an falſum, pium an impium, haud alius mihi teſtis adhibendus erit, quàm ipſe Salmaſius. Scribit is in Apparatu contra primatum Papæ, maximas eſſe cauſas cur Eccleſia redire ab epiſcopatu debeat ad Apoſtolicam *preſbyterorum* inſtitutionem; longè majus ex epiſcopatu introductum in eccleſiam eſſe malum, quàm illa ſchiſmata quæ priùs metuebantur: Peſtem illam quæ ex eo eccleſias invaſit, totum eccleſiæ corpus miſerabili tyrannide peſſundediſſe; immo ipſos reges ac principes ſub jugum miſiſſe;

misisse; Majorem in ecclesiam utilitatem redundaturam Hierarchiâ totâ extinctâ, quam solo capite Papâ. *pag.* 160. Posse episcopatum cum Papatu tolli cum summo bono ecclesiæ; sublato episcopatu ruere ipsum Papatum, super illo utpote fundatum, *p.* 171. Cur removeri debeat in illis regnis quæ jam Papatui renunciârunt proprias habere causas. Cur ibi episcopatus retineatur se non videre; non integram videri reformationem quæ hac in parte imperfecta sit; nihil afferri posse rationis aut causæ probabilis cur sublato Papatu retineri debeat aut possit episcopatus. *p.* 197. *Hac & multò plura cùm ante annos quatuor scripserit, tantâ nunc vanitate & impudentiâ est, ut Parlamentum Angliæ graviter incusare hoc loco audeat, quòd episcopatum* non solùm senatu ejiciendum, sed etiam penitus abjiciendum censuerint. *Quid? quòd ipsum etiam episcopatum suadet atque defendit, iisdem usus argumentis & rationibus, quas libro illo priore magno impetu confutaverat*; necessarios *nempe* fuisse episcopos, & omnino retinendos, ne mille pestiferæ sectæ & hæreses in Anglia pullularent. *O vafrum & versipellem! adeóne te etiam in sacris non puduit desultorem agere, propè dixeram, ecclesiam prodere; cujus tu ideò sanctissima instituta tanto strepitu asseruisse videris, ut quoties tibi commodum esset, eo majore cum infamia ea ipsa ludificari atque subvertere posses. Neminem hoc latet, cum regni Ordines,*

dines,

dines, Ecclesiæ nostræ, ad exemplum cæterarum, reformandæ studio flagrantes, episcopatum funditùs tollere statuissent, primò regem intercessisse, dein bellum nobis eâ potissimùm causâ intulisse; quòd ipsi tandem in perniciem vertit. I nunc & te defensorem regium esse gloriare, qui ut regem gnaviter defendas, susceptam à temetipso ecclesiæ causam nunc palàm prodis atque oppugnas: cujus gravissimâ quidem censurâ esses notandus. De formâ autem reipub. nostræ, quoniam tu Professor triobolaris & extraneus remotis capsulis atque scriniis tuis nugarum refertissimis, quas meliùs in ordinem redigere poteras, in aliena repub. satagere & odiosus esse mavis, sic breviter tibi, vel cuivis potiùs te prudentiori respondeo; eam formam esse quam nostra tempora atque dissidia ferunt; non qualis optanda esset, sed qualem obstinata improborum civium discordia esse patitur. Quæ autem Respub. factionibus laborat, atque armis se tuetur, si sanæ & integræ tantùm partis rationem habet, cæteros sive plebeios sive optimates præterit aut excludit, satis profectò æqua est; quamvis regem & proceres, suis ipsa malis edocta, ampliùs nolit. Consilium *autem illud* supremum *quòd insectaris, atque etiam* Concilii Præsidem, *ne tu ridiculus es; Concilium enim illud, quod somnias, non est supremum, sed Parlamenti authoritate ad certum duntaxat tempus constitutum, quadraginta virorum ex suo ferè numero, quorum quilibet cæterorum suffragiis præses esse potest. Semper autem ho-*

hoc usitatissimum fuit, ut Parlamentum, qui noster Senatus est, delectos ex suorum numero pauciores, quoties visum erat, constitueret: iis unum in locum ubivis conveniendi, & veluti minoris cujusdam habendi Senatûs potestas delata est. Iisdem res sæpe gravissimæ, quo celeriùs & majori cum silentio transigerentur, commissæ atque creditæ; Classis, exercitus, ærarii cura aut procuratio, quævis denique pacis aut belli munia. Hoc sive concilium nominetur, sive quid aliud, verbo fortè novum, re antiquum est; & sine quo nulla omninò Respub. rectè administrari potest. De regis autem supplicio, & rerum apud nos conversione mitte vociferari, mitte virus illud tuum acerbitatis evomere; donec ista quâ lege, quo jure, quo judicio *facta sint, te licet repugnante, singulis capitibus ostendam, & pedem conferam. Si tamen instas* quo jure, quâ lege, *eâ, inquam, lege quam Deus ipse & natura sanxit, ut omnia quæ Reipub. salutaria essent, legitima & justa haberentur. Sic olim sapientes tui similibus responderunt.* Leges per tot annos ratas refixisse *nos criminaris, bonásne an malas non dicis, nec si diceres audiendus esses, nam nostræ leges Ole quid ad te? Utinam plures refixissent tum leges tum leguleios; rectiùs sanè & rei Christianæ & populo consuluissent. Frendes quòd* hæc Manii, terræ filii, vix domi nobiles, vix suis noti licere sibi crediderint. *Meminisses quæ te non solùm libri sacri sed etiam Lyricus doceat.*

— Valet

——— Valet ima summis
Mutare, & insignem attenuat Deus
Obscura promens ———

Sic etiam habeto; eorum quos tu vix nobiles esse aïs, alios nulli vestrarum partium vel generis nobilitate cedere; alios ex se natos per industriam atque virtutem ad veram nobilitatem iter affectare, & cum nobilissimis quibusque posse conferri; se autem malle filios terræ *dici, modò sua, & domi strenuè facere, quam sine terrâ & lare fumos vendendo, quod tu facis, homo nihili & stramineus eques, in aliena terra dominorum nutu & stipendio famem tolerare: ab ista, mihi crede, peregrinatione ad agnatos potiùs & gentiles deducendus, nisi hoc unum saperes, quòd frivolas quasdam prælectiones & nugamenta scis tantâ mercede apud exteros effutire. Reprehendis quòd magistratus nostri* colluviem omnium Sectarum recipiant; *quid ni recipiant? quos ecclesiæ est è cœtu fidelium ejicere, non magistratuum è civitate pellere; siquidem in leges civiles non peccant. Primò homines ut tutò ac liberè sine vi atque injuriis vitam agerent, convenere in civitatem; ut sanctè & religiosè, in Ecclesiam; illa leges, hæc disciplinam habet suam, planè diversam: Hinc toto orbe Christiano per tot annos bellum ex bello seritur, quòd Magistratus & Ecclesia inter se officia confundunt. Quapropter & Papisticam minimè toleramus; neque enim eam tam esse religionem intelligimus, quàm obtentu religionis tyrannidem*

dem pontificiam civilis potentiæ spoliis ornatam, quæ contra ipsum Christi institutum ad se rapuit. Independentes, *quales à te solo finguntur, nulli apud nos unquam visi: præter eos duntaxat qui cùm classes & synodos supra Ecclesiam quamqne singularem esse non agnoscant, eas omnes velut Hierarchiæ particulas quasdam, aut certè truncum ipsum, eradicandas esse tecum sentiunt. Hinc nomen Independentium apud Vulgus obtinuit. Quod restat video te id agere, ut regum omnium & Monarcharum non invidiam solùm, sed etiam bellum atrocissimum in nos concites. Olim Rex Mithridates, quamvis causâ dissimili, omnes reges in Romanos concitabat, eadem propè calumniatus; Romanis consilium esse, omnia regna subvertere, iis nulla humana neque divina obstare, à principio nihil nisi partum armũ habuisse, latrones, regnorum maximè hostes: Hæc Mithridates regi Arsaci: te verò in illa tua exedra infantissimè rhetoricantem quæ fiducia provexit, ut ad bellum hortando, & licèt nolis videri,* classicum canendo, *ullum vel inter pueros regem commovere te posse animum induceres, isto præsertim ore tam exili & rancidulo, ut ne mures quidem Homericos, te buccinatore, bellum unquam ranunculis illaturos fuisse credam. Tantum abest ut metuam quid tu belli nobis aut periculi homo ignavissime, apud exteros reges istâ tuâ rabidâ, & insulsâ simul facundiâ conflare possis: qui ad illos, acsi* regum capita *quasi* pilas habeamus, de coronis quasi trocho ludamus, sceptra imperialia

perialia non pluris faciamus quàm bacula morionum capitata, *lusoriè sanè nos defers. At tu interea, stultissimum caput, morionis ipse baculo dignissimus es, qui reges ac principes tam puerilibus argumentis ad bellum suaderi putes. Omnes deinde populos inclamas, dicto audientes tuo, sat scio, minimè futuros. Hibernorum etiam conscelератam illam ac barbaram colluviem regiis partibus in auxilium vocas. Quod unicum indicio esse potest quàm scelestus sis & vecors, quàm omnes penè mortales impietate, audaciâ, & furore superes, qui devotæ gentis fidem atque opem implorare non dubitas, cujus ab impiâ societate tot civium innocentissimorum sanguine perfusâ etiam rex ipse aut abhorruit semper, aut abhorrere se simulavit. Et quam ille perfidiam, quam ille crudelitatem occultare, quantum potuit, atque ab se longè amovere summo studio contendit, eam tu, bipedum nequissime, quo minùs ultrò atque palàm suscipias, neque Deum neque homines vereris. Agedum; Hibernis igitur fautoribus ac sociis ad defensionem regis jam te accinge. Caves imprimis quod cauto mehercule opus erat, nequis te Tullio fortasse aut Demosthenì omnem eloquentiæ laudem præreptum ire suspicaretur; & prædicis,* oratorio more non tibi agendum videri. *Næ tu haut stultè sapis; id quod non potes, non videtur tibi esse agendum; oratoriè autem ut tu ageres quis, qui te satis novit, unquam exspectavit? qui nihil elaboratè, nihil distinctè, nihil quod sapiat, in lucem emittere aut soles aut potes;*

tes; sed veluti Crispinus alter, aut Tzetzes ille graculus, modò ut multum scribas, quâm rectè non laboras; neque si labores, valeas. Agetur, *inquis*, hæc causa toto orbo audiente, & quasi ad judicandum sedente. *Id adeò nobis pergratum est, ut adversarium non cerebrosum & imperitum, qualis tu es, sed cordatum & intelligentem dari jam nobis optemus. Perorans planè tragicus es, immò Ajax ipse Lorarius.* Horum ego injustitiam, impietatem, perfidiam, crudelitatem proclamabo cœlo & terra, ipsosque authores convictos posteris tradam, reósque peragam. O *Flosculos! Túne igitur sine sale, sine genio proclamator & rabula, bonis authoribus divexandis tantùm aut transcribendis natus, quicquam de tuo quod vivat producere te putas posse? quem unà cum scriptis tuis futilissimis abreptum ætas, mihi crede, proxima oblivioni mandabit. Nisi si defensio hæc regia suo fortasse responso aliquid debitura est, si neglecta jam pridem & consopita, in manus iterum sumatur. Idque ego ab Illustrissimis Hollandiæ Ordinibus peterem, ut eam è fisco protinus dimissam, neque enim Thesaurus est, pervagari, quò velit, sinant. Si enim quâ vanitate, inscitiâ, falsitate referta sit, planum omnibus fecero, quò latiùs excurrit, eò arctiùs, meâ quidem sententiâ, supprimitur. Iam nos quemadmodum* reos peragat, *videamus.*

PRO

PRO POPULO ANGLICANO DEFENSIO.

CAPUT I.

Uoniam tibi vano homini & ventoso multum hinc forsitam superbiæ, Salmasi, multum spiritûs accessit, magnæ scilicet Britanniæ regem fidei defensorem esse, te verò regis, ego quidem & illum regi titulum, & hunc tibi jure pari ac merito concedam: cum sanè rex fidem, tu regem sic defenderis, ut causam uterque suam evertisse potiùs videatur, Quod cum passim infrà, tum hoc primo capite ostendam. Dixeras tu quidem præfationis paginâ duodecimâ *Ornari pigmentis rhetoricis tam bonam & justam causam non debere: nam simpliciter rem, ut gesta est, narrare, regem defendere est.* Quando igitur toto hoc capite in quo narrationem illam simplicem futuram pollicitus eras, neq; rem simpliciter, ut gesta est, narras, neq; non pigmentis, quantum in eo genere consequi potes rhetoricis ornas, profectò vel tuo judicio si standum esset, causa regia neque bona neque justa erit. Quanquam hoc cave tibi sumas quod dat nemo, posse te quicquam rhetoricè narrare; qui neque oratoris, neque historici, immò ne caussidici quidem partes narrando sustinere potes;

tes; ſed quaſi circulator quiſpiam, arte circumforaneâ, magnam de te in procœmio, velut in poſterum diem, exſpectationem concitabas, non tam ut rem promiſſam tum demùm narrares, quàm ut pigmenta illa miſera, & ampullas fuco refertas lectoribus quàm plurimis divenderes. Nam *de facto dicturus tot novitatum monſtris te circundari ac terreri ſentis, ut quid primum exequaris, quid deinde, quid poſtremò, neſcias.* Hoccine eſt ſimpliciter narrare? Dicam quod res eſt, tot tuorum ipſe mendaciorum monſtris, primùm terreri te ſentis, deinde tot nugis, tot ineptiis leviſſimum illud caput non *circundari* ſolùm, ſed circumagi, *ut quid primum, quid deinde, quid poſtremò* dicendum ullo tempore ſit, non modò nunc *neſcias*, ſed nunquam antea non neſciveris. *Inter difficultates quæ occurrunt ad exprimendam tam incredibilis flagitii immanitatem hoc unum facile dictu ſuppetit, quod iterum iterúmque repeti debet*, nempe *ſolem ipſum atrocius factum nunquam adſpexiſſe alterum.* Multa ſol aſpexit, bone magiſter, quæ Bernardus non vidit. Solem autem iterum atque iterum repetas licebit, id tu quidem prudenter feceris, quod non noſtra flagitia, ſed defenſionis tuæ frigus vehementiſſimè poſtulabit. *Regum*, inquis, *origo cum ſole novo cœpit.* Dii te, Damaſippe, deæque ſolſtitio donent, quo te calfacias, qui ne pedem ſine *ſole*; ne quis fortaſſe te umbraticum doctorem eſſe dicat.

At

At hercle etiam in tenebris es, qui jus patrium à regio non distinguis: & cùm reges Patriæ Patres nominaveris, eâ statim metaphorâ persuasisse credis, ut quicquid de patre non negaverim, id continuò de rege verum esse concedam. Pater & rex diversissima sunt. Pater nos genuit; at non rex nos, sed nos regem creâvimus. Patrem natura dedit populo, regem ipse populus dedit sibi; non ergò propter regem populus, sed propter populum rex est; ferimus patrem, morosum etiam & durum, ferimus & regem; sed ne patrem quidem ferimus tyrannum. Pater si filium interficit, capite pœnas dabit: cur non item rex eâdem justissimâ lege tenebitur, si populum, id est filios suos, perdiderit, præsertim cum pater, ut ne pater sit, efficere non possit, rex facilè possit, ut neq; pater sit neque rex. Quod si *de facti qualitate*, quod aïs, *indè* estimandum est, tibi dico, peregrine, & rebus nostris alienissime, testis oculatus & indigena tibi dico, nos regem neq; *bonum*, neque *justum*, neque *clementem*, neque *religiosum*, neque *pium*, neq; *pacificum*; sed hostem prope decennalem, nec parentem patriæ, sed vastatorem *de medio sustulisse. Solet hoc fieri*, fateris, inficias enim ire non audes, *sed non à reformatis, regi reformato*. Siquidem reformatus is dici potest, qui scriptis ad Papam literis, Sanctissimum appellaverat Patrem, qui Papistis æquior semper quàm Orthodoxis fuit. Talis cùm fuerit, ne suæ quidem familiæ

sam. primus a reformatis est *demedio* sublatus. Quid? ejus avia Maria nonne à reformatis exuta regno solum vertere coacta est, supplicio demùm capitis affecta, ne Scotis quidem reformatis ægrè ferentibus? immo si operam contulisse dicam, haud mentiar. In tantâ autem regum *reformatorum* Paucitate, nihil hujusmodi accidisse, ut eorum aliquis morte plecteretur, non est quod miremur. Licere autem regem nequam, sive tyrannum regno pellere, vel supplicio quovis, prout meritus erit, punire (etiam summorum sententiâ Theologorum, qui ipsi reformandæ ecclesiæ authores fuere) aude tu modò negare. Concedis quàm plurimos reges non siccâ morte periisse, hunc *gladio*, illum *veneno*, alium squalore *carceris*, aut *laqueo*. Omniũ tamen hoc tibi miserrimum videtur, & monstri quiddam simile, regem in judicium adduci, *causam capitis dicere coactum, condemnatum, securi percussum.* Dic mihi, homo insipientissime, an non humanius, an non æquius, an non ad leges omnium civitatum accomodatius est, cujuscunque criminis reum in judicio sistere, suî defendendi copiam facere, lege condemnatum ad mortem haud immeritam ducere, ità ut damnato vel pœnitendi, vel se colligendi spatium detur, quàm statim ut prehensus est, indictâ causa pecudis in modum mactare? Quotusquisque est reorum qui si optio detur, non illo potiùs quàm hoc modo puniri se maluerit?

luerit. Quæ ratio igitur animadvertendi in civem moderatior est habita, cur non eadem in regem quoq; moderatior, & vel ipsi regi acceptior fuisse existimanda est. Tu secretò, & sine arbitris extinctum regem malebas, vel ut exempli tam boni salubritate omnis memoria careret, vel ut facti tam præclari conscientia defugisse lucem, aut leges atq; ipsam justitiam minimè sibi amicam habuisse videretur. Exaggeras deinde rem, quòd neque per tumultum aut factionem optimatium, aut rebellium furorem, sive militum sive populi; non odio, non metu, non studio dominãdi, non cæco animi impetu, sed consilio & ratione meditatum diu facinus peregerint. O meritò quidem te ex jurisconsulto Grammaticum! qui ab accidentibus causæ, ut loquuntur, quæ per se nihil valent, vituperationes instituis, cum nondum docueris illud facinus in vitio an in laude ponendum sit? Jam vide quàm in te facilè incurram. Si pulchrum & decorum fuit, eò magis laudandi quod nullis affectibus occupati, solius honestatis causâ fecerint; si arduum & grave, quòd non cæco impetu, sed consilio & ratione. Quanquam ego hæc divino potiùs instinctu gesta esse crediderim; quoties memoriâ repeto; quàm inopinato animorum ardore, quanto consensu totus exercitus, cui magna pars populi se adjunxerat, ab omnibus penè regni provinciis unâvoce regem ipsum suorum omnium malorum authorem ad supplicium deposcebat. Quicquid erat, sive ma

giſtratum ſive populum ſpectes, nulli unquam excelſiore animo, & quod etiam adverſarii fatentur, ſedatiore, tam egregium facinus & vel heroïcis ætatibus dignum aggreſſi ſunt: quo non leges tantùm & judicia, dehinc mortalibus ex æquo reſtituta, ſed ipſam juſtitiam nobilitârunt, ſéque ipſâ illuſtriorem dehinc, ſéque ipſâ majorem poſt hoc inſigne judicium reddidere. Jam tertiam prope hujus capitis paginam exantlavimus, nec tamen illa ſimplex narratio, quam promiſit, uſquam apparet. Queritur nos docere, *quoties rex moleſtè & odiosè regnat, impunè poſſe regno exui: ab hac*, inquit, *doctrina inducti, ſi mille rebus meliorem regem habuiſſent, non ei vitam conſervaſſent.* Spectate hominis acumen; nam iſtuc aveo ex te ſcire, quo pacto hoc ſequitur, niſi tu nobis conceſſeris, noſtro rege mille rebus meliorem moleſtè & odiosè regnare; unde in eum deductus es locum, ut hunc quem defendis, iis regibus qui moleſtè & odiosè regnant mille rebus deteriorem facias; id eſt tyrannorum omnium fortaſſe immaniſſimum. Macti eſtote reges tam ſtrenuo defenſore. Nunc narrare incipit. *Torſerunt eum variis cruciibus.* Dic quibus. *De carcere in carcerem traduxerunt.* Nec injuriâ, quippe ex tyrranno hoſtem bello captum. *Cuſtodiis ſæpè mutatis:* ne ipſæ mutarent fidem. *Libertatis interdum ſpe oſtenſâ, interdum & reſtitutionis per pactionem.* Vide quàm non antea meditatum nobis fuerit, quàm non

non *tempora & modos* diu captavimus regis abdicandi. Quas res ab eo tum propemodùm victore multo antè postulavimus, quæ nisi concederentur, nulla libertas, nulla salus populo speranda erat, easdem à captivo suppliciter, haud semel, immô ter & amplius petivimus; toties repulsam accepimus. Cum nulla de rege spes reliqua esset, fit Parlamenti consultum illud nobile, nequa deinceps ad regem postulata mitterentur; non ex quo is tyrrannus esse, sed ex quo insanabilis esse cœpit. Postea tamen quidam ex Senatorùm numero nova sibi consilia capientes, & idoneum tempus nacti, conditiones iterum regi ferendas decernunt; pari sanè scelere atque dementiâ ac Romanus olim Senatus, reclamante Marco Tullio & cum eo bonis omnibus, legatos decrevit ad Antonium: pari etiam eventu, nisi Deo immortali visum aliter fuisset, illos in servitutem tradere, nos in libertatem vindicare. Nam cùm rex nihilo plus quàm antea concessisset, quod ad firmam pacem & compositionem revera spectaret, illi tamen satisfactum sibi à Rege esse statuunt. Pars itaque sanior, cùm se rémque Publicam prodi videret, fidem fortissimi, & semper reipub. fidissimi exercitûs implorat. In quo mihi quidem hoc solum occurrit quod nolim dicere, nostras legiones rectiora sensisse quâm patres conscriptos: & salutem reipub. armis attulisse, quam illi suis suffragiis propè damnaverant.

ta deinde flebiliter narrat, verùm tam inscitè, ut lùctum emendicare, non commovere videatur. Dolet, quòd *eo modo, quo nullus unquam, rex supplicium capitis passus sit:* cùm sæpiùs affirmaverit, nullum unquam regem supplicium capitis omnino esse passum. Tùne, fatue, modum cum modo conferre soles, ubi factum cum facto quod conferas non habes? *Supplicium*, inquit, *capitis passus est, ut latro, ut sicarius, ut parricida, ut proditor, ut tyrannus.* Hoccine est regem defendere, an sententiam de rege ferre, eâ sanè quæ à nobis lata est, multò severiorem? quis te tam subitò pellexit ut nobiscum pronuntiares? Queritur *personatos carnifices regi caput amputâsse.* Quid hoc homine facias? questus est suprà *de parricidio in persona regis admisso,* nunc in persona carnificis admissum queritur. Quid reliqua percurram, partim falsissima, partim frivola *de pugnis* & *calcibus* militum gregariorum, & licentiâ *spectandi cadaveris quatuor solidis taxatâ,* quæ frigidissimi literatoris insci-tiam & pusillitatem animi clamitant; legentem certè neminem pilo tristiorem reddere possunt: satius mehercule fuisset Carolo filio, quemvis ex eo balatronum grege conduxisse, qui ad coronam in triviis elegidia cantant, quàm oratorem hunc, luctificabilem dicam, an perridiculum deplorando patris infortunio adhibuisse; tam insipidum & insulsum, ut ne ex lacrymis quidem ejus mica salis exiguissima possit exprimi.

mi. Narrare jam desiit;& quid deinde agat, dictu sanè difficile est; adeò lutulentus & enormis fluit; nunc fremit, nunc oscitat, nullum quidlibet garriendi modum sibi statuit, vel decies eadem repetendi, quæ ne semel quidem dicta non sordescerent. Et certè nescio, an blateronis cujuspiam extemporales quælibet nugæ, quas ille uno pede stans versiculis fortè effuderit, non digniores multo sint quæ chartâ illinantur; adeò indignissimas esse reor quibus seriò respondeatur. Prætereo quòd regem *religionis protectorem* laudat, qui ecclesiæ bellum intulit, ut episcopos religionis hostes & tyrannos in ecclesia retineret. *Puritatem autem religionis* quî potuit is cònservare, ab impurissimis episcoporum traditionibus & cæremoniis ipse sub jugũ missus? *Sectarum* verò, quibus tu *sacrilegos suos cœtus tenendi licentiam* aïs *dari*, quam ipsa Hollandia nõ dat, errores velim enumeres: interim nemo te magis sacrilegus, qui perpetuò maledicẽdi pessimam omniũ licentiam tibi sumis. *Non poterant gravius remp. lædere quàm ejus dominum tollendo.* Disce verna, disce mastigia, nisi dominum tollis, tollis rempublicam: privata res est, non publica quæ dominum habet. *At pastores facinus eorum abominantes cum summa injustitia persequuntur.* Pastores illos nequis forte nesciat quales sint, breviter dicam; iidem sunt qui regi resistendum armis esse, & verbo & scriptis docuerunt; qui omnes tanquam Merozum indesinenter execrari

non destiterunt, quotquot huic bello aut arma, aut pecuniam, aut vires non suppeditâssent; quod illi non contra regem, sed contra tyrannum Saule quovis aut Achabo, immo Nerone ipso Neroniorem susceptum esse in concionibus sacris vaticinabantur. Sublatis episcopis & sacerdotibus quos Pluralistarum & non residentium nomine insectari vehementissimè solebant, in eorum amplissima sacerdotia, hic bina, ille trina, quàm ocyssimè irruebant: unde suos greges quàm turpiter negligant pastores isti meritò egregii nemo non videt: nullus pudor, nulla numinis reverentia dementes cupiditate & furiatos cohibere potuit, donec pessimo ecclesiæ publico eâdem ipsi infamiâ flagrarent, quam paulò antè sacerdotibus inusserant. Nunc quòd avaritia eorum nondum satiata est, quòd, inquies ambitione animus turbas concire, pacem odisse consuevit, in Magistratus qui nunc sunt, id quod priùs in regem fecerant, seditiosè concionari non desinunt; regem scilicet pium crudeliter sublatum; quem modò ipsi diris omnibus devotum, omni authoritate regiâ spoliandum, & bello sacro persequendum, in manus Parlamento, quasi divinitùs, tradiderant; sectas scilicet non exstirpari, quod certè à magistratibus postulare perabsurdum est, qui avaritiam & ambitionem, quæ duæ in ecclesia hæreses perniciosissimæ sunt, ex ipsorum ordine pastorum ac tribu, nullo adhuc modo aut ratione exstirpare

exſtirpare valuerunt. Quas illi ſectas apud nos inſectantur, obſcuras eſſe ſcio, quas ipſi ſequuntur, famoſas, & eccleſiæ Dei longè periculoſiores; quarum principes Simon ille Magus & Diotrephes fuere. Hos tamen, nequiſſimi cùm ſint, adeò non perſequimur, ut factioſis, & res novas quotidie molientibus nimiùm indulgeamus. Offendit jam te Gallum & errabundum, quod Angli *ſuis moloſſis*, quæ tua canina facundia eſt, *ferociores*, nullam *legitimi ſucceſſoris & hæredis* regni, nullam *natu minimi*, nullam *reginæ Bohemiæ* rationem habuerint. Tute reſpondebis tibi, non ego. *Vbi reipub. forma mutatur ex monarchicâ in aliam, non datur ſucceſſio inter differentis regiminis curatores.* Apparat de primatu. *Minima*, inquis, *regni unius pars* hæc omnia *per tria regna* effecit: & digni quidem, ſi hoc verum eſſet, quibus in cæteros imperium ſit, viris in fœminas. *Iſti ſunt qui regimen regni antiquum in alium qui à pluribus tyrannis teneatur, mutare præſumpſerunt*; rectè quidem illi & feliciter, quos tu reprehendere non potes, quin ſimul fœdiſſimè barbarus & ſolœcus ſis, non moribus ſolùm, ſed ſyntaxi etiam, grammaticorum opprobrium. *Angli maculam hanc nunquam deleverint.* Immò tu, licèt omnium literatorum litura ipſe ſis, & verè macula, Anglorum tamen famam & ſempiternam gloriam nunquam valueris commaculare. Qui tantâ animi magnitudine, quantâ omni memoriâ vix audita eſt, non

hostes tantùm armatos, sed hostiles intûs, id est superstitiosas vulgi opiniones eluctati atq; supergressi, Liberatorum cognomen posthac per omnes gentes in commune sibi pepererunt: populariter id ausi, quod apud alias nationes heroïce tantùm virtutis esse existimatur. *Reformati & antiqui Christiani* quid hac in parte fecerint, aut facturi essent, tum respondebimus, cùm de jure tecum suo loco agetur; ne tuo vitio laboremus, qui garrones omnes & Battos loquacitate vincis. Quæris quid sis in nostra causâ *Iesuitis* responsurus. Tuas res age transfuga, pudeat te facinorum tuorum, quando ecclesiam tuî pudet; qui primatum Papæ, & episcopos tam jactanter modò & ferociter adortus, nunc episcoporum assecla factus es. Fateris *aliquos reformatorum*, quos non nominas (ego tamen nominabo quoniam tu eos *Iesuitis longè pejores esse* aïs, Lutherum nempe, Zuinglium, Calvinum, Bucerum, Paræum cum aliis multis) docuisse, *amovendum esse* tyrannum: *quis autem sit tyrannus ad judicium sapientium & doctorum se retulisse. Isti vero qui? an sapientes, an docti, an virtute nobiles an nobilitate illustres.* Liceat, quæso, populo, qui servitutis jugum in cervicibus grave sentit, tam sapienti esse, tam docto, tamque nobili, ut sciat quid tyranno suo faciendum sit, etiamsi neque exteros, neque grammaticos sciscitatum mittat. Tyrannum autem fuisse hunc non Angliæ solùm & Scotiæ Parlamenta cùm verbis tũ

factis

factis disertissimis declaraverunt, sed totus fere utriusq; regni populus assentitus est; donec episcoporum technis & fraudibus in duas postea factiones discessit. Quid si Deus, quemadmodum eos qui lucis euangelicæ participes fiant, ità eos qui decreta ejus in reges hujus mundi potentissimos exequantur, non multos sapientes aut doctos, non multos potentes, non multos nobiles esse voluit? ut per eos qui non sunt aboleret eos qui sunt, ut ne glorietur caro coram eo. Tu quis es qui oblatras? an doctus? qui spicilegia, qui lexica & glossaria ad senectutem usq; trivisse potiùs videris, quàm authores bonos cum judicio aut fructu perlegisse? unde nîl præter codices, & varias lectiones, & luxatum & mendosum, crepas; doctrinæ solidioris ne guttulam quidem hausisse te ostendis. An tu sapiens? qui de minutiis minutissimis rixari & mendicorum bella gerere soles, qui nunc astronomis, nunc medicis in sua arte credendis imperitus ipse & rudis convitia dicis; qui, siquis voculæ unius aut literulæ in exemplari quovis abs te restitutæ gloriolam præripere conaretur, igni & aquâ, si posses, illi interdiceres? Et tamen stomacharis, & tamen ringeris, quòd omnes te Grammaticum appellant. Hamon dum nuper regis hujus Sacellanum imprimis dilectissimum in libro quodam nugatorio nebulonem palàm appellas, quod is te grammaticum appellavisset: idem, credo, esses ipsi regi convitium facturus, & defensionem hanc to-

tam retractaturus, si Sacellani sui de te judicium approbâsse audivisses. Jam vide quàm te Anglorum unus, quos tu *fanaticos, indoctos, obscuros, improbos* vocitare audes, contemnam & ludibrio habeam (nam nationem ipsam Anglicanam de te quicquam publicè cogitare curculiunculo, indignissimum esset) qui sursùm, deorsùm, quoquoversùm versatus & volutatus, nihil nisi grammaticus es: immo acsi Deo cuilibet votum ipso Mida stultius nuncupâsses, quicquid attrectas, nisi cùm solœcismos facis, Grammatica est. Quisquis igitur *de fæce illa plebis*, quam tu exagitas, (illos enim verè optimates nostros, quorum sapientiam, virtutem, & nobilitatem facta inclyta satis testantur, non sic dehonestabo, ut te illis, aut tibi illos componere velim) quisquis, inquam, de fæce illâ plebis hoc tantummodò sibi persuaserit, non esse se regibus natum, sed Deo & patriæ, multò sanè te doctior, multò sapientior, multo probior, & ad omnem vitam utilior existimandus erit. Nam doctus ille sine literis, tu literatus sine doctrina; qui tot linguas calles, tot volumina percurris, tot scribis, & tamen pecus es.

CAP. II.

Uod argumentum pro se *indubitatum* esse, superiore capite perorans dixerat Salmasius, *rem ità se habere ut creditur, cùm omnes unanimiter idem de eâ sentiant*; quod tamen is *de facto* falsissimè affirmabat, id ego nunc, de jure regio disceptaturus, potero in ipsum verissimè affirmare. Cùm enim regem definiat, *cujus suprema est in regno potestas, nulli alii nisi Deo obnoxia, cui quodlibet licet, qui legibus solutus est*, quidem id definiri dicendum est, quod infinitum in terris ponitur, evincam ego contrà, non meis tantùm, sed vel ipsius testimoniis, & rationibus, nullam gentem aut populum, qui quidem ullo numero sit, nam omnem penetrare barbariem necesse non est; nullam, inquam, gentem istiusmodi jura aut potestatem regi concessisse, *ut legibus solutus esset, ut quodlibet liceret, ut omnes judic*[illegible] *à nemine judicaretur*; nec verò ullum cujuscunque gentis tam servili ingenio exstitisse puto, præter unum Salmasium, qui tyrannorum immania quæque flagitia regum jura esse asseverârit. Eorum plerique apud nos, qui regi maximè favebant, ab hac tam turpi sententiâ semper abhorruere, quin etiam ipse, nondum pretio corruptus, his de rebus longè aliter sensisse aliis

pridem ſcriptis facilè deprehenditur. Adeò ut hæc non ab homine libero in libera civitate, nedum in Repub. nobiliſſimâ, & Batavorum Academiâ celeberrimâ, ſed in ergaſtulo quovis aut cataſtâ, tam ſervili vernilitate ſcripta eſſe videantur. Etenim, ſi quicquid regi libet, id jure regio licitum erit, quod teterrimus ille Antoninus Caracalla ab Juliâ novercâ per inceſtum edoctus non ſtatim auſus eſt credere, nemo profectò eſt aut unquam fuit, qui tyrannus dici debeat. Cùm enim divina omnia atque humana jura violavit, nihilo tamen minùs rex, jure regio inſons erit. Quid enim peccavit homo æquiſſimus? jure ſuo uſus eſt in ſuos. Nihil rex tam horrendum, tam crudele, támque furioſum committere in ſuos poteſt, quod præter jus regium fieri quiſpiam poſſit queri aut expoſtulare. Hoc *tu jus regium à jure gentium, vel potiùs naturali originem habere* ſtatuis bellua? Quid enim hominem te dicam, qui in omne hominum genus, adeò iniquus & inhumanus es; quîque omnem gentem humanam Deo ſimillimam ſic deprimere atque projicere conaris, ut quos nunc ſuperſtitio, nunc ſcelus aut ignavia quorundam, aut denique perſidia tam feros atq; immites dominos gentibus impoſuit, eos à natura matre mitiſſimâ comparatos atque impoſitos eſſe doceas. Quâ tu nefariâ doctrinâ multo jam ferociores factos, non ſolùm ad proterendos omnes mortales, & poſthac

hac miseriorem in modum conculcandos immittis, sed jure naturali, jure regio, ipsis etiam populi legibus in populum armare, quo nihil simul stultius & sceleratius esse potest, contendis. Dignus profectò, qui contra atq; olim Dionysius ex grammatico tyrannus ipse sis; nō quo tibi in alium quēvis detur illa regia licentia malè faciendi, sed illa altera malè pereundi: quâ solâ, ut inclusus ille Capreis Tiberius, à temetipso perditus quotidie te sentias perire. Verùm jus illud regium paulò accuratiùs quale sit consideremus. *Sic Oriens totus,* inquis, *judicavit, sic Occidens.* Non reponam tibi quod Aristoteles & Marcus Cicero, authores, si qui alii, cordatissimi, ille in Politicis, hic in oratione de Provinciis scripsit, Gentes Asiaticas facilè servitutem pati, Judæos autem & Syros servituti natos fuisse: fateor paucos ferè libertatem velle, aut eâ posse uti, solos nempe sapientes, & magnanimos; pars longè maxima justos dominos mavult, sed tamen justos; injustos & intolerabiles ferendi neque Deus unquam universo generi humano tam infensus fuit, neq; ullus unquam populus tam ab omni spe & consilio derelictus ut necessitatem hanc atque legem omnium durissimam in se atque in suos liberos ultro statueret. Profers imprimis *Verba Regis in Ecclesiaste sapientiâ clari.* Nos itaque ad legem Dei provocamus, de rege posteriùs videbimus; cujus exinde sententiam rectiùs intelligemus. Audiatur ipse Deus, Deut. 17. *Cùm ingre-*

ſus fueris in terram, quam Iehova Deus dat tibi, & dices ſtatuam ſuper me Regem ſicut omnes gentes quæ ſunt circa me: Quod ego omnes velim etiam atque etiam animadvertant, teſte hìc ipſo Deo, penes populos omnes ac nationes arbitrium ſemper fuiſſe, vel eâ, quæ placeret, formâ reipub. utendi, vel hanc in aliam mutandi: de Hebræis diſertè hoc dicit Deus, de reliquis haud abnuit: deinde formam reipub. monarchiâ perfectiorem, ut ſunt res humanæ, ſuíque populi magìs ex uſu deo viſam eſſe: cùm hanc ipſe formam inſtituerit; monarchiam non niſi ſerò petentibus, ídque ægrè concederet, Sin regem planè vellent, ut oſtenderet Deus id ſe liberum Populo reliquiſſe, ab uno an à pluribus reſpub. adminiſtraretur, modò juſtè, regi etiam futuro leges conſtituit, quibus cautum erat, ut *ne multiplicet ſibi equos, ne uxores, ne divitias*; ut intelligeret nihil ſibi in alios licere, qui nihil de ſe ſtatuere extra legem potuit. Juſſus itaque eſt *omnia legis illius præcepta*, etiam ſuâ manu perſcribere; perſcripta *obſervare, ne efferatur animus ejus præ fratribus ſuis.* Ex quo perſpicuum eſt, regem æquè ac populum iſtis legibus aſtrictum fuiſſe. In hanc ferme ſententiam ſcripſit Joſephus, legum ſuæ gentis interpres idoneus, in ſuâ repub. verſatiſſimus, mille aliis tenebrionibus Rabbinis anteponendus. Antiquitat. lib. 4. Ἀριστοκρατία μὲν οὖν κράτιστον &c. *Optimum eſt*, inquit, *optimatium regimen*;

regimen; nec vos alium reipub. ſtatum requiratis; ſatis enim eſt Deum habere præſidem. Attamen ſi tanta vos regis cupido ceperit, plus legibus & Deo tribuat is, quàm ſuæ ſapientiæ; prohibeatur autem, ſi potentior fieri ſtudet, quàm rebus veſtris expedit. Hæc & plura Joſephus in iſtum Deuteronomii locum. Alter Philo Judæus, gravis author, Joſephi coætaneus, legis Moſaïcæ ſtudioſiſſimus, in quam univerſam diffusâ commentatione ſcripſit, cum in libro de creätione Principis hoc caput legis interpretatur, non alio pacto regem legibus ſolvit, atque hoſtis quilibet ſolutus legibus dici poſſit, τοὺς ἐπὶ λύμῃ καὶ ζημίᾳ τῶν ὑπηκόων &c. *qui,* inquit, *ad perniciem & detrimentum populi magnam ſibi acquirunt potentiam, non reges ſed hoſtes appellandi ſunt; ea facientes, quæ hoſtes nullâ pace reconciliandi faciunt; nam qui per ſpeciem gubernandi faciunt injuriam, apertis hoſtibus pejores ſunt; hos enim facile eſt propulſare, illorum autem malitia haud facile detegitur.* Detecti igitur quid obſtat quo minùs hoſtium loco habendi ſint? Sic libro ſecundo Allegoriarum Legis, *rex & tyrannus contraria ſunt;* & deinde, *rex non imperat tantùm, ſed paret.* Vera ſunt iſta, dicet aliquis; regem oportet quidem leges, ut qui maximè obſervare; verùm ſi ſecùs fecerit, quâ lege puniendus? eâdem, inquam, lege quâ cæteri; exceptiones enim nullas reperio. Sed nec de Sacerdotibus, ſed nec de infimis quidem

dem magistratibus puniendis lex ulla scribitur; qui omnes, cùm de iis puniendis nulla lex scripta sit, pari certè jure & ratione possent impunitatem scelerum omnium sibi vendicare; quam tamen neque eorum quisquam vendicavit, neque ullum iis arbitror idcirco esse daturum. Hactenus ex ipsa Dei lege didicimus regem legibus obtemperare debuisse; nec se præ cæteris efferre, qui etiam fratres ejus sunt. Nunc an quid aliud Ecclesiastes moneat videamus. Cap. 8. ver. 1. &c. *Mandatum regis observa; vel propter juramentum Dei, ne perturbatè à facie ejus abito, ne persistito in re malâ, nam quicquid volet faciet. Vbi verbum regis, ibi dominatio, & quis dicat ei quid facis?* Satis constat Ecclesiastem hoc in loco non synedrio magno, non senatui, sed privato cuique præcepta dare. Jubet mandata sua observare, vel ptopter juramentum Dei; at quis jurat regi, nisi rex vicissim in leges divinas atque patrias juratus sit? Sic Reubenitæ & Gaditæ obedientiam suam Jehosuæ pollicentur, Jos. 1. *Vt dicto audientes Mosi fuimus, ità erimus tibi, modò ut Deus tecum sit, quemadmodum fuit cum Mose.* Conditionem vides expressam: Alioquin ipsum audi Ecclesiasten, cap. 9. *Verba sapientum submissa potiùs audienda esse, quam clamorem dominantis inter stolidos.* Quid porrò monet? *Ne persistito in re mala, nam quicquid volet faciet*, in malos nimirum faciet authoritate legum armatus, nam

nam leniter, aut ſeverè agere, prout volet, poteſt. Nihil hîc tyrannicum ſonat, nihil quod vir bonus extimeſcat. *Vbi verbum regis ibi dominatio, & quis dicat ei quid facis?* Et tamen legimus qui regi dixerit non ſolùm quid feciſti, ſed etiam ſtultè feciſti. Sam. 13. At Samuel extraordinarius. Tuum tibi regero, licet infrâ dictum pag. 49. *quid*, inquis, *extraordinarium in Saule & Davide?* itidem ego, quid, inquam, in Samuele? Propheta fuit: ſunt & illi hodie, qui ejus exemplo faciunt; ex voluntate enim Dei vel *expreſsâ* vel *tacitâ* agunt: quod etiam ipſe infrà concedis, pag. 50. Prudenter igitur Eccleſiaſtes hoc in loco monet privatos, ne cum rege contendant: nam etiam cum divite, cum potenti quovis, ut plurimùm, damnoſa contentio eſt: Quid ergò? an optimates, an omnes reliqui magiſtratus, an populus univerſus quoties delirare libet regi, ne hiſcere quidem audebunt? an ſtolido, impio, furenti, bonis omnibus perniciem machinanti non obſtabunt, non obviam ibunt, ne divina omnia atque humana pervertere occupet, ne rapinis, ne incendiis, ne cædibus per omnes regni fines graſſetur ita *legibus ſolutus, ut quodlibet liceat?* O de Cappadocis eques cataſtis! quem omnis libera natio (ſi unquam poſt hoc in natione libere pedem ponere audebis) aut in ultimas terras veluti portentum exportandum ejicere, aut ſervitutis candidatũ dedere in piſtrinum debebit, eâ lege atq; omine, ut ſi te inde exemerit, ipſa ſub

quo tyranno, eóque ſtultiſſimo, pro te molat. Quid enim poterit dici, aut ab aliis dictum peti tam truculentum, aut ridiculum, quod in te non cadat? Perge modò: *Iſraëlitæ regem à Deo petentes eodem jure ſe ab eo gubernari velle dixerunt, quo omnes aliæ nationes, quæ hoc regimine uterentur. At Orientis reges ſummo jure, & poteſtate non circumſcriptâ regnabant: Teſte Virgilio.*

— Regem non ſic Ægyptus & ingens
Lydia, nec populi Parthorum, & Medus Hydaſpes
Obſervant. —— ——

Primùm quid noſtrâ refert qualem ſibi regem Iſraëlitæ voluerint, præſertim Deo irato, non ſolùm quòd regem vellent ad exemplum gentium, & non ſuæ legis, ſed planè quòd vellent regem? Deinde regem injuſtum, aut legibus ſolutum petiviſſe credibile non eſt, qui Samuëlis filios legibus obſtrictos ferre non potuerunt, & ab eorum tantùm avaritiâ ad regem confugerunt. Poſtremò quod ex Virgilio recitas, non probat reges Orientis *abſolutâ poteſtate* regnâſſe; Apes enim illæ Virgilianæ, quæ vel Ægyptiis & Medis obſervantiores regum ſint, teſte tamen eodem Poëta — *Magnis agitant ſub legibus ævum.* — Non ergò ſub regibus omni lege ſolutis. At vide quàm tibi minimè velim malè; cum plerique te nebulonem eſſe judicent, oſtendam te perſonam tantùm nebulonis mutuam ſumpſiſſe. In Apparatu ad

tu ad primatum Papæ doctores quosdam Tridentinos exemplo Apium usos aïs, ut monarchiam Papæ probarent: ab his tu pari malitiâ hoc mutuum cepisti. Quod illis itaque respondisti cùm probus esses, jam factus nebulo tute respondebis tibi, tuáque tibi manu personam nebulonis detrahes. *Apium respub. est; atque ità Physici appellant: Regem habent, sed innocuum; ductor est potiùs quàm tyrannus, non verberat, non vellicat, non necat apes subditas:* Minimè igitur mirum, si ità observant. Istas mehercule apes malâ ave tibi tactio erat; Tridentinæ enim licèt sint, fucum te esse indicant. Aristoteles autem, rerum politicarum scriptor diligentissimus, monarchiæ genus Asiaticæ, quod & barbaricum vocat, κατὰ νόμον, id est, secundùm legem fuisse affirmat. Pol. 3, immo cum monarchiæ quinque species enumeret, quatuor secundùm legem, & suffragante populo fuisse scribit, tyrannicas autem, quod iis tanta potestas, volente licèt populo, data erat; regnum verò Laconicum maximè regnum videri, quòd non omnia penès regem erant. Quinta, quam is παμβασιλείαν vocat, & ad quam solam id refert, quod tu regum omnium jus esse scribis, ut ad libitum regnent, ubinam gentium, aut quo tempore unquam obtinuerit non dicit: nec aliam ob caussam fecisse mentionem ejus videtur, quàm ut absurdam, injustam, & maximè tyrannicam esse demonstraret, Samuelem aïs,
cùm

cùm eos ab eligendo rege deterreret, *jus illis regium* exposuisse. Unde haustum, à lege Dei? at illa lex jus regium, ut vidimus, longé aliud exhibuit: an ab ipso Deo per Samuëlem loquente? at improbavit, vituperavit, vitio dedit: non igitur jus regium divinitûs datum, sed morem regnandi pravissimum, superbiâ regum & dominandi libidine arreptum exposuit propheta; nec quid debebant reges, sed quid volebant facere; rationem enim regis populo indicavit, sicut antea rationem sacerdotum Eliadarum eodem verbo (quod tu p. 33. Hebraïco etiam solœcismo כמשפת vocas) suprà indicaverat. C. 2. *ratio sacerdotum istorum cum populo hæc erat, v.* 13. impia videlicet, odiosa, & tyrannica: ratio itaque illa nequaquam jus erat sed injuria. Sic etiam patres antiqui hunc locum exposuerunt; unus mihi erit multorum, instar, Sulpitius Severus, Hieronymi æqualis, eíque charus, & Augustini judicio vir doctrinâ & sapientiâ pollens. Is in historia sacra Samuelem aït dominationem regiam, & superba imperia populo exponere. Sanè jus regium non est dominatio & superbia; sed jus atque imperium, teste Sallustio, conservandæ libertatis atque augendæ reipub. caussâ datum, in superbiam dominationémque se convertit. Idem Theologi omnes Orthodoxi, idem Jurisconsulti, idem rabbini plerique, ut ex Sichardo didicisse potuisti, de explicatione hujus loci sentiunt; ne Rabbinorum enim quisquam

quam jus regis absolutum isto loco tractari dixit. Ipse infrà cap. 5. pag. 106. *non Alexandrium Clementem solùm, sed omnes hìc* quereris *errare*, te unum ex omnibus rem acu tetigisse: Jam verò cujus vel impudentiæ est vel socordiæ, contra omnes, præsertim orthodoxos, mores regum ab ipso Deo damnatissimos in jus regium convertere, & honestâ juris præscriptione defendere: cum jus tamen illud in rapinis, injuriis, violentiis, contumeliis sæpiùs consistere fatearis. An quisquam sic *sui juris* unquam fuit, ut rapere, agere, prosternere, permiscere omnia sibi liceret? an Latini, quod affirmas, hæc *suo jure ab aliquo fieri unquam dixerunt?* Dixerat apud Sallustium C. Memmius tribunus Plebis, in superbiam & impunita flagitia nobilitatis invectus, *impune qualibet facere, id est, regem esse*; Arrisit hoc tibi, & statim in lucro ponis, ne quicquam sanè, si paulùm evigilaveris. An jus hic regium asseruit? annon plebis ignaviam potiùs increpuit, quæ nobiles impunè dominari sineret, eósque mores regios jam rursus pateretur, quos jure suo majores illorum cum rege ipso finibus expulerant. Marcum Tullium saltem consuluisses; is te & Sallustium, & Samuelem etiam rectiùs interpretari docuisset. Qui pro C. Rabirio *nemo*, inquit, *nostrûm ignorat consuetudinem regiam*; *regum sunt hæc imperia, animadverte & dicto pare*; aliáq; hujusmodi ex poetis ibidem recitat, quæ non jus, sed *consuetudinem*

suetudinem regiam vocat, eáque legere & spectare nos aït debere, non *delectemur solùm, sed ut cavere etiam effugere discamus.* Vides quàm te malè mulctaverit Sallustius, quem tyrannis inimicissimum, juris tyrannici patronum attulisse te putabas. Nutare, mihi crede, & suum sibi occasum accelerare jus regium videtur, dum ruentis in modum tenuissima quæque sic arripit, séque sustinere iis testibus atque exemplis conatur, quæ tardiùs fortasse alioqui ruiturum vehementiùs proturbant. *Summum,* inquis, *jus, summa injuria est, id in regibus maximè locum habet; qui cùm summo jure utuntur, ea faciunt in quibus Samuel dicit jus regis esse positum.* Miserum jus; quod tu jam ad extrema perductus, nisi per summam injuriam defendere ulteriùs non potes! Summum jus id dicitur, cùm quis formulas legum sectatur, singulis penè literis immoratur, æquitatem non servat; aut scriptum jus callidè nimis & malitiosè interpretatur, ex quo illud proverbium Cicero ortum esse aït. Cùm autem jus omne de fonte justitiæ manare certum sit, impius sis necesse est, qui *regem injustum esse, iniquum, violentum, raptorem esse, & quales esse solebant* qui pessimi erant, jus regis esse dicis, ídque *prophetam populo insinuásse.* Quod enim jus summum aut remissum, scriptum aut non scriptum ad maleficia perpetranda esse potest? Id ne tibi de aliis concedere, de rege pernegare in mentem veniat, habeo quem

quem tibi opponam, & puto regem, qui istiusmodi jus regium & sibi & Deo invisum esse profitetur: Psal.94. *an consociaretur tibi solium ærumnarum, formantis molestiam per statutum.* Noli igitur Deo hanc atrocissimam injuriam facere, quasi is regum pravitates & nefaria facinora jus esse regium doceret, qui etiam hoc nomine societatem cum improbis regibus se detestari docet, quòd molestiam & ærumnas omnes populo juris regii titulo creare soleant. Noli Prophetam Dei falsò insimulare; quem, tu dum juris regii isto loco doctorem habere putas, non verum nobis affers Samuelem; sed, ut venefica illa, inanem umbram evocas; quamvis & illum ab inferis Samuelem non adeò mendacem fuisse credam, quin illud quod tu jus regium vocas, impotentiam potiùs tyrannicam dicturus fuisset. Jus datum sceleri legimus, túque *licentiæ jure concessæ reges minus bonos uti consuevesse* aïs. At jus hoc ad perniciem humani generis abs te introductum non esse, à Deo datum probavimus; restat, ut sit à diabolo; quod infrà clariùs liquebit. *Hæc*, inquis, *licentia dat posse, si velis*; & authorem hujus juris habere Ciceronem præ te fers. Nunquam ægrè facio ut testimonia tua recitem, tuis enim ipse testibus conficere te soles. Audi igitur verba Ciceronis in 4ta. Philip, *Quæ causa justior est belli gerendi, quàm servitutis depulsio? in qua etiamsi non sit molestus dominus, tamen est miserrimum posse*

si

si velit. posse vi scilicet;nam de jure si loqueretur, repugnantia diceret, & ex justa belli causa injustam faceret. Non est igitur jus regium quod tu describis, sed injuria, sed vis,& violentia regum. Transis ab regia licentiâ ad privatam:*licet privato mentiri, licet ingrato esse.* Licet & regibus; quid inde efficis ? licebit ergò regibus impunè rapere, occidere, stuprare ? Quid interest ad injuriæ gravitatem rex an latro , an aliunde hostis populum occidat,diripiat,in servitutem agat, eodem certè jure , & hunc & illum humanæ societatis inimicum , & pestem propulsare , atquè ulcisci debemus ; immo regem eò justius quòd is tot beneficiis & honoribus nostris auctus commissam sibi sub juramento publicam salutem prodat. Concedis postremò *leges dari à Mose secundùm quas rex ille quandoque eligendus imperare debebat , quamvis diversas ab illo jure quod Samuel proposuit.* Quod cum assertione tua dupliciter pugnat ; cùm enim regem legibus omnino solutum posueris, nunc obstrictum dicis : dein jus juri contrarium ponis Mosis & Samuëlis , quod est absurdum. At *servi,* inquit Propheta , *vos eritis regi.* Ut servos fuisse non abnuerim, non jure tamen regio servi fuerunt,sed regum fortasse plurimorum usurpatione & injustitiâ. Illam enim petitionem obstinatam non jure regio, sed suo merito in pœnam illis cessuram propheta præmonuit. At verò si regi legibus soluto quicquid libet,

bet licuerit, profectò rex longè plus quàm dominus erit, populus infra omnium servorum infimos plus quàm infimus. Servus enim vel alienigena legem Dei vindicem injuriosum in dominum habebat; populus universus, libera nimirum gens, vindicem in terris neminem, nullam legem habebit, quò læsus, afflictus & spoliatus confugiat: a servitute regum Ægyptiorum ideo liberatus, ut uni ex fratribus suis duriore si libeat servitute opprimendus traderetur. Quod cum neque divinæ legi nec rationi consentaneum sit, dubium nemini esse potest, quin propheta mores enarraverit, nos jus regum, neque mores prorsus regum omnium, sed plurimorum. Descendis ad rabbinos, duosq; adducis eàdam, quâ priùs, infelicitate: nam caput illud de rege in quo R. Joses jus regium aiebat contineri, Deuteronomii esse, non Samuëlis manifestum est. Samuëlis enim ad terrorem duntaxat populo injiciendum pertinere rectissimè quidem & contra te dixit R. Judas. Perniciosum enim est id jus nominari atque doceri quod injustitia planè est, nisi abusivè forsitan jus nominetur. Quo etiam pertinet versus 18. *Et exclamabitis die illa propter regem vestrum sed non exaudiet vos Iehovah*; obstinatos nimirum ista pœna manebat, qui regem nolente Deo dari sibi voluerunt. Quanquam ista verba non prohibent, quo minus & vota & quidvis aliud tentare potuerint. Si enim clamare ad Deum contra regem populo licebat, licebat procul

dubio omnem etiam aliam inire rationem honeſtam ſeſe à tyrannide expediendi. Quis enim quovis malo cum premitur, ſic ad deum clamat ut cætera omnia quæ officii ſunt ſui negligat, ad otioſas tantùm preces devolutus? Verum utcunque ſit, quid hoc ad jus regium, quid ad jus noſtrum? qui regem nec invito Deo unquam petivimus, nec ipſo dante accepimus, ſed jure gentium uſi, nec jubente Deo nec vetante, noſtris legibus conſtituimus. Quæ cùm ità ſe habeant, non video quamobrem nobis laudi atque virtuti tribuendum non ſit, regem abjeciſſe; quandoquidem Iſraëlitis crimini eſt datum regem petîſſe. Quod etiam res ipſa comprobavit; nos enim qui regem, cùm haberemus, deprecati ſumus, tandem exauditos Deus liberavit; illos, qui cùm non haberent, à Deo efflagitabant, ſervire juſſit; donec Babylone redeuntes ad priſtinum reipub. ſtatum reverſi ſunt. Ludum Talmudicum deinde aperis; quin & hoc ſiniſtro augurio tentatum. Dum enim regem non judicari cupis oſtendere, oſtendis ex Codice Sanhedrim *regem nec judicari nec judicare*; quod cum petitione iſtius populi pugnat, qui ideo regem petebant, ut judicaret: id fruſtrà reſarcire ſtudes; intelligi nempe id de regibus Poſt-babylonicis debere. At ecce tibi Maimonides, qui *hanc inter reges Iſraëlitas & Judæos differentiam ponit: Davidis enim poſteros judicare & judicari*; Iſraëliticis neutrum concedit.

cedit. Occurris tibi, tecum enim litigas, aut cum Rabbinis tuis; meam rem agis. Hoc *primùs in regibus locum non habuisse*, quia dictum est v. 17. *vos eritis ei servi:* consuetudine scilicet, non jure; aut si jure pœnas petendi regis, quamvis non sub hoc fortè vel sub illo, at sub plerisque luebant, quod nos non attingit. Tibi verò adversario opus non est, adeò semper tibi adversaris. Narras enim pro me, ut primò Aristobulus, pòst Jannæus cognomento Alexander, jus illud regium, non à synedrio juris custode, & interprete acceperint, sed paulatim sibi assumpserint, & senatu renitente usurpaverint: quorum in gratiam bella illa fabula de primoribus synedrii à *Gabriele exanimatis* adinventa est, júsque hoc magnificum, quo niti maximè videris, *regem* scilicet *non judicari*, ex illa fabula plusquã anili, ut pote rabbinicâ, conflatum esse fateris. Reges autem Hebræorum *judicari posse, atque etiam ad verbera damnari* fusè docet Sichardus ex libris Rabbinicis, cui tu hæc omnia debes, & tamen obstrepere non erubescis. Quinimmo legimus ipsum Saulem cum filio Jonathane sortis judicium atq; etiam capitale subiisse, suóque ipsum edicto peruisse. Uzzias quoque à sacerdotibus templo deturbatus, lepræ judicio, tanquam unus è populo, se submisit, réxq; esse desiit. Quid si templo excedere, quid si magistratu abire, & seorsim habitare noluisset jus illud regium legibus solutum sibi asseruisset,

ſet, an paſſuros fuiſſe cenſes Judæos, & ſacerdotes templum contaminari, leges violari, populum univerſum contagione periclitari? In leproſum ergò regem vigebunt leges, in tyrannum nihil poterunt? Ecquis tam demens, aut ſtultus eſt, ut exiſtimet, cùm rex morboſus nè populum contagione lædat, cautum atque proviſum legibus ſit, ſi rex impius, iniquus, crudelis populum diripiat, excruciet, occidat, rempub. funditùs evertat, nullum his malis longè gravioribus remedium legibus repertum eſſe? Verùm *exemplum ullius regis afferri non poteſt, qui judicium capitis ſubierit in jus vocatus.* Ad illud Sichardus haud abſurdè reſpondet, perinde eſſe, ac ſi quis ad hunc modum diſſereret. Cæſar nunquam citatus eſt coram Electore; ergò ſi Palatinus diem Cæſari dixerit, non tenetur Cæſar in judicio reſpondere. Cùm tamen doceat Bulla aurea Carolum 4tum ſe & ſucceſſores ſuos huic cognitioni ſubjeciſſe. Quid in corrupto populi ſtatu regibus adeò indultum fuiſſe miramur, ubi tot privati aut opibus ſuis aut gratiâ impunitatem vel graviſſimorum ſcelerum aſſequuntur. Illud autem *ἀνυπεύθυνον* id eſt *à nemine pendere, nulli mortalium rationem reddere*, quod tu regiæ Majeſtatis maximè proprium eſſe aïs, Ariſtoteles Polit. 4. c. 10. maximè tyrannicum, & in libera natione mininè ferendum eſſe affirmat. Tu vero Antonium tyrannum immaniſſimum, Romanæ reipub: everſorem.

rem, idoneum ſanè authorem producis, non eſſe juſtum repoſci a Rege factorum ſuorum rationem: & tamen Herodem cædis reum ad cauſam dicendam in Parthos proficiſcens accerſivit ad ſe Antonius: & animadverſurus etiam in regem fuiſſe creditur, niſi rex eum auro corrupiſſet. Ita ab eodem fonte profluxit regiæ poteſtatis Antoniana aſſertio, & tua *regia defenſio*. At non ſine ratione, inquis, *nam reges ab alio non habent quod regnant, ſed ſoli Deo acceptum referunt*. Dic ſodes quinam? nam iſtiuſmodi reges exſtitiſſe unquam, nego. Primus enim Saul, niſi populus refragante etiam Deo regem voluiſſet, nunquam rex fuiſſet; & quamvis rex renuntiatus eſſet Miſpæ, vixit tamen penè privatus, armentum patris ſecutus, donec Gilgale rex a populo ſecundùm creatus eſt. Quid David? quamvis unctus a Deo, nonne iterum unctus eſt ab Judæis Chebrone, deinde ab omnibus Hebræis, pacto tamen prius fœdere? 2. Sam. 5. 1. Chron. 11. fœdus autem obligat reges, & intra certos fines continet. Sedit Salomon, inquis, *ſuper ſolium Domini & cunctis placuit*, 1. Paralip. 29. ergo & placuiſſe populo aliquid erat. Conſtituit Jehoiadas regem Joaſum, fœdus tamen eodem tempore pepigit inter regem & populum. 2. Reg. 11. Hos reges, necnon & reliquos Davidis poſteros & a Deo & a populo conſtitutos fateor; cæteros omnes, ubicunque gentium, a populo tantùm

conſtitutos eſſe affirmo ; tu oſtende conſtitutos eſſe a Deo; niſi eâ ſolum ratione quâ omnia cùm maxima tùm minima a Deo fieri & conſtitui dicuntur. Solium itaque Davidis peculiari quodam jure ſolium Jehovæ dicitur; ſolium aliorum regum non alio, atque cætera omnia, Jehovæ ſunt. Quod tu ex eodem capite didiciſſe potuiſti v. 11. 12. *tua ſunt omnia in cœlo & in terra, tuum eſt, Iehova, regnum, Divitiæ & gloria a facie tua ſunt, vis & potentia, &c.* Diciturque hoc toties, non ut intumeſcant reges, ſed ut moneantur, quamvis Deos ſe eſſe putent, Deùm tamen ſupra ſe eſſe, cui debent omnia. Unde illa Eſſenorum & Poëtarum doctrina, reges *non ſine Deo, & ab Iove eſſe* facile intelligitur; omnes enim homines à Deo itidem ſumus, Deique genus. Jus igitur hoc univerſum Dei, non tollit jus populi; quo minùs omnes cæteri reges, non a Deo nominati, regnum ſuum ſoli populo acceptum referant; cui propterea rationem reddere tenentur. Quod, quanquam Vulgus aſſentari regibus ſolet, ipſi tamen reges ſive boni, ut Homericus ille Sarpedon, ſive mali, ut illi apud Lyricum tyranni, agnoſcunt.

Γλαῦκε τίη δὴ νῶι τετιμήμεσθα μάλιστα, &c.

Glauce cur nos maximo honore afficimur
In Lycia, omnes autem nos tanquam Deos intuentur.

Ipſe

Ipſe ſibi reſpondet; quia virtute cæteris prælucemus: quare fortiter pugnemus, inquit, ne Lycii nobis ignaviam objiciant: quâ voce & honores regios à populo acceptos, & bellicæ adminiſtrationis rationem populo reddendam eſſe innuit. Mali autem reges, ut metum populo incutiant, Deum imperii regii authorem palàm prædicant: tacitis autem votis nullum numen præter Fortunam venerantur. Juxta illud Horatii.

Te Dacus aſper, te profugi Scythæ,
Regúmque matres barbarorum, &
Purpurei metuunt tyranni,
Injurioſo ne pede proruas
Stantem columnam, neu populus frequens
Ad arma ceſſantes, ad arma
Concitet, imperiúmque frangat.

Si ergò reges hodie per Deum regnant, etiam populi per Deum in libertatem ſe vindicant, quandoquidem omnia àDeo & perDeum fiunt. Utrumque etiam æque teſtatur Scriptura, & reges per eum regnare, & per eum ſolio dejici; cùm tamen id utrumque longè ſæpius à populo fieri perſpiciamus, quam à Deo. Jus itaque populi pariter ac regis, quicquid eſt, à Deo eſt. Populus ubicunque ſine Deo manifeſto regem creavit, poteſt eodem jure ſuo regem rejicere. Tyrannum ſanè tollere quàm conſtituere divinius eſt; plúſque Dei cernitur in populo quoties injuſtum abdicat regem, quàm in rege

qui innocentem opprimit populum. Immo reges noxios Deo authore judicat populus: hoc enim ipſo honore dilectos ſuos decoravit Deus, Pſal. 149. ut Chriſtum regem ſuum laudibus celebrantes, gentium reges, quales ſub evangelio ſunt omnes tyranni, *vinculis coërcerent, inque eos jus ſcriptum exercerent*, qui jure omni ſcripto atque legibus ſolutos ſe eſſe gloriantur. Ne quis tam ſtolidè, ne quis tam impiè credat tanti eſſe apud Deum reges, ferè mortalium ignaviſſimos, ut eorum nutu orbis terrarum totus pendeat & gubernetur; eorum ut gratiâ, præque illis, divinum, ut ita dicam, hominum genus eodem quo bruta & viliſſima quæque animalia loco atque numero habendum ſit. Agè nunc, ne nihil enim agas, M. Aurelium, quaſi tyrannis faventem, in medium profers; at ſatius tibi fuit Marcum Aurelium non attigiſſe. Ille an Deum de principibus ſolùm judicare dixerit neſcio. Xiphilinus certè quem citas de αὐταρχίᾳ loquitur; περὶ αὐταρχίας ὁ θεὸς μόνος κρίνειν δύναται; αὐταρχίαν autem monarchiæ ſynonymum illic eſſe non aſſentior; eóq; minùs quo ſæpius præcedentia lego; nam quî cohæreat, aut quid ſibi velit aliena illa ſententia ſubito inſititia, qui legerit miretur; præſertim cùm Marcus Aurelius Imperatorum optimus, non aliter cum populo egerit, ut Capitolinus tradit, quàm eſt actum ſub civitate liberâ; jus autem populi quin ſupremum tunc

fuerit

fuerit nemo dubitat. IdemThraseam,Helvidiũ, Catonem, Dionem, Brutum tyrannicidas omnes,aut istam gloriam æmulantes coluisse,sibique reipub. formam proposuisse in qua æquis legibus, parique jure omnia administrarentur, in primo libro de vitasua profitetur:in quarto, non se ad legem,dominum esse. Agnovit etiam omnia Senatûs populiq; esse:nos, inquit, adeò nihil proprium habemus, ut in vestris ædibus habitemus.Hæc Xiphilinus. Tantum absuit ut quicquam jure regio sibi arrogaret.Moriens,filium suum regnaturum eâ lege Romanis commendavit,si dignus esset: jus itaq;illud regnandi absolutum atq; fictitium,tanquam àDeo per manus traditum,illam deniq;αὐταρχίαν præsse non tulit.*Plena tamen omniaGræcorum & Latinorum monumenta esse* aïs:at nusquam visa;*plena Judæorum*,& tamen addis *Judæos in plerisq; regia potestati minus æquos fuisse*:immò Græcos &Latinos multo minùsTyrannis æquos & reperisti &reperies;multo minus Judæos,si liber ille Sam. in quo is, 1 Sam.10.jus regni descripserat,exstaret;quem librum Doctores Hebræorum à regibus discerptum aut cõbustum esse tradiderunt, quò impuniùs tyrannidem in suos exercerent. Circumspice jam,numquid captare possis: occurrit tibi rex David postremò torquendis, Psl. 17. *à facie tuâ judicium meum prodeat*:ergo, inquitBarnachmoni,*nullus judicat regem nisiDeus*. Et tamen similius veri videtur, Davidem hæc

 scrip-

ſcripſiſſe, cùm à Saule vexatus, ne Jonathanis quidem judicium, quamvis jam tum unctus à Deo, detrectabat; *ſi eſt in me iniquitas, tu me afſice morte*, inquit, 1. Sam. 20. deinde ut quivis alius ab hominibus falſò accuſatus, ad judicium Dei provocat; id ſequentia declarant, *tui oculi vident quæ recta ſunt, cùm exploraveris cor meum*, &c. quid hoc ad judicium regium, aut forenſe? Sanè jus regium illi maximè labefactant atque deſtruunt, qui fundamentis tam fallacibus niti, atque exædificari produnt. En tritum illud tandem, & aulicorum noſtratium argumentum palmarium. *Tibi ſoli peccavi*, Pſal. 51.6. quaſi verò rex David in mœrore & lacrymis pœnitentiam agens, ſordidatus & ſqualidus in terra jacens, miſericordiam à Deo ſuppliciter petens, quicquam de jure regio cogitaverit hæc loquntus; cùm ſe vix jure mancipii dignum eſſe arbitraretur. An omnem Dei populum, fratres ſuos uſque adeò præ ſe contempſit, ut cædibus, adulteriis, rapinis peccare in eos non ſe poſſe cenſeret? abſit à rege tam ſancto tanta ſuperbia, támque fœda ignoratio vel ſui vel proximi. *Tibi* igitur *ſoli peccavi*, procul dubio intelligendum eſt, tibi præcipuè. Utcunque ſit profectò verba pſallentis, & ſententiæ affectibus plenæ haudquaquam ſunt ad jus explicandum accomodatæ, aut eò trahendæ. At *non eſt in jus vocatus, nec coram ſynedrio cauſam capitis dixit*. Eſto; qui enim potuit id reſciri, quod adeò ſine

ne arbitris, & ſecretò peractum fuit, ut per aliquot fortaſſe annos (cujuſmodi aulæ arcana ſunt) vix unus aut alter conſcius fuiſſe videatur. 2. Sam. 12. *Tu hoc clàm feciſti.* Deinde quid ſi in privatis etiam puniendis ceſſaret ſynedrium? an quis inde puniendos non eſſe argumentabitur? Sed ratio obſcura non eſt; ipſe ſe condemnaverat. v. 5. *reus capitis vir ille qui fecit hoc*; cui ſtatim ſubjicit propheta, *tu vir ille es*; prophetæ etiam judicio capitis reus. Veruntamen Deus pro ſuo jure atque in Davidem eximiâ clementiâ, & peccato abſolvit regem, & ipſa mortis ſententiâ, quam is in ſemetipſum pronuntiaverat. v. 13. *non es moriturus.* Nunc in advocatum neſcio quem ſanguinarium debaccharis, & in eo totus es ut perorationem ejus refellas, de qua ipſe viderit; ego quod propoſitum mihi eſt, id ago ut quàm pauciſſimis abſolvam. Quædam tamen prætertire non poſſum; primùm, inſignes repugnantias tuas: qui p. 30. hæc habes. *Iſraëlitæ non deprecantur injuſtum regem, violentum, raptorem, & quales eſſe ſolerent qui peſſimi.* At p. 42. Advocatum vellicas quòd Iſraëlitas tyrannum petiſſe arguerat. *An de fumo* inquis *in flammam ire precipites maluerunt, id eſt ſævitiam peſſimorum Tyrannorum experiri potiùs quàm judices malos pati quibus jam aſſueverant.* Illic Hebræos maluiſſe ais tyrannos quàm judices, hic judices maluiſſe quàm tyrannos; & *nihil minus*

quàm tyrannum voluisse. De tuo igitur respondebit tibi Advocatus, juxta enim te omnis rex jure regio tyrannus est. Quod sequitur bene habet, *authoritatem in populo maximum tunc fuisse, quòd judices repudiârunt, regem optârunt.* Memineris, cùm hoc ego à te reposcam. Negas *Deum iratum Israëlitis regem tanquam tyrannum aut pœnam attribuisse, sed ut rem salutarem & bonam.* Quod tamē facile refellitur. Cur enim exclamarent propter regem illum quem elegerant, nisi quòd res mala erat imperium regium; non quidem per se, sed quòd plerunq; sicut Propheta hic monet, in superbiam & dominationem se convertit. Si adhuc non satisfacio, agnosce jam tua, syngrapham agnosce tuam & erubesce Apparat ad primatum, *Iratus Deus regem illis dedit offensus eorum peccatis: quòd Deum habere regem renuissent. Ita Ecclesia quasi in pœnam ejus delicti, quòd à puro Dei cultu desciverat, in unius mortalis monarchæ plusquam regium dominatum data est.* Tuâ igitur similitudo si sibi constat, aut dedit Deus regem Israëlitis in pœnam, & tanquam rem malam, aut dedit Papam ecclesiæ in bonum, & tanquam rem bonam. Quid hoc homine levius, quid insanius? Quis huic in re minimâ fidem habeat, qui tantis in rebus quid asserat, & mox neget, nihil pensi habet. Affirmas p. 29. *regem legibus solutum esse apud omnes Gentes, sic Oriens judicavit, sic Occidens.* At p. 43. *omnes reges Orientis* κατὰ νόμον *& legi-*

& legitimos fuisse; *immò Ægypti reges in maximis minimisque rebus legibus obstrictos*, cùm initio capitis hoc te probaturum pollicitus sis, omnes reges *solutos legibus* esse, *leges dare, non accipere*. Equidem non irascor tibi; aut enim insanis, aut stas à nobis. Hoc certè oppugnare est, non defendere, hoc regem est ludos facere. Sin minùs, Catullianum profectò illud in te aptissimè quadrat, sed inversum; nam quantò quis unquam optimus poëta fuit, tantò tu pessimus omnium patronus. Certè nisi stupor ille quo Advocatum esse *demersum* aïs, te potiùs obcæcavit, jam tute *obbrutuisse* te senties. Nunc *omnibus quoque gentium regibus leges datas fuisse* fateris; *non tamen ut iis tenerentur, judiciorum metu & pœnæ capitis*. Quod nequedum ex scripturâ neq; ex ullo authore fide digno ostendisti. Tu igitur paucis accipe: leges civiles iis dare qui legibus non tenentur, stultum & ridiculum est, omnes alios punire, uni duntaxat omnium scelerum impunitatem dare, cùm lex neminem excipiat, iniquissimum est. Quæ duo in sapientes legumlatores minimè cadunt, multò minùs in Deum. Ut omnes autem videant te nullo modo ex Hebræorum scriptis id probare, quod probandum hoc capite susceperas, esse ex magistris tuâ sponte confiteris, *qui negant alium suis majoribus regem agnoscendum fuisse præter deum, datum autem in pœnam fuisse*. Quorum ego in sententiam pedibus eo. Non decet enim, neq; dignum

dignum est regem esse, nisi qui cæteris omnibus longè antecellit; ubi multi sunt æquales, ut sunt in omni civitate plurimi, imperium ex æquo atque per vices dandum esse arbitror: æquali, aut plerunque deteriori, ac sæpissime stulto servire omnes, quis non indignissimum putet? Nec *ad commendationem regalis imperii* plus *facit*, quòd Christus à regibus originem duxit, quàm facit ad pessimorum regum commendationem, Christum eos habuisse nepotem. *Rex est Messias*: agnoscimus, gaudemus, & quàm citissimè veniat oramus; dignus enim est, nec ei quisquam similis aut secundus; interim regia gubernatio commissa indignis & immerentibus, ut plerumque fieri solet, plus mali quàm boni attulisse humano generi rectè existimatur. Nec continuò sequitur omnes reges tyrannos esse. Verùm ita esto: do tibi hoc, nè me nimis tenacem putes; utere tu jam dato. *Hæc duo sequuntur*, inquis, *Deus ipse rex fuerit tyrannorum dicendus, & quidem tyrannus ipse maximus.* Horum alterum si non sequitur, sequitur profectò illud quod toto libro tuo semper ferè sequitur, te non scripturæ solùm, sed tibimet perpetuò contradicere, ut qui proxima periodo suprà dixeras, *unum Deum regem esse omnium rerum, quas & ipse creavit.* Creavit autem & tyrannos & Dæmonas; eorum itaque rex, vel tuâ ipsius sententiâ. In alterum despuimus, & blasphemum illud tibi os obturatum

ratum volumus, qui Deum affirmes tyrannum esse maximum, si tyrannorum, quod ipse sæpius dicis, rex & dominus dicatur. Sed nec rem regiam multò plus adjuvas, dum ostendis, Mosen etiam cum *summa potestate regem fuisse*. Nam fuerit sanè, vel quivis alius, dummodò is sit qui res nostras, quemadmodum Moses, *ad Deum referre* possit. Exod. 18. 19. Verùm neque Mosi, quamquam is Dei quasi sodalis fuit, licuit in Dei populò quicquid libuit facere. Quid enim ille? *Venit ad me hic populus*, inquit, *ad consulendum Deum*; non ergo ad mandata Mosis accipienda. Tum suscipit Jethro, *esto tu pro hoc populo erga Deum, & commonefacias eos de legibus Dei.* Et Moses Deut. 4. 5. *docui vos statuta & judicia, quemadmodum præcepit mihi Deus.* Unde *fidelis* dicitur *in totâ domo Dei.* Num. 12. Rex itaque Jehova tum populi fuit; Moses veluti interpres tantùm Jehovæ regis. Impium igitur & sacrilegum te esse oportet, qui summam hanc potestatem à Deo ad hominem injussus ausis transferre, quam ipse Moses non summam sed vicariam tantùm & intermediam sub præsenti numine obtinuit. Accedit etiam cumulus ad improbitatem tuam, quòd Mosen hîc summâ potestate regem fuisse dicas, eùm in apparatu ad primatum, p. 230. *Eum in commune cum Lxx. senioribus populum rexisse, & primum populi non dominum fuisse* dixeris. Si igitur rex fuit,

fuit, ut erat certè, & regum optimus, idque sicut ipse aïs, cum *potestate planè summâ & regia*, nec tamen dominus, neque solus populum regebat, vel te authore, necessariò sequitur reges, quamvis summâ potestate præditos, jure tamen regio atque summo, non esse dominos, neque solos populum regere debere; quantò minùs ad libitum suum. Jam verò quâ impudentiâ Dei mandatum ementiris, *de rege statim atque ingressi essent terram sanctam sibi constituendo.* Deut. 17. supprimis enim veteratoriè quod præcedit, *si dixeris, statuam super me regem*; túque memento quid à te jam reposcam; cùm dixeris p. 42. *liberrimâ tunc potestate populus erat præditus.* Nunc iterum fanaticus an profanus esse velis, ipse videris. *Deus*, inquis, *cùm tanto ante determinaverit regium regimen instituendum tanquam optimum populi illius regendi statum, quomodo hæc conciliabuntur? Propheta repugnavit, Deus sic egit cum propheta, ut quasi nollet.* Videt se illaqueatum, videt se impeditum: Jam attendite quanta cum malitiâ adversus prophetam, impietate adversùs Deum, expedire se quærat: *cogitandum in his est*, inquit, *Samuelem esse cujus filii populum tunc judicabant, eos populus repudiabat ob corrupta judicia; Samuel igitur noluit filios suos à populo rejici; Deus ut gratificaretur prophetæ suo, innuit non valdè sibi placere quod populus desideraret.* Dic uno verbo

bo improbe, quod per ambages dicis; Samuel populo fucum fecit, Samueli Deus. Non advocatus ergò, sed tu *ceritus* ille & *lymphaticus* es, qui modò ut regem honores, nîl Deum revereris. Isne tibi Samuel videtur, qui saluti aut charitati patriæ filiorum avaritiam & ambitionem præposuerit, qui populo recta & salutaria petenti, tam callido consilio, támque vafro illuserit, falso pro veris docuerit? Isne tibi Deus, qui in re tam turpi cuivis gratificaretur, aut cum populo simulatè ageret? Aut ergò jus regium non erat quod Propheta populo exposuit, aut jus illud, teste Deo & prophetâ, malum, molestum, violentum, inutile, sumptuosum reipub. erat; aut denique, quod nefas est dicere,& Deus & Propheta populo verba dare voluerunt. Passim enim testatur Deus valdè sibi displicuisse quòd regem petîssent. ver. 7. *Non te sed me spreverunt ne regnem super ipsos, secundùm illa facta quibus dereliquerunt me & coluerunt Deos alienos:* acsi species quædam idololatriæ videretur regem petere, qui adorari se, & honores propè divinos tribui sibi postulat. Sanè qui supra omnes leges terrenum sibi dominum imponit, propè est ut sibi Deum statuat alienum; Deum utique haud sæpe rationabilem, sed profligatâ sæpiùs ratione brutum, & belluinum. Sic 1. Sam. 10. 19. *Vos sprevistis Deum vestrum qui ipse servat vos ab omnibus malis, & angustiis vestris, cum dixistis*

dixistis ei, regem præpones nobis. & cap. 12. 12. Vos regem petiistis, *cùm Iehova sit rex vester.* & ver 17. *Videte malum vestrum magnum esse coram Iehova petendo vobis regem.* Et contemptim Hosea de rege, 13. 10. 11. *Vbi rex tuus, ubinam est? servet te jam in civitatibus tuis. Vbi vindices tui? quoniam dixisti, da mihi regem & proceres: dedi tibi regem in ira mea.* Hinc Gedeon ille Heros rege major, *Non dominabor in vos, neque filius meus in vos dominabitur, sed dominabitur in vos Iehova;* Jud. 8. planè ac si simul docuisset, non hominis esse dominari in homines, sed solius Dei. Hinc Hebræorum rempublicam, in qua Deus principatum solus tenuit, θεοκρατίαν vocat Josephus contra Apionem Grammaticum Ægyptium & maledicum tui similem. Populus denique resipiscens apud Isaiam 26. 13. calamitosum hoc sibi fuisse queritur, quòd alios præter Deum dominos habuerat. Indicio sunt hæc omnia regem irato Deo Israëlitis fuisse datum. In historia tyranni Abimelechi quis est cui non risum moveas? de quo dicitur, cum is partim saxo à muliere, partim armigeri gladio interfectus fuerit, *reddidit Deus malum Abimelechi. Hæc,* inquis, *historia potentissimè adstruit Deum solum regum judicem esse & vindicem:* immo tyrannorum, nebulonum, nothorum, si hoc valebit, quicunque per fas aut nefas tyrannidem occupaverit, is jus regium statim in populum adeptus erit, pœnas effugit,

effugit, confestim arma magistratui de manibus fluent, mussare deinceps populus non audebit. Verùm quid si magnus aliquis latro hoc modo in bello periisset, an Deus ergo solus latronum vindex? Quid si carnificis manu lege damnatus, an ideo minùs illi Deus malum reddidisset? Ne judices quidem eorum unquam legisti lege postulatos; tamen *in optimatum statu vel principem, si quid committat, posse ac debere judicari*, ultrò fateris *pag.* 47. cur non item tyrannus in regno? quia Deus reddidit malum Abimelechi. At reddidit quoque mulier illa, reddidit etiam armiger, in quos ille ambos jus regium habere præ se tulit. Quid si reddidisset magistratus, an non is idcircò Dei gladium gerit, ut malum malis reddat? Ab hoc *potentissimo* de morte Abimelechi argumento ad verborum contumelias more suo se convertit; nil nisi *cœnum* & *lutum* ore funditat; cum eorum quæ promisit se probaturum, nihil vel ex sacris libris, vel ex rabbinicis probaverit. Nam neque regem legibus solutum esse, nec cur puniri, si delinquat, solus mortalium non debeat, quicquam ostendit. Immo suis ipse testibus se induit, & sententiam suæ contrariam esse veriorem suomet ipse opere demonstrat. Cùmque argumentis parùm proficiat, criminationibus atrocissimis omnium in nos odium excitare conatur, quasi rege optimo & innocentissimo crudeliter sublato. *An Salomon*, inquit, *melior*

melior Rex Carolo I. fuit? Sunt, ut verum fatear, qui patrẽ ejus Jacobum cum Salomone comparare non dubitârunt, & natalibus quidẽ anteferre, Salomon Davidis filius; is primò Saulis musicus erat; Jacobus Darlii comitis filius, qui Davidẽ musicum, reginæ uxoris thalamos nocte ingressum, cum ostio pessulum obdidisse deprehendit, haud multò pòst interfecit, ut narrat Buchananus. Natalibus ergo illustrior Jacobus, & secundus Salomon sæpe dictus, quamvis Davidis musici filius an fuerit, dubium sit At Carolum conferre cum Salomone quî tibi in mentem venire potuerit non video. Quem enim tu Carolum tot laudibus tollis, ejus pervicaciam, avaritiam, crudelitatem, & sævum in omnes pios atque bonos dominatum, ejus bella, incendia, rapinas. & miserorum civium cædes innumeras, dum hæc scribo, Carolus ipse filius in illa publicæ pœnitentiæ sedeculâ apud Scotos coram populo confitetur atque deplorat: immò tuum illud regium jus ejurat. Verùm si Parallelis tantopere delectaris, Carolum cum Salomone conferamus. Salemon à meritissimo *fratris* supplicio *regnum auspicatus est:* Carolus à patris funere; non dico à nece, quamvis indicia veneni omnia in corpore patris mortui conspecta sint; ista enim supicio in Bucchingamino constitit; quem tamen Carolus, & regis interfectorem & sui parris, non solùm in comitiis omni culpa exemit, sed ne omninò res ea

res ea Senatus cognitioni ſubjiceretur,comitia diſſolvit. Salomon *graviſſimis tributis populum preſſit:* at ille in templum Dei, & ædificia publica impendit, Carolus in luxum. Salomon à plurimis uxoribus ad Idolorum cultum pellectus eſt,hic ab unâ. Pellectus in fraudem Salomon, pellexiſſe alios non legitur, hic alios, non ſolum uberrimis corruptæ Eccleſiæ præmiis pellexit, ſed etiam edictis & canonibus eccleſiaſticis coëgit, ut inviſa reformatis omnibus altaria ſtatuerent, & pictos in pariete crucifixos altaribus imminentes adorarent. At non eſt ideo *Salomon à populo capitis damnatus.* Nec inde inquam, ſequitur damnari à populo non debuiſſe; multa enim incidere potuerunt, cur id tum expedire populo non videretur. Populus certè quid ſui juris eſſet haud multo pòſt & verbis & factis patefecit: cùm Salomonis filium decem tribus expulerunt;& niſi maturè ſe in fugam conjeciſſet, etiam lapidibus regem tantummodò minacem obruituros fuiſſe credibile eſt.

CAP. III.

Um ſatis jam diſputatum atque concluſum ſit, reges Moſaicos ex præſcripto Dei omnibus obſtrictos legibus pariter cum populo fuiſſe, nullas

legum

gum exceptiones perſcriptas inveniri, ut reges *quod vellent, impunè poſſent* aut ut *à populo puniri ne poſsint, Deum* proinde *vindictam de his tribunali ſuo reſervaſſe* falſiſſimum eſſe, ſine authore, ſine ratione dictum, videamus an id ſuadeat Evangelium, quod diſſuaſit lex non imperavit: videamus an Euangelium, divinum illud libertatis præconium, nos in ſervitutem addicat regibus & tyrannis, quorum ab impotenti imperio etiam ſervitutis cujuſdam magiſtra lex vetus populumDei liberavit. Primum argumentum ducis à perſonâ Chriſti, quem quis neſcit non privati ſolùm, ſed etiam ſervi perſonam ideo ſumpſiſſe, ut nos liberi eſſemus. Neque hoc de interna tantum libertate intelligendum eſt, non de civili; quàm enim aliena ſunt iſta quæ Maria, mater Chriſti, ejus in adventu cecinit, *ſuperbos diſsipavit cogitatione cordis ipſorum, detraxit dynaſtas è thronis, humiles evexit*, ſi adventus ejus tyrannos potius in ſolio ſtabileret, Chriſtianos omnes eorum ſæviſſimo imperio ſubjiceret. Ipſe ſub tyrannis naſcendo, ſerviendo, patiendo omnem honeſtam libertatem nobis acquiſivit: ut poſſe ſervitutem, ſi neceſſe eſt, æquo animo pati, ſic poſſe ad libertatem honeſtè aſpirare non abſtulit Chriſtus, ſed majorem in modum dedit. Hinc Paulus 1. Cor. 7. non de evangelica ſolùm, ſed de civili libertate ſic ſtatuit, *Servus vocatus es? ne ſit tibi cura; ſin autem potes liber fieri, potius utere; pretio empti*

empti estis, ne estote servi hominum. Frustra igitur ab exemplo Christi ad servitutem nos hortaris, qui suæ servitutis prætio libertatem nobis etiam civilem confirmavit. Et formam quidem servi nostrâ vice suscepit, animum vero liberatoris nunquam non retinuit: unde jus regium quid sit, longè aliter docuisse ostendam, atque tu doces; qui non regii, sed tyrannici juris, idque in republicâ novus professor, si qua gens tyrannum sive hæreditarium, sive adventitium, sive fortuitum sortita erit, eam non solùm necessitate, sed etiam religione servam esse statuis. Tuis autem, ut soleo, in te utar testimoniis. Interrogavit Petrum Christus, cùm ab eo coactores quidam Galilæi didrachma exigebant, Mat. 17. à quibus acciperent reges terræ tributa, sive censum, à filiis suis, an ab alienis? respondet ei Petrus, ab alienis. ergo, inquit Christus, *liberi sunt filii*; *sed ne offendamus illos, da iis pro me & pro te.* Variè hic locus interpretes exercet, cuinam persolverentur hæc didrachma, alii sacerdotibus in sanctuarium, alii Cæsari: ego quidem Herodi persoluta, interverso Sanctuarii reditu, sentio fuisse. Varia enim ab Herode & filiis ejus exacta tributa, ab Agrippa tandem remissa narrat Josephus. Hoc autem tributum per se exiguum, multis aliis adjunctum, grave erat: gravia autem fuerint oportet de quibus hic Christus loquitur, alioqui, in republica etiam

pauperes

pauperes capite censi fuerunt. Hinc itaque Christus Herodis injustitiam arguendi, cujus sub ditione erat, occasionem cepit. Qui, cum cæteri reges terræ (siquidem patriæ parentes dici se cupiant) non filiis, id est civibus suis, sed alienis, bello nempe subactis graviora tributa imperare soleant, hic contra non alienos, sed filios opprimeret. Utcunque sit, sive filios hîc, cives regum proprios, sive filios Dei, id est fideles & in universum christianos intelligi concedas, ut intelligit Augustinus, certissimum est, si filius fuit Petrus, & proinde liber, nos etiam anthore Christo liberos esse: vel ut cives, vel ut christianos: non esse ergo juris regii à filiis & liberis tributa graviora exigere. Testatur enim Christus persolvisse se, non quod deberet, sed ne illos offendendo qui exigebant, negotium sibi privatus exhiberet; cum officium ac munus longissimè diversum in illo vitæ suæ curriculo explendum sibi esset. Dum igitur negat Christus jus regium esse, graviora vectigalia liberis imponere, certè spoliare, diripere, occidere, excruciare proprios cives, & præsertim christianos, jus esse regium multo evidentiùs negat. Hunc in modum de jure regio cum & aliàs disputasse videatur, venire in suspicionem quibusdam cœpit, non se tyrannorum licentiã pro jure regio habere. Non enim de nihilo erat quòd Pharisæi interrogatione hujusmodi animum ejus tentarent, quòd de jure regio perconta

cunctaturi, eum neminem curare, non respicere personam hominum dixerint; neque de nihilo, quòd is proposita sibi istiusmodi quæstione irasceretur, Mat. 22. An te quispiam si insidiosè aggredi, si loquentem captare vellet, si elicere ex te quod fraudi futurum sibi sit, de jure regio sub rege interrogaret? an tu cuipiam de istoc interroganti irascerere? non opinor. Vel hinc ergo perspicias, non id eum de jure regio sensisse quod regibus gratum erat. Idem ex responso ejus apertissimè colligitur, quo ille percunctatores amandare à se potiùs quàm docere videtur. Poscit numisma censûs; *cujus*, inquit, *imago ista est? Cæsaris. Reddite ergo Cæsari quæ sunt Cæsaris, quæ Dei sunt Deo.* Immo quæ populi sunt populo reddenda esse quis nescit? Reddite omnibus quod debetis, inquit Paulus, Rom. 13. non ergo Cæsari omnia. Libertas nostra non Cæsaris, verùm ab ipso Deo natale nobis donum est; eam Cæsari cuivis reddere, quam ab eo non accepimus, turpissimum esset, & humana origine indignissimum. Si enim os hominis, & vultum aspiciens interrogaret quisquam, cujus ista imago esset, an non facile quivis responderet Dei esse? Cum igitur Dei simus, id est verè liberi, ob eámque causam soli Deo reddendi, profectò Cæsari nos, id est homini, & præsertim injusto, improbo, tyranno in servitutem tradere, sine piaculo, & quidem maximo sacrilegio non possumus.

Interim quæ Cæsaris sint, quæ Dei, in medio relinquit. Quòd si idem erat hoc numisma quod didrachmum illud Deo pendi solitum, ut certè postea sub Vespasiano fuit, tum sanè controversiam non minuit Christus, sed implicavit: cum impossibile sit Deo & Cæsari idem simul reddere. At enim ostendit quæ Cæsaris essent; numisma nempe illud Cæsaris imagine signatum. Quid igitur inde lucraris præter denarium vel Cæsari vel tibi? Aut enim Cæsari Christus præter denarium illud nihil dedit, cætera omnia nobis asseruit, aut si quicquid pecuniæ Cæsaris nomine inscriptum esset, id Cæsari dedit, contrarius jam sibi, nostra ferè omnia Cæsari dabit, qui duo modò didrachma regibus non se ex debito persolvere, & suo & Petri nomine professus est. Ratio denique infirma est qua niteris; non enim principis effigiem habet moneta ut principis esse, sed ut probam se esse moneat; útque se principis nomine insignitam ne quis audeat adulterare. Sin autem ad jus regium inscriptio tantum valeret, reges profectò nostras omnium facultates, uti essent suæ, sola nominis inscriptione statim perficerent; aut si nostra omnia jam sua sunt, quod tuum dogma est, non idcirco Cæsari numisma illud reddendum erat, quia Cæsaris nomen aut imaginem prætulit, sed quia Cæsaris jam antea jure erat, nulla licet imagine signatum. Ex quo manifestum est, Christum hoc in loco non tam

nos officii nostri erga reges aut Cæsares ita perplexè atque ambiguè admonere voluisse, quàm Pharisæos, hypocritas improbitatis & malitiæ arguere. Quid? rursùs cum ei nuntiarent Pharisæi, Herodem ejus vitæ insidias parare, an humile aut demissum ab eo responsum tyranno reddendum tulerunt? Immo *ite*, inquir, *& dicite vulpi illi*; innuens reges jure regio sed vulpino civibus suis insidiari. Atqui *sub tyranno supplicium mortis subire sustinuit*. Enimverò quî potuit nisi sub tyranno? *supplicium sub tyranno passus est*; ergo ad injustissima quævis juris regii testis & assertor: egregius tu quidem officiorum ratiocinator es. Verùm Christus quamvis nostri liberandi, non sub jugum mittendi causâ servum se fecerit, tamen ad hunc modum se gessit; nec juri quicquam regio præter æquum & bonum concessit. Nunc ad præcepta ejus hac de re aliquando veniamus. Zebedæi filios maximam in regno Christi, quod mox in terris futurum somniabant, dignitatem affectantes, sic Christus corripuit, ut omnes simul christianos commonefaceret quale jus magistratûs & imperii civilis apud eos constitui voluerit. *Scitis*, inquit, *principes gentium in eas dominari, & magnates authoritatem excercere in eas, verùm non ità erit inter vos. Sed quicunque volet inter vos magnus fieri, esto vester minister; & quicunque volet inter vos primus esse, esto*

vester servus? Hæc tu nisi mente captus tecum facere credidisses? hisne te argumentis vincere, ut reges nostros rerum dominos existimemus? Tales in bello hostes nobis contingant, qui in castra hostium (quanquam & armatos vincere sat scimus) uti tu soles, cæci atque inermes tanquam in suos incidant: ita semper quod tibi maximè adversatur, id demens veluti firmissimum causæ tuæ subsidium comparare consuevisti. Petebant Israëlitæ regem, *ut habebant omnes istæ gentes*: dissuasit Deus multis verbis, quæ Christus hic summatim complexus est, *scitis principes gentium in eas dominari*: petentibus tamen iis dedit regem Deus, quamvis iratus: Christus, ne peteret omnino christianus populus, more gentium dominaturum, adhibitâ cautione antevertit; *inter vos non ita erit.* Quid hod clariùs dici potuit? non erit inter vos ista regum superba dominatio, tametsi specioso titulo Euergetæ & benefici vocentur; sed qui magnus inter vos fieri vult, quis autem principe major, *esto vester minister*: & qui primus sive *princeps* (Luc. 22.) *esto vester servus.* Non erravit itaque Advocatus ille quem insectaris, sed authorem habuit Christum, si regem Christianum populi ministrum esse dixit, uti est certè omnis bonus magistratus. Rex autem inter christianos aut ominò non erit, aut erit servus omnium; si planè vult esse dominus, esse simul christianus non potest.

Quin

Quin & Moses, legis quodammodo servilis institutor, non populo superbè dominabatur, sed onus ipse populi ferebat; ferebat in sinu Populum, ut nutricius lactentem. Num. 11. nutritius autem servus est. Plato non dominos sed servatores & adjutores populi appellandos esse magistratus docuit; Populum non servos, sed altores magistratuum, ut qui alimenta & stipendia magistratibus etiam regibus præbeant. Eosdem Aristoteles custodes & ministros legum vocat, Plato & ministros & servos. Ministros Dei Apostolus quidem appellat, quod tamen nequaquam obstat quò minùs sint & legum & populi; tam leges enim quàm magistratus propter populum sunt. Et tamen hanc tu *Fanaticorum Angliæ Molossorum opinionem* esse clamitas. Molossos esse Anglos certè non putarem, nisi quòd tu illos, hybrida, latratu tàm degeneri oblatras; Lupi, si diis placet, Sancti Dominus: Lupus nimirum sanctus queritur Molossos esse fanaticos. Germanus olim, cujus ille Lupus Trecassinus collega fuit, incesto apud nos regi Vortigerno authoritate suâ regnum abrogavit. Sanctus itaque Lupus talem te Lupi non sancti, sed famelici cujuspiam & latrunculi dominum, illo apud Martialem viperarum domino viliorem, aspernatur: qui & latrantem ipse domi, ut ferunt, Lyciscam habes, quæ tibi miserè dominatur; cujus partim impulsu etiam scripsisse hæc diceris; unde

mirum, non est velle te regiàm dominationem aliis obtrudere, qui fœmineum ipse domi dominatum ferre tam serviliter assuevisti. Sis itaque Lupi Dominus, sit Lupa tuî domina, sis Lupus ipse, sis Lycanthropus, molossis mehercule Anglicanis ludibrium debes. Verùm lupos venari nunc non est otium; sylvis itaque egressi, in viam regiam redeamus. Qui contra omnem in ecclesia primatum nuper scrîpsisti, nunc *Petrum Apostolicæ coronæ principem appellas.* Quis tibi authoritate tam fluxâ homunculo fidem habeat? Quid Petrus? *subjecti estote omni humanæ ordinationi propter dominum, sive regi ut supereminenti, sive præsidibus, ut qui per eum mittantur, ad ultionem quidem facinorosorum, laudem verò benefacientium; quoniam ita est voluntas* Dei. Scripsit hæc Petrus non solùm privatis, sed etiam advenis per minorem ferè Asiam dispersis, atque dispalatis; qui in iis ubi degebant locis nullius juris præterquam hospitalis capaces erant. An tu incolas, liberos, nobiles, indigenarum conventus, comitia, parlamenta idem in sua patria, quod sparsos & peregrinos in aliena decere putas? an idem privatos decere in sua, quod senatores & magistratus, sine quibus ne reges quidem esse possunt? fac tamen indigenas fuisse, fac non privatos, sed Senatum ipsum Romanum cui hæc scripta sunt. Quid inde assequeris? cùm nullum præceptum cui ratio aliqua adjuncta est, quenquam ultra

illam

illam præcepti rationem obligare aut soleat aut possit. *Estote subjecti*, ὑποτάγητε, id est si vim verbi spectes, subordinati, seu legitimè subjecti, ἡ γὰρ τάξις νόμος inquit Aristoteles, lex est ordo. *Subjecti estote propter dominum.* Quomobrem? quia cùm rex, tum præses constituitur à Deo ad ultionem facinorosorum, laudem benefacientium. *Quoniam ita voluntas est Dei.* Videlicet ut talibus obsequamur, quales hic describuntur; de aliis nullum hic verbum. Vides quam optimè hujus præcepti constet ratio; addit. V.16. *ut liberi*, non ergo ut mancipia. Quid si versâ vice ad crucem & perniciem bonorum, ad impunitatem & laudem & præmia facinorosorum regnent? an in perpetuum subjecti erimus non privati solùm, sed primores, sed magistratus, omnes, ipse denique Senatus? Annon humana ordinatio dicitur? cur ergo potestas humana, ad constituendum quod hominibus bonum & salubre est, valebit, ad tollendum quod iisdem malum & exitiosum est, non valebit? At qui rex ille cui subjecti esse jubentur, erat Romæ eâ tempestate Nero tyrannus; ergo tyrannis etiam subjecti esse debemus. At inquam, & dubium hoc est, Nero an Claudius tunc temporis rerum potiretur, & illi qui subjecti esse jubentur, advenæ, dispersi, privati non consules, non prætores, non Senatus Romanus erant. Nunc Paulum adeamus (quoniam tu quod nobis de regibus licere non vis id

tibi de Apoſtolis licere autumas, ut principatum Petro modò des, modò eripias) Paulus hæc ad Romanos. c. 13. *omnis anima poteſtatibus supereminentibus ſubjecta eſto, non eſt enim poteſtas niſi à Deo, quæ autem ſunt poteſtates à Deo ſunt ordinatæ:* Romanis hæc ſcribit, non, ut Petrus, advenis, diſperſis, ſed privatis tamen potiſſimùm & plebeiis; ita etiam ſcribit, ut totam reipub. adminiſtrandæ rationem, originem, finem luculentiſſimè doceat. Quo magis obedientiæ quoq; noſtræ vera ac diſtincta ratio, ab omni ſervitute disjuncta eluceret. *Omnis anima,* hoc eſt quiſque homo *ſubjectus eſto.* Quid ſibi Apoſtolus proponat hoc capite ſatis explanavit Chryſoſtomus, ποιεῖ τοῦτο δεικνὺς, &c. *facit hoc*, inquit, *ut oſtendat Chriſtum leges ſuas non ad hoc induxiſſe ut communem politiam everteret, ſed ut in melius ſtatueret.* Non ergo ut Neronem, aut tyrannum quemvis alium ſupra omnem legem & pœnam conſtituendo, crudeliſſimum unius imperium in omnes mortales conſtabiliret. *Vtque ſimul docet ſuperflua & inutilia bella non eſſe ſuſcipienda*, non ergo bella damnat contra tyrannum, hoſtem patriæ inteſtinum, atque adeo periculoſſimum ſuſcepta. *Pervulgatus tunc erat hominum ſermo traducens apoſtolos tanquam ſeditioſos, & novatores quaſi omnia ad evertendum leges communes & facerent & dicerent; his nunc ora obſtruit.* Non ergo tyrannorum defenſiones conſcripſerunt apoſtoli,

li, quod tu facis, ſed ea fecerunt, ea docuerunt, quæ ſuſpecta omnibus tyrannis defenſione apud illos potiùs, & interpretatione quadam egebant. Propoſitum apoſtolo quid fuerit ex Chryſoſtomo vidimus; nunc verba ſcrutemur. *Omnis anima poteſtatibus ſupereminentibus ſubjecta eſto,* quæ tamen iſtæ ſint non ſtatuit: non enim jura atque inſtituta omnium nationum abolere, unius libidini omnia permittere in animo erat. Certè optimus quiſque imperator authoritatem legum & Senatûs authoritate ſuâ longè ſuperiorem ſemper agnovit. Idem apud omnes nationes nō barbaras jus ſemper ſanctiſſimum fuit. Unde Pindarus apud Herodotum νόμον πάντων βασιλέα legem omnium regem eſſe dixit; Orpheus in hymnis non mortalium ſolum, ſed immortalium etiam regem appellat.

Ἀθανάτων καλέω καὶ θνητῶν ἁγνὸν ἄνακτα
Οὐράνιον νόμον. ———

Reddit rationem. Αὐτὸς γὰρ μόνος ζώων οἴηκα κρατύνει. *Lex enim ſola viventium gubernaculum tenet.* Plato in legibus τὸ κρατοῦν ἐν τῇ πόλει, id quod in civitate plurimum debet poſſe, legem eſſe aït. In epiſtolis eam maximè remp. laudat, ubi lex, & domina & rex hominū, non homines tyranni legum ſunt. Eadem Ariſtotelis ſententia in Politicis, eadem Ciceronis in legibus, ita leges præeſſe magiſtratibus, ut magiſtratus præſunt populo. Cùm itaq; ſapien-

tissimorum virorum judicio, prudentissimarum civitatum institutis lex semper potestas summa atque suprema habita sit, nec evangelii doctrina cum ratione aut cum jure gentium pugnet, is utique potestatibus supereminentibus verissimè subjectus erit, qui legibus & magistratibus juxta leges Rempub. gubernantibus ex animo paret. Non ergo solùm populo subjectionem hanc, sed regibus etiam præcipit; qui supra leges nequaquam sunt. *Non est enim potestas nisi à Deo*; id est nulla reipub. forma, nulla homines regendi legitima ratio. Antiquissimæ etiam leges ad authorem Deum olim referebantur; est enim lex, ut Cicero in Philipp. 12. nihil aliud nisi recta & a numine Deorum tracta ratio, imperans honesta, prohibens contraria. A Deo igitur est magistratuum institutio, ut eorum administratione gens humana sub legibus viveret: hanc autem vel illam administrationis formam, hos vel illos magistratus eligendi optio procul dubio penes liberas hominum nationes semper fuit. Hinc Petrus & regem & præsides ἀνθρωπίνην κτίσιν humanam creationem vocat; & Hosea. c. 8. *constituunt reges, at non ex me; præficiunt principes quos non agnosco*. In istâ enim solâ Hebræorum repub. ubi Deum variis modis consulere poterant, de regis nominatione ad Deum referri ex lege oportebat: cæteræ gentes mandatum à Deo nullum istiusmodi accepimus. Aliquando

quando aut ipsa regiminis forma, si vitiosa sit, aut illi qui potestatem obtinent, & ab hominibus, & à diabolo sunt. Luc. 4. *Tibi dabo potestatem hanc omnem, nam mihi tradita est, & cui volo do illam.* Hinc princeps hujus mundi dicitur, & Apocalyp. 13. dedit Bestiæ Draco potentiam suam, & thronum suum, & potestatem magnam. Propterea necesse est hîc intelligi non potestates quascunque, sed legitimas, prout etiam infra describuntur; necesse est intelligi potestates ipsas, non semper eos qui imperium obtinent. Hinc dilucidè Chrysostomus, *Quid aïs?* inquit, *omnis ergo princeps à Deo constitutus est? non dico: non enim de quovis principe, sed de ipsa re loquitur Apostolus; non dicit, non est princeps nisi à Deo, sed non est potestas.* Hæc Chrysostomus. *Quæ autem potestates sunt, à Deo sunt ordinatæ.* Legitimas ergo vult hîc intelligi Apostolus; malum enim & vitium, cùm ataxia sit, non est ut possit ordinari, & esse simul vitiosum. Hoc enim duo simul contraria ponit, taxin & ataxían. *Quæ autem sunt,* ita interpretaris ac si diceretur, *quæ nunc sunt*; quo faciliùs probare possis etiam Neroni, qui, ut opinaris, tunc *imperavit*, Romanos obtemperare debuisse; nostrâ sanè bonâ veniâ: quàm enim voles de Anglicanâ repub. malè sentias, in eâ tamen Anglos acquiescere debere, quoniam *nunc est*, & *à Deo ordinatur*, ut Neronis olim imperium, necesse habebis concedere.

Neque enim Nero minùs quàm Tiberius *artibus matris imperium nihil ad se pertinens* occupaverat, ne legitimè partum fuisse respondeas. Quo sceleratior & doctrinæ retractator ipse tuæ, Romanos potestati quæ tunc fuit subjectos esse vis, Anglos potestati quæ nunc est, subjectos esse non vis. Verùm nullæ in hoc orbe terrarum res duæ magis è regione adversæ sibi sunt, quàm tu nequissimus nequissimo semper ferè adversus es tibi. Quid autem facies miser? acumine hoc tuo regem adolescentem planè perdidisti; ab ipsa enim tua sententiâ extorquebo ut fatearis, hanc potestatem in Anglia, quæ nunc est, à Deo ordinatam esse; atque omnes proinde Anglos intra ejusdem reipublicæ fines eidem potestati subjectos esse debere. Attendite igitur Critici, & manus abstinete, Salmasii nova hæc emendatio est, in epistola ad Romanos; non quæ sunt potestates, *sed quia nunc existunt* reddi debere adinvenit; ut Neroni tyranno tunc scilicet imperanti subjectos esse omnes oportuisse demonstraret. At ô bone, ληκύθιον ἀπώλεσας: ut regem modò, ita nunc interpretamentum hoc tam bellum perdidisti. Quam tu epistolam sub Nerone scriptam esse aïs, sub Claudio scripta est principe simplici, & non malo: hoc viri docti certissimis argumentis compertum habent; quinquennium etiam Neronis laudatissimum fuit, unde argumentum hoc toties inculcatum,

quod

quod multis in ore est, multis imposuit, tyranno parendum esse, eo quòd Paulus hortatus est Romanos ut Neroni essent subjecti, callidum indocti cujuspiam commentum esse reperitur. *Qui obsistit potestati*, scilicet legitimæ, *Dei ordinationi obsistit.* Astringit etiam reges præceptum hoc, qui legibus & Senatui obsistunt. At verò qui potestati vitiosæ, aut potestatis non vitiosæ corruptori & eversori obsistit, an is Dei ordinationi obsistit? sanus, credo, non dixeris. Tollit omnem dubitationem sequens versiculus, de legitima tantùm potestate Apostolum hic loqui. Definiendo enim explicat, ne quis errare, & opiniones hinc stolidas aucupari possit, qui sint magistratus potestatis hujus ministri, & quam ob causam subjectos esse nos hortetur; *Magistratus non sunt timori bonis operibus, sed malis; boni à potestate hac laudem adipiscentur; Magistratus minister est Dei nostro bono datus; non frustra gladium gerit, vindex ad iram ei qui malum facit.* Quis negat, quis recusat, nisi improbus, quin hujusmodi potestati aut potestatis administro libens se subjiciat? non solùm ad vitandam *iram* & offensionem, aut pœnæ metu, sed etiam *propter conscientiam.* Sine magistratibus enim, & civili gubernatione, nulla respublica, nulla societas humana, nulla vita esse potest. Quæ autem potestas, qui magistratus contraria his facit, neque illa neque hic à Deo propriè ordinatus est. Unde neque

tali

tali vel potestati, vel magistratui subjectio debetur aut præcipitur, neque nos prudentes obsistere prohibemur:non enim potestati,non magistratui obsistemus, qui hic optimè depingitur, sed prædoni, sed tyranno, sed hosti; qui si magistratus tamen dicendus erit, eò duntaxat quòd habet potestatem, quòd àd pœnam nostram ordinari à Deo videri potest, etiam diabolus hoc modo magistratus erit. Sanè unius rei una vera definitio est: si ergò Paulus hîc magistratum definit, quod quidem accurate facit; eâdem definitione, iisdem verbis tyrannum, rem maximè contrariam,definire non potuit. Unde quem ipse magistratum definivit atque descripsit, ei duntaxat subjectos nos esse voluisse, non ejus contrario tyranno certissimè colligitur. *Propter hoc tributa solvitis*; rationem adjungit ad præceptum; unde Chrysostomus, *Cur*, inquit, *vestigalia regi damus. Annon tanquam nobis prospicienti, cura ac tuitionis mercedem solventes? atqui nihil illi solvissemus, nisi ab initio utilem nobis talem esse præfecturam cognovissemus.* Quapropter illud repetam quod suprà dixi; quandoquidem subjectiò hæc non simpliciter, sed cum adjunctâ ratione à nobis requiritur, illa profectò ratio quæ adjungitur, subjectionis nostræ vera norma erit: Cum ista ratione non subjecti, rebelles; sine ista ratione subjecti, servi erimus & socordes. *At Angli*, inquis, *nihil minùs quàm*

liberi,

liberi, quia mali, quia flagitiosi. Nolo ego Gallorum vitia commemorare, quamvis ſub regibus ſint; neque Anglorum nimis excuſare; dico tamen illa eſſe flagitia, quæ ſub regibus tanquam in Ægypto didicerunt; neque dum in deſerto; licet Dei ſub imperio, dediſcere ſtatim potuerunt. Spes eſt tamen de pleriſque bona; ut ne ſanctiſſimos hic optimòſque viros & veritatis ſtudioſiſſimos collaudare incipiam; quorum apud nos non minorem credo eſſe numerum, quàm ubi tu maximum eſſe exiſtimas. At *jugum Anglis durum imponitur.* Quid ſi illis, qui jugum cæteris civibus imponere ſtudebant? Quid ſi ſuo deinde merito ſubactis? nam cæteri puto non moleſtè ferunt, exhauſto civilibus bellis ærario, ſumptibus propriis ſuam ſe tolerare libertatem. Relabitur jam ad Rabbinos nugivendos. Regem legibus aſtrictum eſſe negat, ex iis tamen probat *læſæ majeſtatis reum eſſe poſſe, ſi jus ſuum patiatur imminui:* aſtrictus itaque & non aſtrictus, reus & non reus rex erit; adeò frequenter enim ſolet repugnare ſibi, ut ipſa Repugnantia huic homini germana atque gemella eſſe videatur. Atqui Deus, inquis, multa regna Nubuchadnezzari in ſervitutem dedit. Fateor ad certum tempus dediſſe, Jer. 27. 7. Anglos in ſervitutem Carolo Stuarto ad ſemi horulam dediſſe oſtende; permiſiſſe non negaverim, dediſſe nunquam audivi. Aut ſi Deus in ſervitutem

tutem dat populum, quoties tyrannus plus populo poteſt, cur non idem liberare dicendus erit, quoties plus poteſt populus tyranno? an is Deo tyrannidem ſuam, nos Deo libertatem noſtram acceptam non feremus? Non eſt malum in civitate quod Deus non immittat, *Amos* 3. famem, peſtilentiam, ſeditionem, hoſtem; ecquod nam horum civitas ab ſe non totis viribus amolietur? faciet profectò, ſi poſſit, quamvis ab ipſo Deo immiſſa hæc eſſe ſciat; niſi è cœlo ipſe ſecus juſſerit. Cur non tyrannos pariter amovebit, ſi plus polleat? an ejus unius impotentiam ad commune malum eſſe magis à Deo credemus, quàm potentiam totius civitatis ad commune bonum? Abſit a civitatibus, abſit ab omni cœtu hominum ingenuorum doctrinæ tam ſtupidæ, támque peſtiferæ labes, quæ vitam omnem civilem funditus delet, gentem humanam univerſam propter unum atque alterum tyrannum, ad quadrupedum propè conditionem detrudit: cum illi ſupra omnem legem excelſi par in utrunque genus & pecudum & hominum jus atque imperium obtinebunt. Mitto jam ſtulta illa dilemmata, in quibus ut te jactes, neſcio quem fingis, *poteſtatem illam ſupereminentem de populo velle intelligere*; tametſi affirmare non dubito omnem magiſtratus authoritatem à populo proficiſci. Hinc Cicero pro Flacco, *Illi noſtri ſapientiſſimi, & ſanctiſſimi majores, quæ ſciſceret plebs, quæ populus juberet,*

beret, juberi vetaríque voluerunt. Hinc Lucius Crassus Orator eximius,& Senatûs eo tempore princeps, cujus tum causam agebat ad populum. *Nolite,* inquit, *sinere nos cuiquam servire nisi vobis universis, quibus & possumus & debemus.* Quamvis enim Senatus Populum regeret, populus tamen illam moderandi & regendi sui potestatem senatui tradiderat. Unde majestatem, populo Romano frequentiùs quam regibus olim attributam legimus. Idem Marcus Tullius pro Plancio, *Est enim conditio liberorum populorum, præcipuéque hujus principis populi & omnium gentium domini, posse suffragiis vel dare vel detrahere quod velit cuique; nostrum est ferre modicè populi voluntates: honores si magni non putemus, non servire populo; sin eos expetamus, non defatigari supplicando.* Egóne ut regem populi servum dicere metuam, cùm Senatus Romanus tot regum dominus servum se populi professus sit? Vera sunt hæc, inquies, in populari statu; nondum enim lex regia potestatem populi in Augustum,& successores ejus transtulerat. Hem tibi ergò Tiberium illum quem tu *tyrannum plus vice simplici* fuisse aïs, ut revera fuit, is tamen dominus, etiam post legem illam regiam, appellatus à quodam, ut tradit Suetonius, denuntiavit ne se amplius contumeliæ causâ nominaret. Audisne? tyrannus iste dominus dici contumeliæ sibi duxit. Idem in Senatu, *Dixi & nunc,& sæpe aliàs, patres*

Con-

Conſcripti, bonum & ſalutarem principem, quem vos tanta & tam libera poteſtate inſtruxiſtis, Senatui ſervire debere, & univerſis civibus ſæpe, & plerunque etiam ſingulis; neque id dixiſſe me pœnitet; & bonos & æquos & faventes vos habui Dominos, & adhuc habeo. Nec ſimulata hæc ab eo ſi dixeris, ut erat ſimulandi calllidiſſimus, quicquam proficies; quis enim id videri ſe cupit, quod eſſe non debet. Hinc ille mos non Neroni ſolùm, quod ſcribit Tacitus, ſed cæteris etiam imperatoribus fuit, populum in Circo adorandi. De quo Claudianus. VI. *Conſ. Honorii.*

O quantum populo ſecreti numinis addit
Imperii præſens ſpecies, quantámque rependit
Majeſtas alterna vicem, cum regia Circi
Connexum gradibus veneratur purpura vulgus,
Conſenſúque cavæ ſublatus in æthera vallis
Plebis adoratæ reboat fragor.

Qua adoratione quid aliud Imperatores Romani, niſi univerſam plebem, etiam poſt legem regiam, ſuos eſſe dominos fatebantur? Atque illud eſt quod initio ſtatim ſuſpicatus ſum, te gloſſariis pervolutandis, & tricis quibuſdam laborioſis magnificè divulgandis operam potiùs dediſſe, quam bonis authoribus attentè & ſtudioſè perlegendis; qui veterum ſcriptorum ſapientia ne leviter quidem imbutus, rem præſtantiſſimorum opinionibus Philoſophorum, & prudentiſſimorum in republica principum

cipum dictis celebratissimam, novam esse prorsus & *Enthusiastarum* tantummodò *deliriis* somniatam censes. I nunc, Martinum illum sutorem, & Guilielmum Pellionem quos adeò despicis, ignorantiæ collegas & mystagogos tibi sume: quanquam erudire te poterunt illi, & illos tibi gryphos dissolvere stolidissimos, *An in Democratia serviat Populus, cùm serviat rex in Monarchia; utrùm totus an pars ejus.* Ita illi, cum tibi Oedipi vice fuerint, tu illis Sphinx in malam rem præceps abeas licebit; alioqui fatuitatum tuarum & ænigmatum finem nullum fore video. Rogas, *Cum reges Apostolus nominat, an de populo eos intelligemus.* Pro regibus quidem orandum esse Paulus docet, 1 *Tim.* 2. 2. at prius pro populo orandum esse docuerat, *v.* 1. Sunt tamen & de regibus, & de populo nonnulli pro quibus orare etiam vetamur. Pro quo non orē, eûmne ex lege non puniam? quid vetat? Atqui *cum hæc scriberet Paulus, imperabant vel pessimi*; hoc etiam falsum est, scriptam enim sub Claudio & hanc Epistolam fuisse certissimis argumentis evincit Ludovicus Capellus. De Nerone cum mentionem facit Paulus non regem, sed *Leonem*, id est belluam immanem vocat, cujus ex ore ereptum se gaudet, 2 *Tim*, 4. Pro regibus itaque, non pro belluis, *orandum ut vitam tranquillam & quietam transigamus, cum pietate* tamen *omni & honestate.* Vides non tam regum hîc quàm tranquillitatis, pietatis, honestatis etiam

etiam rationem esse habendam. Quis autem populus non se suósque liberos tuendo (contra tyrannum an contra hostem nihil interest) vitam *sollicitam, inquietam*, bellicosam, honestam agere, quàm sub hoste vel tyranno, non solùm æquè sollicitam & inquietam, sed turpem etiam, servilem & inhonestam. Te ipsum testem adhibebo, non quo tanti sis, sed ut perspiciant omnes quàm sis duplex, & fraudulentus, & mancipium regis mercenarium. *Quis*, inquis, *non perferre mallet in repub. Aristocratica ex optimatum æmulatione dissensiones oriri solitas, quàm ex uno monarcha, tyrannico more imperare consueto, certam miseriam ac perniciem? Populus Romanus prætulit statum illum Reipub. quantumlibet discordiis agitatæ jugo Cæsarum intolerabili. Populus qui vitandæ seditionis causa monarchicum statum præoptavit, ubi expertus est levius esse malum quod vitare voluit, ad priora sæpe redire expetit.* Hæc & plura tua verba sunt in illa de episcopis dissertatione, sub Walonis Messalini adscititio nomine editâ, pag. 412. contra Petavium Loiolitam, cum ipse magis Loiolita sis, & eo de grege pessimus. Quid hac de re Scriptura sacra statuerit, & vidimus & omni diligentia investigâsse non pœnitet: unde quid senserint Patres antiqui per tot ingentia volumina exquirere pretium fortasse operæ non erit. Si quid enim afferunt, quod scriptura non exhibuit, eorum authoritatem,
quan-

quantacunque ſit, meritò repudiamus. Quod autem ex Irenæo profers, *reges Dei juſſu conſtitui aptos his qui in illo tempore ab iis reguntur*, cum ſcripturâ pugnat evidentiſſimè. Cum enim judices ad regendum populum ſuum aptiores regibus eſſe palàm ſignificâſſet Deus, id tamen totum voluntati atque arbitrio populi permiſit, ut aptiorem ſibi ſub optimatibus formam reipub. deteriore ſub regibus, ſi vellent, permutarent. Legimus etiam ſæpe regem malum bono populo datum, & contra, regem bonum populo malo. Virorum itaque ſapientiſſimorum eſt perſpicere quid populo aptiſſimum & utiliſſimum ſit: conſtat enim neque omni populo, neque idem ſemper eundem reipub. ſtatum convenire, ſed vel hunc vel illum, prout civium virtus & induſtria nunc augeſcit, nunc minuitur. Qui tamen poteſtatem adimit populo eligendi ſibi quam velit reipub. formam, adimit profectò id in quo civilis libertas tota fere conſiſtit. Citas deinde Juſtinum Martyrem Antoninis imperatorum optimis obſequium deferentem; quis non iis tam egregiis & moderatis non detuliſſet? *At quantò, inquis, nos hodie pejores Chriſtiani? tulerunt illi principem diverſa religionis.* Privati ſcilicet, & viribus longè inferiores. *Nunc ſanè pontificii regem non ferrent reformatum, nec reformati Pontificium.* Facis tu quidem prudenter, ut oſtendas te nec pontificium eſſe, nec

nec reformatum; facis etiam liberaliter, ultrò enim largiris quod nunc non petivimus, omnes hodie Christianos in hoc planè consentire, quod tu solus insigni audaciâ atque scelere oppugnas, Patrum etiam quos laudas dissimillimus; illi enim pro Christianis, ad profanos reges, defensiones conscribebant, tu pro rege pontificio atque deterrimo contra Christianos & Reformatos. Multa deinde ex Athenagora, multa ex Tertulliano futiliter depromis, quæ ab ipsis Apostolis multò clariùs & explanatiùs dicta jam sunt. Tertullianus autem longissimè à te dissentit, qui regem vis esse dominum: quod tu aut nescivisti, aut nequiter dissimulâsti. Is enim Christianus ad Imperatorem Ethnicum in Apologetico ausus est scribete, non oportere imperatorem appellari Dominum *Augustus*, inquit, *imperii formator ne dominum quidem dici se volebat, hoc enim Dei est Cognomen. dicam planè imperatorem dominum, sed quando non cogor ut dominum Dei vice dicam: Cæterùm liber sum illi, Dominus meus Deus unus est, &c.* & ibidem *qui pater patriæ est, quomodo dominus est?* Gratulare nunc tibi de Tertulliano, quem sanè præstabat missum fecisse. *At parricidas appellat qui Domitianum interfecerunt.* Rectè appellat; uxoris enim & famulorum insidiis, à Parthenio, & Stephano interceptarum pecuniarum reo est interfectus. Quod si Senatus Populúsque Romanus hostem judicatum, ut Neronem

priùs

priùs judicabant, & ad supplicium quærebant, more majorum punivissent, eos parricidas appellaturum fuisse censes? immo si appellâsset, dignus ipse supplicio fuisset; uti tu furcâ jam dignus es. Origeni responsum idem quadrabit quod Irenæo. Athanasius reges terræ ad humana tribunalia vocare nefarium esse dicit. Quis hoc dixit Athanasio? verbum enim Dei nullum hic audio. Credam itaque ego imperatoribus potiùs & regibus de se falsum hoc esse fatentibus, quàm Athanasio. Adfers deinde Ambrosium ex proconsule & catechumeno episcopum, verba illa Davidis, *tibi soli peccavi*, imperitè, ne dicam assentatoriè interpretantem. Volebat is omnes alios imperatori subjectos esse, ut imperatorem ipse subjiceret sibi. Quàm enim superbè, & fastu plùs quàm pontificio Theodosium imperatorem Mediolani tractaverit, cædis Thessalonicensis reum ipse judicaverit, ingressu ecclesiæ prohibuerit, quàm se deinde novitium & rudem euangelicæ doctrinæ ostenderit, omnibus notum est. Imperatorem ad pedes ejus provolutum excedere salutatorio jussit; sacris tandem restitutum, & postquam obtulisset, altari adstantem his vocibus extra cancellos exegit. *O imperator interiora loca tantùm sacerdotibus sunt attributa, quæ cæteris contingere non licet.* Doctórne hic Euangelii, an Judaïcorum pontifex rituum fuit? Hic tamen (quæ omnium ferè ecclesiasti-

corum

corum artes ſunt) imperatorem cæteris dominum impoſuit, ut imperatoris ipſe dominus eſſet. His itaque verbis Theodoſium tanquam ſibi ſubjectum repulit; *Coæqualium hominum es imperator & conſervorum; unus enim omnium dominus rex & Creator.* Bellè profectò; quam veritatem calliditas & aſſentatio epiſcoporum obſcuravit, eam iracundia unius, & ut molliùs dicam, zelus ineruditus protulit in lucem. Ambroſii imperitiæ tuam ſubjungis ignorantiam àut hæreſin, qui diſertè negas *ſub veteri fœdere remiſſionem peccatorum per ſanguinem Chriſti locum tunc habuiſſe, cum David Deo confitebatur ei ſoli ſe peccaviſſe.* p. 68. Orthodoxi, non niſi per ſanguinem agni mactati ab initio mundi, peccata unquam remiſſa fuiſſe credunt; te novum hæreticum cujuſnam diſcipulus ſis neſcio; certè ſummi Theologi diſcipulus ille quem exagitas, à vero non aberravit, cum dixit potuiſſe quemvis è populo pari jure cum Davide Deum his verbis inclamâſſe, *tibi ſoli peccavi.* Auguſtinum deinde oſtentas, Clericos Hipponenſes neſcio quos producis; nam Auguſtini quæ ſunt abs te allata nobis non obſunt. Quidni enim fateamur cùm propheta Daniële, Deum tempora mutare, regna dare, & regna auferre, per homines tamen. Si regnum Deus ſolus Carolo dedit, idem Carolo abſtulit, optimatibus & Populo dedit. Si eâ de causâ præſtandum Carolo obedientiam fuiſſe dicis,

dicis, eandem nunc magiſtratibus noſtris præſtandam eſſe dicas neceſſe eſt. Nam Deum & noſtris etiam magiſtratibus eandem dediſſe poteſtatem quam dat malis regibus *ad caſtiganda populi peccata* ipſe concedis; noſtros itaque à Deo pariter conſtitutos removere à magiſtratu nemo vel tuo judicio niſi Deus poteſt. Atque ita, uti ſoles, tuum tibi ipſe mucronem in temet vertis, tuus tibi ipſe ſicarius es; neque injuriâ, cum eò improbitatis & imprudentiæ proceſſeris, eò ſtuporis & inſaniæ, ut quos digito violandos non eſſe tot argumentis probas, eoſdem omnium ſuorum bello perſequendos eſſe idem affirmes. Iſmaëlem Godoliæ Præfecti interfectorem ab Hieronymo parricidam eſſe nominatum aïs, & meritò; præſidem enim Judææ, virum bonum, ſine ulla cauſa interemit. Idem Hieronymus in Eccleſiaſten, præceptum illud Salomonis, *Os regis obſerva*, cum præcepto Pauli concordare dixit; & laudandus quidem, quod locum iſtum cæteris ſui temporis moderatiùs expoſuit. *Ad inferiora tempora poſt Auguſtinum non deſcendes, ut doctorum ſententiam exquiras.* Ut omnes tamen intelligant faciliùs mentiri te poſſe quàm tacere, ſi quos adhuc haberes tuæ ſententiæ fautores, poſt unam ſtatim periodum non temperas tibi quò minùs ad Hiſpalenſem Iſidorum, Gregorium Turonenſem, Ottonem Friniſingenſem etiam in mediam barbariem deſcendas. Quorum au-

thoritas quàm nullius apud nos pretii sit si modò scivisses, non huc eorum obscurum testimonium per mendacium adduxisses. Vultis scire cur ad hæc tempora descendere non audet, cur abdit se, cur subitò evanescit? dicam: quot sunt Ecclesiæ reformatæ præstantissimi doctores, tot videt acerrimos sibi adversarios fore. Faciat modò periculum, sentiet quàm facilè reluctantem, omnes in unum vires conferentem, Lutheris, Zuingliis, Calvinis, Buceris, Martyribus, Paræis in aciem eductis fundam atque obruam. Leydenses etiam tuos tibi opponam, quorum Academia, quorum respub. florentissima, libertatis olim domicilium, isti denique literarum humaniorum fontes atque rivi, servilem illam æruginem tuam & innatam barbariem eluere non potuerunt. Qui cum Theologum orthodoxum habeas neminem tibi faventem, quem tuo commodo nominare possis, omnium præsidio reformatorum nudatus confugere ad Sorbonam non erubescis: quod tu Collegium doctrinæ pontificiæ addictissimum nullius apud orthodoxos authoritatis esse non ignoras. Sorbonæ igitur absorbendum tam sceleratum tyrannidis propugnatorem tradimus; tam vile mancipium, nostrum esse nolumus; qui *populum universum regi ignavissimo parem esse* negat. Frustra id in papam deonerare atque transferre contendis, quod omnes liberæ nationes, omnis religio

ligio

ligio, omnes Orthodoxi ſibi ſumunt, in ſe ſuſcipiunt. Papa quidem cum epiſcopis ſuis, dum tenuis, & nullarum virium erat tuæ hujus fœdiſſimæ doctrinæ author primus extitit: iis demùm artibus magnas opes, magnamque potentiam paulatim adeptus, tyrannorum ipſe maximus evaſit. Quos tamen omnes ſibi firmiſſimè devinxit, cùm populis, quorum animos jamdiu ſuperſtitione oppreſſos tenuerat, ſuaderet, non poſſe regibus quamlibet peſſimis, niſi ſe fidelitatis ſacramentum ſolvente, imperium abrogari. Verùm tu ſcriptores Orthodoxos devitas, & quæ communis & notiſſima ipſorum ſententia eſt, eam à Papa introductam eſſe cauſatus, veritatẽ in invidiam rapere conaris. Quod niſi aſtutè faceres, appareret te neq; Papanum eſſe neque reformatum, ſed neſcio quem ſemibarbarum Edomæum Herodianũ, qui tyrannum quemque immaniſſimum tanquam Meſſiam cœlo demiſſum colas atque adores. *Demonſtrâſſe te* hoc dicis *ex doctrina patrum, primorum quatuor ſæculorum, quæ ſola evangelica & Chriſtiana cenſeri debet.* Periit huic homini pudor; quàm multa ſunt ab illis dicta atque ſcripta, quæ Chriſtus & Apoſtoli neque docuerun neque approbârunt? quàm multa in quibus reformati omnes à patribus diſſentiunt? Quid autem ex patribus demonſtraviſti? *reges etiam malos à Deo conſtitui.* Fac eſſe conſtitutos, ut omnia etiam mala quodammodo à Deo conſt

tuuntur: *eos proinde Deum solum habere judicem, supra leges esse, nullâ lege scriptâ, non scriptâ, naturali, neque divinâ posse reos fieri á subditis, neque apud subditos suos.* Quare? certè nulla lex vetat, nulla reges excipit: ratio, & jus, & fas omne animadverti in omnes qui peccant indiscriminatim jubet. Neque tu legem ullam scriptam, non scriptam, naturalem aut divinam protulisti quæ vetaret. Cur ergò non in reges quoque animadvertendum? *quia sunt etiam mali à Deo constituti.* Nebulonem te magis an bardum & caudicem esse dicam? nequissimus sis oportet qui doctrinam perniciosissimam in vulgus disseminare audeas, stupidissimus qui ratione tam stolidâ maximè nitaris. Dixit Deus Isaiæ 54. *Ego creavi interfectorem ad perdendum*; ergo interfector supra leges est; excute hæc, & pervolve quantum voles, parem utrobique consequentiam invenies. Nam & Papa etiam eodem modo quo tyrannus à Deo est constitutus, & ecclesiæ in pœnam datus, quod supra ex scriptis etiam, tuis ostendimus; tamen *quia in fastigium potestatis non ferendum tyrannidi non absimilis primatum suum evexit, cúm eum, tum episcopos meliori jure tollendos esse affirmas quàm fuere constituti.* Wal. Mess. p. 4: 2. Papam & episcopos quamvis ab irato Deo constitutos ex ecclesiâ tollendos esse aïs, quia sunt tyranni; tyrannos ex repub. tollendos esse negas quia sunt ab irato Deo constituti. Ineptè prorsus

prorſus & abſurdé, cum enim Papa ipſam conſcientiam, quæ ſola regnum ejus eſt, invito quoquam lædere non poſſit, eum qui revera tyrannus eſſe non poteſt, quaſi tyrannum graviſſimum tollendum eſſe clamas, tyrannum autem verum qui vitam & facultates noſtras omnes in poteſtate ſua habet, & ſine quo papa in eccleſiâ tyrannus eſſe nequit, eum in repub. omnino ferendum eſſe contendis. Hæc tua ſibi invicem collata tam imperitum te támque puerilem ſive falſi ſive veri argutatorum produnt, ut levitas tua, inſcitia, temeritas, incogitantia neminem poſthac latere queat. At ratio ſubeſt altera, *rerum vices inverſæ viderentur*, quippe in melius; actum enim eſſet de rebus humanis, ſi quæ res peſſimo loco ſunt, in eodem ſemper ſtarent: in melius inquam; authoritas enim regia ad populum rediret, ab cujus voluntate atque ſuffragiis profecta primò, atque in unum ex ſuo numero derivata erat: poteſtas ab eo qui injuriam intulit, ad eum qui injuriam eſt paſſus æquiſſimâ lege tranſiret; cùm tertius nemo inter homines idoneus eſſe poſſit, alienigenam enim judicare quis ferret? omnes æquè homines legibus tenerentur, quo nihil juſtius eſſe poteſt: Deus mortalis nemo eſſet. Quem qui inter homines conſtituit, non minùs in rempub. ſceleſtus eſt, quàm in Eccleſiam. Tuis iterum in te armis utar. *Maximam hæreſin eſſe* ais, *quâ creditur*

unum hominem in loco Christi sedere: duæ hæ nota Antichristum signant, infallibilitas in spiritualibus, & omnipotentia in temporalibus. Apparat ad Primat. pag. 171. An Reges infallibiles? Cur ergo omnipotentes? aut si hoc sunt, cur minùs exitiales rebus civilibus quàm Papa spiritualibus? An verò Deus res civiles prorsus non curat? si non curat, certè nos curare non prohibet; si curat, eandem in republicâ reformationem atque in Ecclesia vult fieri; præsertim si infallibilitatem & omnipotentiam attributam homini easdem malorum omnium utrinque causas esse exploratum sit. Non enim in negotiis civilibus eam patientiam præcepit, ut sævissimum quemlibet tyrannum respublica ferret, Ecclesia non ferret; immò contrarium potiùs præcepit: & Ecclesiæ quidem nulla arma præter patientiam, innocentiam, preces, & disciplinam evangelicam reliquit; reipublicæ & magistratibus simul omnibus non patientiam, sed leges & gladium, injuriarum & violentiæ vindicem, in manus tradidit. Unde hujus hominis perversum & præposterum ingenium aut mirari subit aut ridere; qui in Ecclesiâ, Helvidius est & Thraseas & planè tyrannicida; in republicâ, commune omnium tyrannorum mancipium & satelles. Cujus sententia si locum habeat, non nos solùm rebellavimus, qui regem, sed reformati etiam omnes qui Papam dominum invitis regibus rejecerunt.

runt. Jam diu autem eſt quòd ſuis ipſe telis conciſus jacet. Sic enim homo eſt, modò manus adverſarii ne deſit, ipſe in ſe tela abundè ſuppeditat: nec quiſquam ad refutandum ſe, aut irridendum commodiores anſas miniſtrat. Defeſſus etiam cædendo citiùs quis abſcedat, quàm hic terga præbendo.

CAP. IV.

Agnam à regibus iniiſſe te gratiam, omnes principes & terrarum dominos demeruiſſe defenſione hac regiâ te fortè putas, Salmaſi, cùm illi, ſi bona ſua, rémque ſuam ex veritate potiùs quàm ex adulationibus tuis vellent æſtimare, neminem te pejus odiſſe, neminem à ſe longiùs abigere atque arcere debeant. Dum enim regiam poteſtatem ſupra leges in immenſum extollis, admones eâdem operâ omnes ferè populos ſervitutis ſuæ nec opinatæ; eóque vehementiùs impellis ut veternum illum, quo ſe eſſe liberos inaniter ſomniabant, repentè excutiant; moniti abs te quod non putabant, ſervos ſe eſſe regum. Eóque minùs tolerandum ſibi eſſe regium imperium exiſtimabunt, quò magis tu iis perſuaſum reddideris tam infinitam poteſtatem non ſuâ patientiâ creviſſe, ſed ab initio talem atque tantam ipſo jure regio

natam fuisse. Ita te tuámq; hanc defensionem, sive populo persuaseris, sive non persuaseris, omnibus posthac regibus funestam, exitialem & execrabilem fore necesse erit. Si enim populo persuaseris, jus regium omnipotens esse, regnum amplius non feret; si non persuaseris, non feret reges, dominationem tam injustam pro jure usurpantes. Me si audiant, quibus integrum hoc est, seque circumscribi legibus patiantur, pro incerto, imbecillo, violento imperio quod nunc habent, curarum atque formidinum pleno, firmissimum, pacatissimum ac diuturnum sibi conservabunt. Consilium hoc sibi, suisque regnis adeò salutiferum si propter authorem contempserint, sciant non tam esse meum, quàm regis olim sapientissimi. Lycurgus enim Spartanorum rex, antiquâ regum stirpe oriundus, cùm propinquos videret suos Argis & Messenæ rerum potitos, regnum quéque suum in tyrannidem convertisse, sibique pariter suisque civitatibus exitio fuisse, ut patriæ simul saluti consuleret, & dignitatem in familia sua regiam quàm diutissimè conservaret, consortem imperii senatum, & Ephororum potestatem in ipsum regem quasi censoriam, firmamentum regno suo induxit. Quo facto regnum suis nepotibus firmissimum in multa secula transmisit. Sive, ut alii volunt, Theopompi, qui centum ampliùs annis post Lycurgum Lacedæmone regnabat, ea moderatio

tio fuit, ut popularem Ephororum potestatem superiorem quàm suam constitueret, eoq; facto gloriatus est, stabilivisse se regnum, multóque majus ac diuturnius filiis reliquisse; exemplum profectò haud ignobilehodierni reges ad imitandum habuerint, eundem etiam consilii tutissimi authorem egregium. Majorem enim legibus dominum ut perferrent homines hominem omnes unum, nulla lex unquam sanxit; ne potuit quidem sancire. Quæ enim lex leges omnes evertit, ipsa lex esse non potest. Cùm itaque eversorem te, &parricidam legum omnium rejiciant ab se leges, exemplis redintegrare certamen, hoc capite, conaris. Faciamus itaq; periculum in exemplis: sæpe enim, quod leges tacent, &tacendo tantùm innuunt, id exempla evidentiùs docent. Ab Judæis auspicabimur voluntatis divinæ consultissimis; *postea adChristianos* tecum *descendemus*. Initium autem altiùs petitum ab eo tempore faciemus, quo Israëlitæ regibus quocunque modo subjecti, jugum illud servile cervicibus dejecerunt. Rex Moabitarum Eglon Israëlitas bello subegerat; sedem imperii inter ipsos Hierichunte posuerat: numinis contemptor non erat, factâ enim Dei mentione, è solio surrexit: servierant Israëlitæ Egloni annos duodeviginti; non ut hosti, sed ut suo regi munus miserant. Hunc tamen dũ publicè munerantur ut regem suum, interficiunt per insidias ut hostem. Verùm

Ehudes qui interfecit, Dei monitu id fecisse creditur. Quid factum hujusmodi commendare magis potuit? Ad honesta enim quæque & laudabilia hortari solet Deus, non ad injusta, infida, truculenta. Expressum autem Dei mandatum habuisse nusquam legimus, *clamârunt filii Israëlis ad Iehovam*; clamavimus & nos; excitavit iis Jehova servatorem; excitavit & nobis. Ille ex vicino domesticus, ex hoste rex factus erat; Noster ex rege hostis; non ergò rex erat; nam neque civis ullo modo esse potest, qui reipublicæ est hostis; neque Consul habebatur Antonius, neque Nero imperator, ex quo uterque hostis à Senatu est judiciatus. Quod Cicero quartâ Philippicâ de Antonio clarissimè docet: *Si Consul Antonius, Brutus hostis; si conservator Reipublicæ Brutus, hostis Antonius. Quis illum consulem nisi latrones putant?* Pari ego jure, quis tyrannum, inquam, regem nisi hostes patriæ putant? Fuerit itaque Eglon externus, fuerit Noster domesticus, nécne quandoquidem uterque hostis & tyrannus parùm refert. Si illum Ehudes jure trucidavit, nos nostrum supplicio jure affecimus. Quin & heros ille Sampson, incusantibus etiam popularibus suis (Jud. 15. *An nesciebas Phelisthæos dominium habere in nos?* suis tamen dominis bellum solus intulit, neque unum sed multos simul patriæ suæ tyrannos, sive Dei, sive propriæ virtutis instinctu occidit; conceptis
priùs

priùs ad Deum precibus ut auxilio sibi esset. Non impium ergò sed pium Sampsoni visum est, dominos, patriæ tyrannos occidere; cum tamen pars major civium servitutem non detrectaret. At David, rex & propheta, noluit Saulem interimere *unctum Dei*. Non quicquid noluit David, continuò nos obligat ut nolimus; noluit David privatus; id statim nolle synedrium, Parlamentum, totum populum necesse erit? noluit inimicum dolo occidere, nolet ergò Magistratus noxium lege punire? noluit regem occidere, timebit ergò Senatus tyrannum plectere? religio erat illi unctum Dei interficere, an ergò religio erit populo unctum suum capitis damnare? præsertim qui unctionem illam vel sacram vel civilem totus cruore civium delibutus tam longâ hostilitâte aboleverat? Equidem reges, vel quos Deus per prophetas unxit, vel quos ad certum opus, sicuti olim Cyrum, nominatim destinavit, Isa. 44. unctos domini agnosco; cæteros vel populi, vel militum, vel factionis tantummodò suæ unctos esse arbitror. Verùm ut concedam tibi omnes reges esse unctos Domini, esse tamen idcirco supra leges, non esse ob scelera quæcunque puniendos, nunquam evinces. Quid enim? & sibi & privatis quibusdam interdixit David, ne extenderent manus suas in unctum domini. At regibus interdixit ipse Dominus, Psal. 105, ne attingerent unctos suos, id est populum

suum. Unctionem sui populi prætulit unctioni, siqua erat, regum. An ergo fideles punire, si quid contra leges commiserint, non licebit? Unctum domini sacerdotem Abiatharem prope erat ut rex Salomon morte mulctaret; neque illi, quòd unctus domini esset, pepercit, sed quòd patris fuerat amicus. Si ergò summum sacerdotem, summum eundem in plerisque magistratum, unctio illa domini & sacra & civilis eximere supplicio non potuit, cur unctio tantùm civilis tyrannum eximeret? At *Saul quoque tyrannus erat, & morte dignus*, esto: non inde enim sequetur, dignum, aut idoneum fuisse Davidem qui sine populi authoritate, aut magistratuum jussu Saulem regem quocunque in loco interficeret. Itáne verò Saul tyrannus erat? Utinam diceres; quinimmo dicis; cùm tamen suprà dixeris, *cap. 2. pag. 32. Tyrannum non fuisse, sed bonum & electum.* Ecquid causæ est nunc cur in foro quadruplator aut falsarius quispiam stigmate notetur, tu eàdem careas ignominiæ notâ? cùm meliori profectò fide sycophantari soleant illi, quàm tu scribere, & res vel maximi momenti tractare. Saul igitur, si id ex usu est tuo, bonus erat rex, sin id minùs tibi expedit, repentè non rex bonus, sed tyrannus erit; quod certè mirum non est; dum enim potentiæ tyrannicæ tam impudenter lenocinaris, quid aliud facis quàm ex bonis regibus tyrannos omnes. At verò David quamvis
regem

regem socerum multis de causis, quæ ad nos nihil attinent, interimere nollet, sui tamen tuendi causâ copias comparare, Saulis urbes vel occupare vel insidere non dubitavit; & Cheilam oppidum contra Saulem etiam præsidio tenuisset, nisi oppidanos erga se malè animatos cognovisset. Quid si Saul urbe obsessâ, scalis muro admotis, primus ascendere voluisset, an censes Davidem arma protinus abjecturum, suos omnes uncto hosti proditurum fuisse? non existimo. Quidni enim fecisset quod nos fecimus, qui rationum suarum necessitate coactus, Phelisthæis patriæ hostibus operam prolixè suam pollicitus, id fecit contra Saulem quod nos in nostrum tyrannum credo nunquam fecissemus. Pudet me, & jam diu pertæsum est mendaciorum tuorum; *Inimicis potiùs parcendum quàm amicis,* Anglorum esse dogma fingis; *seque regi suo parcere non debuisse, quia amicus erat.* Quis unquam hoc priùs audivit, quàm à te confictum esset, hominum mendacissime. Verùm ignoscimus: deerat nempe huic capiti præstantissimum illud & tritissimum orationis tuæ pigmentum, jam quintò, & ante finem libri decies ex loculis tuis & myrotheciis expromendum, *molossis suis ferociores.* Non tam Angli suis molossis ferociores sunt, quàm tu cane quovis rabido jejunior, qui ad illam, quam toties evomuisti, cramben duris ilibus identidem redire sustines.

David

David denique *Amelechitam* interfici jussit, Saulis, ut simulavit ipse, interfectorem; nulla hic neque facti neque personarum similitudo. Quòd nisi David ad Phelisthæos defecisse, & pars eorum exercitûs fuisse visus, eò diligentiùs omnem à se suspicionem maturandæ regi necis amovere studuit, non erat, meo quidem judicio, cur virum illum tam malè exciperet, qui moribundum jam regem & ægrè morientem opportuno vulnere se confecisse nuntiavit. Quod idem factum in Domitiano, qui Epaphroditum similiter capite damnavit, eò quòd Neronem in adipiscenda morte adjuvisset, ab omnibus reprehenditur. Novâ deinde audaciâ quem tyrannum modò dixeras, & *malo spiritu agitatum*, hunc non jam satis habes unctum Domini, sed *Christum domini* vocare; adeò tibi vile Christi nomen videtur, ut illo tam sancto nomine vel Dæmoniacum tyrannum impertire non metuas. Venio nunc ad exemplum illud, in quo qui jus populi jure regis antiquius esse non videt, cæcus sit oportet. Mortuo Salomone populus de constituendo ejus filio Sechemi comitia habebat; profectus est eòRoboamus candidatus, ne regnum tanquam hæreditatem adire, ne populum liberum tanquam paternos boves possidere videretur: proponit populus conditiones regni futuri; ad deliberandum rex triduum sibi dari postulat; consulit seniores; nihil illi de jure re-

gio,

gio, sed ut populum obsequio & pollicitationibus conciliet sibi suadent, penès quem erat, vel illum creare regem vel præterire. Consulit deinde æquales suos, secum à pueris educatos; illi Salmasiano quodam œstro perciti, nil præter jus regium intonare, scuticas & scorpiones ut minitetur hortari. Horum ex consilio respondit Roboamus populo. Videns itaque totus Israël regem *non auscultâsse sibi*, suam protinus libertatem & populare jus liberis palàm vocibus testatur. *Quæ nobis portio cum Davide? ad tentoria tua Israël; jam ipse videris de domo tuâ David.* Missum deinde a rege Adoramum lapidibus obruerunt; exemplum fortasse aliquod etiam in regem edituri, nisi maxima celeritate se in fugam contulisset. Parat ingentem exercitum, quo in suam ditionem Israëlitas redigeret: prohibet Deus; *ne ascendite*, inquit, *ne pugnate contra fratres vestros, filios Israëlis, nam à me facta est res ista.* Adverte jam animum; populus antea regem volebat, displicuit id Deo; eorum tamen juri noluit intercedere: nunc Populus Roboamum non vult regem, id Deus non solum penes populũ esse sinit, sed regẽ eo nomine bella moventem vetat ac reprimit: nec ideo rebelles, sed nihilo minùs fratres eos qui desciverant appellandos esse docet. Collige te nunc jam; sunt omnes, inquis, reges à Deo, ergo populus vel tyrannis resistere non debet. Vicissim ego, sunt, inquam, populi

puli conventus,comitia, ſtudia, ſuffragia, plebiſciter pariter à Deo,teſte hic ipſo;ergò & rex itidem reſiſtere non debet populo, authore etiam eodem Deo. Quàm enim certum eſt,eſſe hodie reges à Deo, quámque hoc valet ad imperandam populo obedientiam, tam eſt certum eſſe à Deo etiam hodie libera populi concilia, támq; hoc valet ad cogendos in ordinem reges, vel ad rejiciendos; neq; magis propterea bellum populo inferre debebunt,quàm debuit Roboamus. Quæris cur ergò non defecerint Iſraëlitæ àSalomone?Quis præter te tam ſtulta interrogaret,cum defeciſſe conſtet impunè à tyranno? In vitia quædam lapſus eſtSalomon; non idcirco ſtatim tyrannus: ſua vitia magnis virtutibus, magnis de repub. merîtis compenſabat:fac tyrannum fuiſſe;ſæpe eſt ut populus nolit tyrannum tollere, ſæpe eſt ut non poſſit: ſatis eſt ſuſtuliſſe cum potuerit. At *factum Ieroboami ſemper improbatum fuit & Apoſtaſia ejus deteſtata, ſucceſſores ejus pro rebellibus ſemper habiti.* Apoſtaſiam ejus non à Roboamo, ſed à vero cultu Dei reprehenſam ſæpiùs lego; & ſucceſſores quidem ejus ſæpe reprobos, rebelles nuſquam dictos memini.*Si quid fiat*,inquis, *juri & legibus contrarium, ex eo jus fieri non poteſt.* Quid quæſo tum fiet juri regio? Sic tuus ipſe perpetuò refutator es. *Quotidie*, inquis, *adulteria, homicidia,furta impunè committũtur.* An neſcis nunc te tibi reſpondere quærenti cur

toties

toties tyrannis impunè fuerit? *Rebelles fuerunt isti reges, prophetæ tamen populum ab eorum subjectione non abducebant.* Cur ergò, sceleste, & pseudopropheta, populum Anglicanum à suis magistratibus, tuo sint licet judicio rebelles, abducere conaris? *Allegat*, inquis, *Anglicani latrocinii factio, se ad id scelus, quod tam nefariè suscepit, nescio quâ voce cœlitùs missâ impulsos fuisse.* Primùm delirâsse te cùm hæc scriberes planè video, neque mentis neque latinitatis compotem satis fuisse: deinde Anglos hoc unquam allegâsse, de innumeris mendaciis & figmentis tuis est unum. Sed pergo exemplis tecum agere; *Libna* Urbs validissima ab Joramo rege defecit, quia dereliquerat Deum; defecit ergò rex, non urbs illa, neque defectione ista notatur; sed si adjectam rationem spectes, approbari potiùs videtur. *In Exemplum trahi non debent hujusmodi defectiones.* Cur ergò tantâ vaniloquentiâ pollicitus es, exemplis te nobiscum toto hoc capite decertaturum, cùm exempla ipse nulla præter meras negationes, quarum nulla vis est ad probandum, afferre possis: nos quæ certa & solida attulimus, negas in exemplum trahi debere? Quis te hoc modo disputantem non explodat? Provocâsti nos exemplis; exempla protulimus; quid tu ad hæc? tergiversaris, & diverticula quæris; progredior itaque. Jehu regem à Propheta jussus occidit, etiam Achaziam suum regem legitimum occidendum curavit. Si noluisset

luisset Deus tyrannum interimi à cive, si impium hoc, si mali exempli fuisset, cur jussit fieri? si jussit, certè licitum, laudabile, præclarum fuit. Non tamen tyrannum perimi, quia Deus jussit, idcirco bonum erat & licitum, sed quia bonum & licitum erat, idcirco Deus jussit. Jam septem annos regnantem Athaliam Jehoida sacerdos regno pellere & trucidare non est veritus. *At regnum*, inquis, *non sibi debitum sumpserat*. Annon Tiberius multò postea *imperium ad se nihil pertinens?* illi tamen, & id genus tyrannis aliis, ex doctrina Christi obediendum esse suprà affirmabas: ridiculum planè esset, si potestatem regiam non ritè adeptum interficere liceret, pessimè gerentem non liceret. At per leges regnare non potuit utpote fœmina, *constitues autem super te regem*, non reginam. Hoc si sic abibit, constitues, inquam, super te regem, non tyrannum. Pares ergo jam sumus. Amaziam regem ignavum & Idololatram non conjurati quidam, sed principes & populus, quòd verisimilius est, morte affecerunt: nam fugientem Hierosolymus, & adjutum à nemine, Lachisum usque persecuti sunt. Hoc consilium iniisse dicuntur *ex quo is Deum deseruerat*, neq; ullam ab Azaria filio de morte patris quæstionem habitam fuisse legimus. Multùm rursus nugaris ex Rabbinis, ut Regem Judaïcum supra synedrium constituas; ipsa regis verba Zedechiæ non attendis. Jer. 38. *Non is*
est

eſt rex qui poſſit contra vos quicquam. Sic principes alloquitur; faſſus ſe planè ſuo ſenatu inferiorem; *Fortaſſe*, inquis, *nihil negare illis auſus metu ſeditionis.* At tuum illud *fortaſſe* quanti quæſo eſt, cujus aſſeveratio firmiſſima non eſt pili? quid enim te levius, quid inconſtantius, quid inſtabilius? quoties te varium & verſicolorem, quoties tibimet diſcordem, diſſidentem à temetipſo, & diſcrepantem offendimus? Rurſus comparationes inſtituis Caroli cum bonis Júdææ regibus. Davidem imprimis quaſi contemnendum aliquem nominas; *Sume tibi Davidem*, inquis, *adulterii ſimul & homicidii reum; nihil tale in Carolo. Salomon ejus filius qui ſapiens audiit vulgo.* Quis non indignetur maximorum & ſanctiſſimorum virorum nomina ab impuriſſimo nebulone & vappâ hunc in modum jactari? Túne Carolum cum Davide, regem & prophetam religioſiſſimum cum ſuperſtitioſo & Chriſtianæ doctrinæ vix initiato, ſapientiſſimum cum ſtolido, fortiſſimum cum imbeili, juſtiſſimum cum iniquiſſimo conferre ſuſtinuiſti? caſtimoniam tu ejus & continentiam laudes, quem cum Duce Bucchingamio flagitiis omnibus coopertum novimus? ſecretiora ejus & receſſus perſcrutari quid attinet, qui in Theatro medias mulieres petulanter amplecti, & ſuaviari, qui virginum & matronarum papillas, ne dicam cætera, pertractare in propatulo conſueverat? Te

porrò

porrò moneo Pſeudoplutarche, ut iſtiuſmodi Parallelis ineptiſſimis dehinc ſuperſedeas, ne ego, quæ tacerem alioqui libens de Carolo, neceſſe habeam enuntiare. Contra tyrannos quid tentatum a Populo aut peractum fuerit, & quo jure, per ea tempora quibus ipſe Deus Hebræorum rempub. ſuo nutu ac verbo quaſi præſens regebat, hactenus liquet. Quæ ſequuntur ætates non nos ſua authoritate ducunt, ſed ad majorem ſuorum normam & rationem omnia dirigentes, imitatione ſua noſtram tantummodò confirmant. Cum itaque Deus poſt captivitatem Babylonicam nullum iis de repub. mandatum dediſſet novum, quamvis regia ſoboles extincta non eſſet, ad antiquam & Moſaicam reipub. formam reverterunt. Antiocho Syriæ regi, cui erant vectigales, ejuſque præſidibus, quòd is vetita imperaret, per Maccabæos pontifices reſtiterunt; ſeque armis in libertatem vindicarunt; digniſſimo deinde cuique principatum dederunt: donec Hyrcanus Simonis Judæ Maccabæi fratris filius, expilato Davidis ſepulcro, militem externum alere, & regiam quandam poteſtatem adjicere ſacerdotio cœpit; unde filius ejus Ariſtobulus diadema ſibi primus impoſuit. Nihil in eum populus quamvis tyrannum movit aut molitus eſt; neque mirum, annum tantummodò regnantem. Ipſe etiam morbo graviſſimo correptus, & ſuorum facinorum pœnitentia

tentia ductus mortem sibi optare non destitit, donec inter ea vota expiravit. Ejus frater Alexander proximus regnabat. *Contra hunc* aïs *neminem insurrexisse*, tyrannus cum esset. O te securè mendacem si periisset Josephus, restaret tantum *Iosippus* tuus, ex quo pharisæorum quædam nullius usus apophthegmata depromis. Res itaque sic se habet; Alexander, cùm & domi & militiæ rempub. malè administraret, quamvis magna Pisidarum & Cilicum manu conductitia se tutaretur, populum tamen cohibere non potuit, quin ipsum etiam sacrificantem, utpote indignum eo munere, thyrsis palmeis & citreis penè obrueret; exinde per sexennium gentis ferè totius gravi bello petitus est; in quo Judæorum multa millia cùm occidisset, & pacis tandem cupidus interrogaret eos quid vellent a se fieri, responderunt uno ore omnes, ut moreretur; vix etiam mortuo se veniam daturos. Hanc historiam tibi incommodissimam, quoquo modo avertere ut posses, fraudi tuæ turpissimæ pharisaïcas quasdam sententiolas obtendisti; cùm exemplum hoc aut omnino prætermisisse, aut rem, sicuti gesta erat, fideliter narrasse debuisses, nisi veterator & lucifugus mendaciis longè plùs quàm causæ confideres. Quinetiam Pharisæi illi octingenti, quos in crucem tolli jussit, ex eorum numero erat, qui contra ipsum arma ceperant: quique omnes cùm cæteris unâ voce testati sunt,

sunt, se regem morte affecturos fuisse, si bello victus in suam potestatem venisset. Post maritum Alexandrum, Alexandra regnum capessit; ut olim Athalia, non legitimè, nam regnare fœminam leges non sinebant, quod ipse modò fassus es, sed partim vi, extraneorum enim exercitum ducebat; partim gratiâ, nam Pharisæos, qui apud vulgus plurimum poterant, sibi conciliaverat hac lege, ut nomen imperii penès illam, imperium ipsum penès illos foret. Haud aliter atque apud nos nuper Scoti Presbyteri nomen Regis Carolo concesserunt, eâ mercede ut regnum sibi reservare possent. Post Alexandræ obitum Hyrcanus & Aristobulus ejus filii de regno contendunt; hic viribus & industriâ potior fratrem natu majorem regno pellit. Pompeio deinde in Syriam à Mithridatico bello divertente, Judæi nactos se jam æquissimum libertatis suæ arbitrum Pompeium rati, legationem pro se mittunt; fratribus utrisque regibus renuntiant; ad servitutem se ab iis adductos queruntur; Pompeius Aristobulum regno privavit; Hyrcano pontificatum reliquit & principatum more patrio legitimum; exinde Pontifex & Ethnarcha dictus est. Iterum sub Archelao Herodis filio Judæi, missis ad Augustum Cæsarem quinquaginta legatis, & Herodem mortuum & Archelaum graviter accusârunt; regnum huic pro sua virilî parte abrogârunt, Cæsarem orant ut Populum Judaïcum

eum sine regibus esse permitteret. Quorum Cæsar precibus aliquantum permotus, non regem eum, sed Ethnarcham duntaxat constituit. Ejus anno decimo rursus eum Populus per legatos ad Cæsarem tyrannidis accusat; quibus Cæsar benignè auditis Romam accersitum, & judicio damnatum Viennam in exilium misit. Jam mihi velim respondeas; qui suos reges accusatos, qui damnatos, qui punitos volebant, annon ipsi, si potestas facta, si optio data sibi esset, annon ipsi, inquam, judicio damnâssent, ipsi supplicio affecissent? Jam in Romanos præsides avarè & crudeliter provinciam administrantes, populum & primores etiam sæpiùs arma sumpsisse nōn negas; causas more tuo stultissimas affingis, *nondum jugo erant assueti*; sub Alexandro scilicet, Herode, ejúsque filiis. At C. Cæsari, & Petronio *bellum inferre* noluerunt. Prudenter illi quidem, non poterant. Vis ipsorum audire verba, πολεμεῖν μὲν οὐ βουλόμενοι διὰ τὸ μηδ' ἂν δύνασθαι. Quod ipse fatentur imbecillitatis esse suæ, hoc tu hypocrita ad religionem refers? Magno dein molimine prorsus nihil agis, dum ex patribus probas, quod & antea tamen pari oscitatione feceras, pro regibus orandum esse. Nam pro bonis quis negat? pro malis quoad spes est; pro latronibus etiam & pro hostibus, non ut agros depopulentur, aut nos occisione occidant, sed ut resipiscant. Oramus pro utrisque;

que; illos tamen legibus, hos armis vindicare quis vetat? *Liturgias Ægyptiacas* nîl moror; sacerdos autem ille qui orabat, uti aïs, ut *Commodus patri succederet*, meo quidem judicio non orabat, sed Romano imperio pessima imprecatus est. *Fidem*, aïs, *fregisse nos, de authoritate & majestate regis conservanda solenni conventione non semel interposita.* Exspecto te fusiùs ista de re infrà, illic te rursus conveniam. Redis ad patrum commentationes, de quibus hoc summatim accipe; Quicquid illi dixerint, neque ex libris sacris, aut ratione aliqua satis idonea confirmaverint, perinde mihi erit, ac si quis alius è vulgo dixisset. Primum adfers Tertullianum, scriptorem haud orthodoxum, multis erroribus notatum, ut si tecum sentiret, pro nihilo tamen hoc esset. Quid autem ille? damnat tumultus, damnat rebelliones; damnamus & nos, neque hinc statim de jure omni populorum, de privilegiis, & Senatus consultis, de potestate magistratuum omnium cæterorum præterquam unius regis, præjudicatum esse volumus: loquuntur isti de seditionibus temere conflatis, & multitudinis insaniâ, non de magistratibus, non de Senatu, aut Parlamento ad legitima arma populum contra tyrannos convocante. Unde Ambrosius quem citas, *Non repugnare, flere, gemere, hæc sunt munimenta Sacerdotis, & quis est qui potest vel unus vel inter paucos dicere Imperatori, Lex tua mihi non probatur:*

batur: non permittitur hoc dicere Sacerdotibus, permittetur Laïcis? Vides jam planè de quibus hic loquatur, de Sacerdotibus, de Laïcis privatis, non de Magiſtratibus: vides quàm infirma tamen & præpoſtera ratione uſus, diſſenſioni inter Laïcos & Sacerdotes, de legibus etiam civilibus, poſtmodùm futuræ facem prætulit. Sed quoniam primorum Chriſtianorum exemplis urgeri nos maximè, & redargui putas, quòd illi, omnibus modis vexati *bellum in Cæſares non moverent*, oſtendam primò non potuiſſe, deinde quoties poterant moviſſe, poſtremò etiamſi, cum poſſent, non moviſſent, non eſſe tamen cæteroqui dignos quorum ex vitâ & moribus, tantis in rebus, exempla ſumamus. Primùm ignorare hoc nemo poteſt, ex quo Romana reſpublica nulla fuit, omnes imperii vires rerumque ſummam ad unum Cæſarem rediiſſe; omnes legiones ſub uno Cæſare ſtipendia meruiſſe: adeò ut Senatus ad unum omnis, totus ordo Equeſter, plebs univerſa, ſi novis rebus ſtuduiſſet, poterant ſe quidem internecioni objeciſſe, ad libertatem tamen recuperandam nihil prorſus effeciſſent; nā imperatorem ſi forte ſuſtuliſſent, imperium tamen manſiſſet. Jam verò Chriſtiani, innumeri licet, at ſparſi, inermes, plebeii & plerunque infimi, quid potuerunt? quantum eorum multitudinem una legio in officio facile continuiſſet? Quod magni ſæpe duces cum interitu ſuo &

veteranorum exercituum deletione incassum tentarunt, isti è plebecula fere homuli posse se ad exitum perducere sperarent? cum annis à Christo nato prope trecentis, ante Constantinum plus minus viginti, imperante Diocletiano, sola Thæbea legio Christiana esset; eoque ipso nomine à reliquo exercitu in Gallia ad Octodurum oppidum cæsa est. *Cum Cassio, cum Albino, cum Nigro* non conjurârunt: idne illis gratiæ vult apponi Tertullianus, quód sanguinem pro infidelibus non profuderunt? Constat igitur Christianos ab imperatorum imperio liberare se non potuisse; cum aliis conjurare non Christianis nequaquam sibi expedivisse, quamdiu imperatores Ethnici regnabant. Bellum autem tyrannis postea intulisse Christianos aut armis se defendisse, aut tyrannorum facta nefaria sæpe ultos esse nunc ostendam. Primus omnium Constantinus jam Christianus consortem imperii Licinium Orientalibus Christianis gravem bello sustulit; quo facto illud simul declaravit, posse à magistratu in magistratum animadverti, cùm is Licinium pari jure secum regnantem subditorum ejus causâ supplicio affecerit, nec Deo soli pœnam reliquerit: poterat enim Licinius Constantinum, si Constantinus populum sibi attributum iis modis oppressisset, eodem supplicio affecisse. postquam igitur à Deo ad homines redacta res est, quod Licinio Constantinus erat,
cur

cur non idem Carolo Senatus? Conſtantinum enim milites, Senatum jura conſtituerunt regibus parem, immo ſuperiorem. Conſtantio imperatori Arriano Byzantini, quoad poterant, armis reſtiterunt; miſſum cum militibus Hermogenem, ad pellendum eccleſiâ Paulum orthodoxum epiſcopum, facto impetu repulerunt, & incenſis ædibus, quo ſe receperat, ſemi uſtum & laniatum interfecerunt. Conſtans fratri Conſtantio bellum minatur, ni Paulo & Athanaſio epiſcopis ſedes ſuas reſtituat; videſne ut iſtos ſanctiſſimos patres, de epiſcopatu cùm agitur, bellum fraternum in regem ſuum concitare non puduit? Haud multò pòſt Chriſtiani milites, qui tunc temporis quos volebant imperatores creabant, Conſtantem Conſtantini filium diſſolutè & ſuperbè regnantem interfecerunt, tranſlato ad Magnentium imperio. Quid? qui Julianum nondum apoſtatam, ſed pium & ſtrenuum, invito Conſtantio imperatore ſuo imperatorem ſalutârunt, annon ex illis Chriſtianis fuerunt, quos tu exemplo nobis proponis? Quod factum Conſtantius cum ſuis literis ad populum recitatis acriter prohiberet, clamarunt omnes, feciſſe ſe ut Provincialia, & miles, & reipublicæ authoritas decreverat. Iidem bellum Conſtantio indixerunt, & quantum in ſe erat, imperio ac vita ſpoliarunt. Quid Antiocheni, homines apprimè Chriſtiani? orarunt credo pro Juliano

jam Apoſtatâ, quem palàm adire, & convitiis, proſcindere ſolebant; cujus barbam illudentes promiſſam, funes ex ea conficere jubebant. Cujus morte audita ſupplicationes, epulas, & lætitiam publicè indixerunt, ejus pro vita & incolumitate preces fudiſſe cenſes? Quid? quòd eundem etiam à Christiano commilitone interfectum eſſe ferunt. Sozomenus certè ſcriptor eccleſiaſticus non negat; immo, ſiquis ita feciſſet, laudat. ϰ᾽ γὰρ ἀπεικός τινα τῶν τότε ſtra-τευομένων, &c. *Non eſt mirum*, inquit, *aliquem ex militibus hoc ſecum cogitaſſe; non Græcos ſolum, ſed omnes homines ad hanc uſque ætatem tyrannicidas laudare ſolitos eſſe. qui pro omnium libertate mortem oppetere non dubitant; nec temere quis hunc militem reprehendat, Dei & religionis causâ tam ſtrenuum.* Hæc Sozomenus ejuſdem ætatis ſcriptor, vir bonus & ſanctus; ex quo quid reliqui eâ tempeſtate viri boni hac de re ſenſerint, facilè perſpicimus. Ipſe Ambroſius ab imperatore Valentiniano minore juſſus urbe Mediolano excedere, parere noluit, ſed circumſeptus armato populo ſe atque baſilicam ſuam contra regios præfectos armis defendit; & ſummæ poteſtati reſiſtere, contra quam docuit ipſe, eſt auſus. Conſtantinopoli haud ſemel propter exilium Chryſoſtomi contra Arcadium imperatorem ſeditio maxima commota eſt. In tyrannos igitur quid antiqui Chriſtiani fecerint, non milites ſolùm, ſed populus, ſed

ipsi patres, vel resistendo, vel gerendo bellum, vel concitando, usque ad Augustini tempora, quoniam tibi ulteriùs progredi non libet, breviter exposui. Valentinianum enim Placidiæ filium interfectum à Maximo patricio, ob stuprum uxori ejus illatum, taceo: Avitum etiam imperatorem dimissis militibus suis luxuriâ diffluentem à Senatu Romano confestim exutum imperio non memoro: quia annos aliquot post Augustini obitum ista acciderunt. Verùm dono tibi hoc omne, tu nihil horum exposuisse me finge, paruerint per omnia suis regibus veteres christiani, quicquam contra tyrannos ne fecerint, aut fecisse voluerint, non esse tamen eos quorum authoritate niti debeamus, aut à quibus exempla petere salutariter possimus, quod superest, nunc docebo. Jam diu ante Constantinum populus christianus multum de primæva illa sanctimonia & sinceritate cùm doctrinæ tum morum deperdiderat. Postquam immensis opibus ditata ab eo ecclesia, honores, dominatum, & potentiam civilem adamare cœpit, statim omnia in præceps ruere. Primò luxus & segnities, errorum deinde omnium & vitiorum caterva, veluti solutis aliunde carceribus, in ecclesiam immigravit, hinc invidentia, odium, discordia passim redundabat; tandem haud mitius inter se charissimo religionis vinculo fratres quàm hostes acerrimi dissidebant; nullus pudor, nulla officii ratio

 restabat;

reſtabat;milites,& copiarum præfecti quoties ipſis viſum erat,nunc imperatores novos creabant, nunc bonos pariter ac malos necabant. Quid Vetranniones & Maximos, quid Eugenios à militibus ad imperium ſubito evectos, quid Gratianum optimum principem, quid Valentinianum minorem non peſſimum, occiſos ab iis commemorem? Militum hæc quidem facinora & caſtrenſium, ſed tamen chriſtianorum illius ætatis, quam tu maximè evangelicam & imitandam eſſe aïs. Jam ergò de eccleſiaſticis pauca accipe: paſtores & Epiſcopi, & nonnunquam illi,quos admiramur, patres, ſui quiſque gregis ductores, de epiſcopatu non ſecus quàm de tyrannide certabant: nunc per urbem, nunc in ipſa eccleſia, ad ipſum altare ſacerdotes, & Laïci promiſcuè digladiabantur; cædes faciebant, ſtrages utrinque magnas nonnunquam ediderunt. Damaſi & Urſicini, qui cum Ambroſio floruerunt,potes meminiſſe. Longum eſſet Byzantinos, Antiochenos, & Alexandrinos illos tumultus,ſub Cyrillo præſertim, quem tu laudas obedientiæ prædicatorem, duce ac patre; occiſo pæne à monachis in illo urbico prælio, Oreſte Theodoſii præfecto. Jam tua quis vel impudentia vel ſupinitate non obſtupeſcat?*Vſque ad Auguſtinum*, inquis, *& infra ejus ætatem, nulla cujuſquam privati aut præfecti, aut plurimum conjuratorum extat in hiſtoriis mentio, qui regem*
ſuum

suum necaverint, aut contra eum armis pugnarint: nominavi ego ex historiis notissimis & privatos, & proceres, qui non malos tantùm, sed, vel optimos reges suâ manu trucidaverint; totos christianorum exercitus, multos cum iis episcopos, qui contra suos imperatores pugnaverint. Adfers patres, obedientiam erga regem, multis verbis aut suadentes aut ostentantes; adfero ego partim eosdem, partim alios patres haud paucioribus factis obedientiam, etiam licitis in rebus, detrectantes, armis se contra imperatorem defendentes, alios præsidibus ejus vim & vulnera inferentes, alios, episcopatûs competitores, civilibus præliis inter se dimicantes; scilicet de episcopatu christianos cum christianis, cives cum civibus confligere fas erat, de libertate, de liberis & conjugibus, de vita, cum tyranno, nefas. Quem non pœniteat hujusmodi patrum? Augustinum inducis *de potestate domini in servos, & regis in subditos* idem pronuntiantem; respondeo, ista si dicat Augustinus, ea dicere quæ neque Christus neque ejus Apostoli unquam dixerunt; cum eorum tamen solâ authoritate rem alioqui apertissimè falsam commendare videatur. Quæ supersunt hujus capitis tres vel quatuor paginæ, aut mera esse mendacia, aut oscitationes identidem repetitas, ex iis quæ à nobis responsa jam sunt, per se quisque deprehendet. Nam ad Papam quod attinet, in quem multa gratis peroras,

ras, facilè te patior ad ravim usque declamitare. Quod tamen ad captandos rerum imperitos tam prolixè adstruis, *regibus sive justis sive tyrannis subjectum fuisse omnem christianum, donec potestas papæ regali major agnosci cœpta est, & subjectos sacramento fidelitatis liberavit*, id esse falsissimum plurimis exemplis *& usque ad Augustinum, & infra ejus ætatem* prolatis demonstravimus. Sed neque illud quod postremò dicis, *Zachariam pontificem Gallos juramento fidelitatis absolvisse*, multò verius esse videtur. Negat Franciscus Hotomanus, & Gallus, & jurisconsultus, & vir doctissimus in Francogallia sua *cap.* 13. abdicatum authoritate Papæ Chilpericum, aut regnum Pipino delatum; sed in magno gentis concilio pro sua pristina authoritate transactum fuisse id omne negotium, ex annalibus Francorum vetustissimis probat. Solvi deinde illo sacramento Gallos omnino opus fuisse, negant ipsa Gallorum monumenta, negat ipse papa Zacharias. Monumentis enim Francorum traditur, teste non solùm Hotomanno, sed Girardo historiarum illius gentis notissimo scriptore, veteres Francos ut eligendi, sic abdicandi, si videretur, suos reges jus sibi omne antiquitus reservasse; neque aliud sacramentum regibus, quos creabant, dicere consuevisse, quàm se illis hoc pacto fidem & officium præstituros, si vicissim illi quòd eodem tempore jurati etiam spondent, præstiterint,

rint. Si ergò Reges rempublicam sibi commissam malè gerendo, fidem jusjurandi fregerint priores, nil opus est Papâ, ipsi sua perfidia populum sacramento solverunt. Papa denique Zacharias, quam tu authoritatem sibi aïs arrogâsse, eam in epistolâ illâ ad Francos à te citatâ ipse sibi derogavit, populo attribuit. *Nam si princeps populo, cujus beneficio regnum possidet, obnoxius est, si plebs regem constituit, & destituere potest*, quæ ipsius verba sunt Papæ, verisimile non est voluisse Francos de antiquo jure suo, ullo postmodùm jurejurando, præjudicium facere; aut unquam ita sese obstrinxisse, quin semper sibi liceret quod majoribus suis licuit, reges bonos quidem colere, malos amovere; nec eam præstare fidem tyrannis, quam bonis regibus sese dare arbitrati sunt. Tali obstrictum juramento populum, vel tyrannus ex rege factus, vel ignaviâ corruptus, suo ipse perjurio solvit, solvit ipsa justitia, solvit naturæ lex ipsa: unde pontifex quod solveret, etiam ipsius pontificis judicio nihil prorsus erat.

CAP. V.

Uanquam in ea sum opinione, Salmasi, semperque fui, legem Dei cum lege naturæ optimè consentire, adeoque si satis ostendi quid divina lege

 sit

ſit de regibus ſtatutum, quid à populo Dei factum & Judaïco & Chriſtiano, oſtendiſſe me eodem tempore eadémque operâ quid legi naturali maximè conſentaneum ſit; tamen quia *confutari nos lege naturæ validiſſimè nunc poſſe* arbitraris, quod ſupervacuum eſſe modò exiſtimabam, id nunc ultrò neceſſarium fatebor; ut contra te hoc capite planum faciam, nihil congruentius naturæ etiam legibus eſſe, quàm tyrannos plecti. Id niſi evincam, non recuſo quin Dei quoque legibus puniri non poſſe, è veſtigio tibi concedam. Non eſt conſilium de natura jam, déque origine civilis vitæ longam orationem contexere; iſtud enim argumentum viri diſertiſſimi cùm Græci tum Latini copioſè pertractarunt; ipſe & brevitati, quantum licet, ſtudeo, & huic rei do operam ut non tam ego, qui labori huic parſiſſem libens, ſed tute te redarguas, teque ſubvertas. Ab eo igitur quod ipſe ponis, incipiam, & diſputationis hujus futuræ fundamenta jaciam. *Lex*, inquis, *naturæ eſt ratio omnium hominum mentibus inſita, bonum reſpiciens univerſorum populorum, quatenus homines inter ſe ſocietate gaudent. Bonum illud commune non poteſt procurari, niſi etiam, ut ſunt quos regi neceſſe eſt, diſponat quoque qui regere debeant.* Ne ſcilicet ut quiſque fortior eſt, eſt, debiliorem opprimat; atque ita quos mutua ſalus ac defenſio unum in locum congregaverat, vis atque injuria diſtrahat, & ad vitam agre-

agrestrem redire cogat. Estne hoc quod volebas, etsi verbosiús? *Ex ipsorum* itaque *numero qui in unum convenere, deligi* aïs *oportuisse quosdam sapientia aut fortitudine cæteris præstantes, qui vel vi vel persuadendo malè morigeros in officio continerent, sæpe unum id præstare potuisse, cujus excellens sit Virtus & prudentia; interdum plures, qui mutuis consiliis id faciant. Cæterùm cum unus omnia providere & administrare non possit, necesse est ut consilia cum pluribus participet, & in societatem regiminis alios admittat. Ita sive ad unum revocetur imperium, sive ad universum redeat populum, quia nec omnes simul remp. gubernare possunt, nec unus omnia, ideo revera penes plures semper regimen consistit.* Et infra. *Ipsa autē regendi ratio sive per plures sive per pauciores, sive per unum dispensetur, æquè naturalis est, cum ex natura ejusdem principiis descendat, quæ non patitur ita unius singularitatem gubernare, ut non alios socios imperandi habeat.* Hæc cum ex Aristotelis tertio Polititicorum decerpsisse potueram, malui abs te decerpta transcribere, quæ tu Aristoteli, ut ignem Jovi Promethëus, ad eversionem monarcharum, & perniciem ipsius tuam surripuisti. Jam enim prolatam à temetipso naturæ legem excute quantum voles; nullum juri regio, prout tu jus illud explicas, in natura locum, nullum ejus vestigium prorsus invenies. *Lex*, inquis, *naturæ cum disponeret qui regere alios deberent, universorum*

populorum bonum respexit. Non igitur unius, non monarchæ. Eſt itaque rex propter populum: populus ergò rege potior & ſuperior; ſuperior cum ſit & potior populus, nullum jus regis exiſtere poteſt, quo populum is affligat, aut in ſervitute habeat, inferior ſuperiorem. Jus malè faciendi cum ſit regi nullum, manet jus populi naturâ ſupremum; ut quo jure homines conſilia & vires mutuæ defenſionis gratia, ante reges creatos, primò conſociavere, quo jure ad communem omnium ſalutem, pacem, libertatem conſervandam unum vel plures cæteris præfecerunt, eodem jure quos propter virtutem & prudentiam cæteris præpoſuerant, pòſſent eoſdem aut quoſcùnque alios rempub. malè gerentes, propter ignaviam, ſtultitiam, improbitatem, perfidiam vel coërcere vel abdicare: cnm natura non unius vel paucorum imperium, ſed univerſorum ſalutem reſpexerit ſemper & reſpiciat. Jam verò populus quoſnam delegit? *ſapientia* inquis *aut fortitudine cæteris præſtantes*, nempe qui natura maximè regno idonei viſi ſunt, *cujus excellens virtus, & prudentia præſtare id* muneris *potuit.* Jus igitur ſucceſſionis natura nullum, nullus naturâ rex, niſi qui ſapientiâ & fortitudine cæteris omnibus præcellit: Cæteri vel vi, vel factione contra naturam reges ſunt, cum ſervi potiùs eſſe deberent. Dat enim natura ſapientiſſimo cuique in minùs ſapientes imperium, non viro

viro malo in bonos, non ſtolido in ſapientes: his igitur imperium qui abrogant, omnino convenienter naturæ faciunt. Cui fini ſapientiſſimum quemque natura conſtituat regem ex temetipſo audi; ut vel naturæ vel legibus *malè morigeros in officio contineat.* Continere autem in officio poteſtne is alios, officium qui negligit, aut neſcit, aut pervertit ipſe ſuum? Cedò jam quodvis naturæ præceptum quo jubeamur inſtituta naturæ ſapientiſſima in rebuſpublicis & civilibus non obſervare, non curare, pro nihilo habere. Cùm ipſa in rebus naturalibus & inanimatis ne ſuo fine fruſtretur, ſæpiſſimè res magnas atque miras efficere ſoleat. Oſtende ullam vel naturæ vel naturalis juſtitiæ regulam, quâ oporteat reos minores puniri, reges & malorum omnium principes impunitos eſſe, immò inter maxima flagitia coli, adorari, & Deo proximos haberi. Concedis *ipſam regendi rationem, ſive per plures, ſive per pauciores, ſive per unum diſpenſetur æquè naturalem eſſe.* Non eſt ergò rex vel optimatibus vel populi magiſtratibus naturâ ſanctior, quos cùm puniri poſſe ac debere, ſi peccant, ſuprà ſis largitus, idem de regibus, eidem fini ac bono conſtitutis fateare neceſſe eſt. *Non* enim *patitur natura,* inquis, *ita unius ſingularitatem gubernare, ut non alios ſocios imperandi habeat.* Minimè ergò patitur monarcham, minimè unum ita imperare, ut cæteros omnes ſui unius imperii

imperii servos habeat. Socios autem imperandi qui tribuis regi, *penès quos semper regimen consistat*, das eidem collegas, & æquales; addis qui punire, addis qui abdicare possint. Ita, uti semper facis, dum potestatem regiam, non jam exauges, sed tantummodò naturâ constituis, aboles: adeo ut nihil putem inauspicatius accidere regibus potuisse, quàm te defensorem. O infelìcem ac miserum, quæ te mentis caligo in hanc impulit fraudem, ut latentem antehac diu, & quasi personatam improbitatem atque inscitiam tuam nunc tanto conatu insciens nudares ipse, & omnibus patefaceres: tuoque met opprobrio operam ipse tuam locares, tuo ipse ludibrio tam gnaviter inservires. Quæ te ira numinis quasve pœnas luentem, in lucem & ora hominum evocavit, ut tanto apparatu causam teterrimam impudentissimè simul & stolidissimè defenderes, atque ita defendendo invitus, perque inscitiam proderes? Quis te p jùs perditum vellet, quis miseriorem, qui jam sola imprudentia, sola væcordia saluti esse potest ne sis miserrimus, si tyrannos quorum causam suscepisti, imperita ac stulta defensione tanto magis invisos ac detestabiles omnibus, contra quam sperabas, reddideris, quanto iis majorem malefaciendi & impunè dominandi licentiam de industria attribueris; eoque plures eorundem hostes inconsultò excitaveris. Sed redeo ad tua tecum

dissidia

diſſidia. Cum tantum in te ſcelus admiſeris, ut tyrannidem naturâ fundare ſtudeas, præ cæteris gubernandi rationibus monarchiam primò laudandam tibi eſſe vidiſti; id, uti ſoles, incœptare ſine repugnantia nequis. Cum enim modò dixeras, *ipſam regendi rationem ſive per plures ſive per pauciores ſive per unum æque naturalem eſſe*, ſtatim *eam quæ per unum exercetur ex his tribus magis naturalem eſſe* aïs, immò qui etiam recens dixeras, *non patitur natura unius ſingularitatem gubernantiæ*. Jam tyrannorum necem objice cui voles, qui & monarchas omnes, & monarchiam ipſam tuâ fatuitate jugulâſti. Verùm quæ ſit melior adminiſtrandi remp. ratio, per unum an per plures, non eſt nunc diſſerendi locus. Et monarchiam quidem multi celebres viri laudarunt, ſi tamen is qui ſolus regnat, vir omnium optimus, & regno digniſſimus ſit; id niſi contingat, nihil monarchia procliviùs in eam tyrannidem, quæ peſſima eſt, labitur. Jam quòd ad unius *exemplar Dei expreſſam eſſe* dicis, quis potentiam divinæ ſimilem in terris obtinere dignus eſt, niſi qui cæterorum omnium longè præſtantiſſimus, etiam bonitate ac ſapientia eſt Deo ſimillimus; is autem ſolus, meâ quidem ſententiâ, expectatus ille Dei filius eſt. Quòd regnum in familiam rurſus contrudis, ut patrifamilias regem aſſimiles, pater certè ſuæ familiæ regnum meretur, quam omnem vel generavit, vel alit: in rege

ge nihil eſt hujuſmodi, ſed planè contrá ſunt omnia. Animalia deinde nobis gregalia, imprimis *aves*, & in iis *apes*, ſiquidem te Phyſiologo aves iſtæ ſunt, imitandas proponis. *Apes regem habent.* Tridentinæ ſcilicet, an non meminiſti? cæterarum te teſte *reſpub. eſt.* Verùm tu deſine de apibus fatuari, muſarum ſunt, oderunt te ſcarabæum, & ut vides, redarguunt. *Coturnices ſub Ortygometra.* Iſtos onocrotalis tuis tende laqueos; nos tam ſtolido aucupio non capimur. Atqui jam tua res agitur, non noſtra, *Gallus gallinaceus*, inquis, *tam maribus quàm fæminis imperitat.* Qui poteſt hoc fieri? Cum tu ipſe Gallus, & ut ferunt, vel nimiùm gallinaceus, non tuæ gallinæ, ſed illa tibi imperitet, & in te regnum exerceat: ſi gallinanaceus ergò plurium fœminarum rex eſt, tu gallinæ mancipium tuæ, non gallinaceum, te ſed ſtercorarium quendam eſſe Gallum oportet. Pro libris certè nemo te majora edit ſterquilinia, & gallicinio tuo ſtercoreo omnes obtundis; hoc unicum galli gallinacei habes. Jam ego multa hordei grana daturum me tibi promitto, ſi totum hoc vertendo ſterquilinium tuum, vel unam mihi gemmam oſtenderis. Sed quid ego tibi hordeum? qui non hordeum, ut Æſopicus ille, ſimplex & frugi gallus, ſed aurum, ut Plautinus ille nequam, ſcalpturiendo quæſiſti; quamvis exitu adhuc diſpari; tu enim centum Jacobæos au-

reos

reos inde reperisti, cum Euclionis fuste potiùs, quo misellus ille Plautinus, obtruncari dignior sis. Sed pergendum est. *Eadem utilitatis & incolumitatis omnium ratio naturalis postulat, ut qui semel ad gubernandum constitutus est, conservetur.* Quis negat, quatenus ejus conservatio cum incolumitate omnium consistit? ad perniciem autem omnium conservari unum, quis non videt alienissimum à natura esse? At *malum etiam regem conservari*, *immo pessimum* omnino vis, *eò quòd non tantum mali civitati procurat malè gubernando, quantum creatur cladium ex seditionibus quæ ad eum tollendum suscitantur.* Quid hoc ad jus regum naturale? An, si natura me monet, ut latronibus diripiendum me permittam, ut captum me totis facultatibus redimam potiùs, quàm ut dimicare de vitâ cogar, latronum tu inde jus naturale constitues? suadet natura populo, ut tyrannorum violentiæ nonnunquam cedat, cedat temporibus; tu istâ populi necessitate ac patientiâ jus etiam naturale tyrannorum fundabis? Quod illa jus populo sui conservandi causâ dedit, tu illam tyranno perdendi populi causâ jus idem dedisse affirmabis? Docet natura ex duobus malis, eligendum esse minus; & quandiu necesse est, tolerandum; an tu hinc tyranno, utpote minori fortasse interdum malo, jus impunè malefaciendi exoriri naturale statues? Recordare saltem ea quæ jampridem ipse de Episcopis contra Loiolitam scripsisti, à me suprà

tertio capite recitata, his planè contraria; Illic *seditiones, dissentiones, discordias optimatium & populi, longè levius esse malum affirmas, quàm sub uno monarcha tyranno certam miseriam ac perniciem.* Et vera tu quidem affirmabas; nondum enim insaniebas, nondum Carolinis Jacobæis delinitus & deauratus in morbum regium incideras. Dicerem fortasse, nisi is esses qui es, pudeat te tandem prævaricationis tuæ turpissimæ; tibi verò dirumpi facilius est quàm erubescere, qui ut rem faceres, pudorem jam diu amisisti. Annon ipse memineras Romanos florentissimam & gloriosissimam Rempub. post exactos reges habuisse? potuitne fieri ut Batavorum oblivisceremere? quorum respub. Hispaniarum rege pulso post bella diutina, feliciter tamen gesta, libertatem fortiter & gloriosè consequuta est, teque grammaticastrum Equitem stipendio alit suo, non ut juventus Batavica te prævaricatore & sophistà tam nihil sapere discat, ut ad servitutem Hispanicam redire mallet, quàm paternæ libertatis ac gloriæ hæres esse; istam doctrinæ pestem ad Riphæos ultimos, & glacialem oceanum, quo te in malam rem abire par est, tecum auferas licebit: Exemplo denique sunt Angli, qui Carolum tyrannum bello captum, & insanabilem obtruncârunt. At *insulam beatam sub regibus, & luxu affluentem discordiis deformârunt.* Immo luxu penè perditam quo tolerantior servitutis esset, extinctis deinde

deinde legibus,& mancipatâ religione, servientem liberârunt. En autem Epicteti cum Simplicio editorem, stoïcum gravissimum, cui *luxu affluens insula* beata esse videtur! Ex porticu Zenonis nunquam tale sat scio, documentum prodiit. Quid refert? an te doctore quicquid libet regibus licebit, tibi ipsi non licebit Lupi domino ex Lupanari tuo, tanquam ex novo quodam lyceo quamcunq; libet emittere philosophiam? sed resume nunc quam suscepisti personam. *Nunquam sub ullo rege tantum cruoris haustum est, tot familiæ desolatæ*; Hoc totum Carolo imputandum est, non Anglis; qui exercitum Hibernicorum priùs in nos paraverat, omnes Hibernos conjurare contra Anglos suo ipse diplomate jusserat; per illos ducena circiter millia Anglorum una in provinciâ Ultoniâ occiderat; de reliquis nihil dico: binos exercitus in exitium Parlamenti Anglicani urbisque Londini sollicitaverat; multa alia hostiliter fecerat, priusquam a populo aut magistratibus tuendæ Reipub. causâ vel unus miles conscriptus esset. Quæ doctrina, quæ lex, quæ unquam religio sic homines instituit, ut otio consulendum, ut pecuniæ, ut sanguini, ut vitæ potiùs parcendum esse ducerent, quàm hosti obviam eundum: nam externo an intestino, quid interest? cum interitus reipub. sive ab hoc, sive ab illo funestus æquè, & acerbus impendeat. Vidit totus Israel non posse se sine multo sanguine

ſanguine levitæ uxorem ſtupro enectam ulciſci; an igitur quieſcendum ſibi eſſe duxit, an bello civili quamvis truculentiſſimo ſuperſedendum, an unam igitur mulierculam mori inultam eſt paſſus? Certè ſi natura nos docet quamvis peſſimi regis dominatum potiùs pati, quàm in recuperanda libertate, plurimorum civium ſalutem in diſcrimen adducere, doceret eadem non regem ſolùm perferre, quem tamen ſolum perferrendum eſſe contendis, ſed optimatium, ſed paucorum quoque potentiam; latronum etiam nonnunquam & ſervorum rebellantium multitudinem. Non Fulvius aut Rupilius bellum ſervile poſt cæſos exercitus prætorios, non Craſſus in Spartacum poſt deleta conſularium caſtra, non Pompejus ad piraticum bellum exiiſſet. Romani vel ſervis, vel piratis, ne tot civium ſanguis effunderetur, hortante ſcilicet naturâ, ſuccubuiſſent. *Hunc* itaque *ſenſum*, aut hujuſmodi ullum *gentibus impreſſiſſe naturam* nuſquam oſtendis: et tamen non deſinis malè ominari, & vindictam divinam, quam in te augurem tuique ſimiles avertat Deus, nobis denuntiare; qui nomine tantum regem, re hoſtem acerbiſſimum debito ſupplicio ulti ſumus; & innumerabilem bonorum civium cædem authoris pœnâ expiavimus. Nunc magis naturalem eſſe monarchiam ex eo probari aïs quod *plures nationes & nunc & olim regium ſtatum receperint, quàm optimatem*

tem & popularem. Respondeo primùm neque Deo neq; naturâ suadente id factum esse; Deus nisi invitus, populum suum sub regio imperio esse noluit; natura quid suadeat & recta ratio, non ex pluribus, sed ex prudentissimis nationibus optimè perspicitur. Græci, Romani, Itali, Carthaginienses, multique alii suopte ingenio vel optimatium vel populi imperium regio prætulerunt; atque hæ quidem nationes cæterarum omnium instar sunt. Hinc Sulpitius Severus, *regium nomen cunctis ferè liberis gentibus semper invisum* fuisse tradit. Verùm ista non jam huc pertinent, nec quæ sequuntur multa, inani futilitate à te sæpiùs repetita: ad illud festino, ut quod rationibus firmavi, id exemplis nunc ostendam, esse vel maximè secundùm naturam, tyrannos quoquo modo puniri; id omnes gentes, magistra ipsa natura, sæpiùs fecisse; ex quo impudentia tua prædicanda & turpissima mentiendi licentia omnibus innotescere dehinc poterit. Primos omnium inducis Ægyptios; & certè quis te per omnia Ægyptizare non videat? *Apud hos* inquis *nusquam menti extat ullius regis à populo per seditiones occisi, nullum bellum illatum, aut quicquam factum à populo quo è solio dejiceretur*. Quid ergo Ositis rex Ægyptiorum fortasse primus? annon à fratre Typhone, & viginti quinque aliis conjuratis interemptus est? quos & magna pars populi secuta magnum cum Iside & Oro, regis conjuge,

juge, & filio prælium commisit? prætereo Sesostin à fratre per insidias penè oppressum; Chemmin etiam & Cephrenem, quibus populus meritò infensus, quos vivos non poterat, mortuos se discerpturum minatus est. Qui reges optimos obtruncare sunt ausi, eosne putas naturæ lumine, aut religione aliquâ retentos, à pessimis regibus manus abstinuisse? qui reges mortuos, & tum demùm innocuos sepulcro eruituros se minitabantur, ubi etiam pauperculi cujusque corpus inviolatnm esset solet, vivosne illi & nocentissimos propter naturæ legem punire, si modò viribus valerent, vererentur? Affirmares hæc, scio, quamlibet absurda; at enim ego ne affirmare audeas elinguem te reddam. Scito igitur multis ante Cephrenem seculis regnâsse apud Ægyptios Ammosin; & tyrannum, ut qui maximè, fuisse; eum Ægyptii æquo animo pertulerunt. Lætaris; hoc enim est quod vis. At reliqua audi vir optime & veracissime, Diodori enim verba sunt quæ recito, μέχρι μέν τινος ἐκαρτέρουν οὐ δυνάμενοι, &c. tolerabant aliquandiu oppressi, quia resistere potentioribus nullo modo poterant. Quamprimùm verò Actisanes Æthiopum rex bellum gerere cum eo cœpit, nacti occasionem plerique defecerunt, eóque facilè subacto, Ægyptus regno Æthiopum accessit. Vides hic Ægyptios, quamprimùm poterant arma contra ty-

tyrannum tulisse, copias cum externo rege conjunxisse, ut regem suum ejûsque posteros regno privarent, bonum & moderatum regem, qualis erat Actisanes, maluisse externum, quàm tyrannum domesticum. Iidem Ægyptii consensu omnium maximo Aprien tyrannum suum, conductitiis copiis præfidentem, duce Amasi prælio victum strangularunt; Amasi viro nobili regnum dederunt. Hoc etiam adverte; Amasis captum regem ad tempus in ipsa regia honestè asservabat: incusante demùm populo, injustè eum facere qui suum & ipsorum hostem aleret, tradidit populo regem; qui eum prædicto supplicio affecit. Hæc Herodotus & Diodorus. Quid amplius tibi quæris? ecquem tyrannum censes non maluisse vitam securi quàm laqueo finire? Postea sub Persarum imperium *redacti* Ægyptii *fideles*, inquis, *exstitere*; Quod falsimum est; in fide enim Persarum nunquam permansere; sed quarto post anno quam subacti à Cambyse fuerant, rebellarunt. Domiti deinde à Xerxe, haud multò pòst ab ejus filio Artaxerxe defecerunt, regem Inarum quendam sibi adsciverunt. Quo occiso iterum fidem mutant, & constituto rege Tacho Artaxerxi Mnemoni bellum indicunt. Sed neque suo regi fideliores, ablatum patri regnum filio Nectanebo tradunt: donec tandem ab Artaxerxe Ocho in ditionem Persarum rediguntur. Sub Macedonum etiam imperio, quantum

tum in se erat, tyrannos coërcendos esse factis indicarunt; statuas & imagines Ptolemæi Physconis dejecerunt, ipsum mercenario exercitu præpollentem interficere nequiverunt. Alexander ejus filius ob cædem matris concursu populi in exilium agitur: filium item ejus Alexandrum insolentiùs dominantem Alexandrinus populus vi abreptum ex regia in gymnasio publico interfecit: Ptolemæum denique Auleten ob multa flagitia regno expulit. Hæc tam nota cùm non possit nescire vir doctus, non debuerit qui hæc docere profiteatur, qui fidem tantis in rebus haberi sibi postulet, quis non pudendum & indignissimum esse dicat, hunc, vel tam rudem & indoctum tanta cum infamia bonarum literarum pro doctissimo circumferre se tumidum, & stipendia regum & civitatum ambire, vel tam improbum & mendacem, non insigni aliquâ ignominiâ notatum, ex omnium communitate & consortio tum doctorum tum bonorum exterminari. Postquam Ægyptum lustravimus, ad Æthiopes jam proximos visamus. Regem à Deo electum, ut credunt, quasi Deum quendam adorant: quoties tamen eum Sacerdotes damnant, ipse mortem sibi consciscit. Sic enim, Diodoro teste, omnes alios maleficos puniunt; non ipsi morte afficiunt, sed ipsos reos lictore misso mori jubent. Ad Assyrios deinde & Medos & Persas regum observantissimos

ſimos accedis: *jus illic regium ſumma cum licentia quidlibet faciendi conjunctum fuiſſe* contra omnium Hiſtoricorum fidem affirmas. Narrat imprimis Daniel ut regem Nebuchadnezzarem plus nimio ſuperbientem homines à ſe depulerint, & ad beſtias ablegaverint. Jus eorum non regium, ſed Medorum & Perſarum id eſt populi jus appellatur; quod cùm irrevocabile eſſet, reges etiam obligavit. Darius itaque Medus eripere manibus ſatraparum Danielem, quanquam id maximè agebat, non potuit. *Populi*, inquis, *nefas eſſe tum credebant regem repudiare quòd illo jure abuteretur*. Inter ipſa tamen hæc verba adeò miſerè obtorpes, ut dum iſtorum populorum obedientiam & modeſtiam laudas, ereptum Sardanapalo regnum ab Arbace tuâ ſponte commemores. Eripuit autem is non ſolus, ſed partim à Sacerdotibus juris peritiſſimis, partim à populo adjutus, atque hoc præſertim nomine eripuit, quòd is jure regio, non ad crudelitatem, ſed ad luxuriam tantummodò & mollitiem abuteretur. Percurre Herodotum, Cteſiam, Diodorum, intelliges omninò contrà eſſe quàm dicis, *à Subditis ut plurimum ea regna deſtructa fuiſſe, non ab externis*: Aſſyrios reges a Medis, Medos à Perſis, utriſque tum *Subditis*, ſublatos fuiſſe. *Cyrum* ipſe *rebellâſſe*, & *arreptas tyrannides in diverſis imperii locis fateris*. Hoccine eſt jus regium apud Medos & Perſas, & obſervantiam eorum in reges,

quod instituti, asserere? Quæ te Anticyra tam delirum sanare potest? *Persarum reges quali jure regnârint ex Herodoto*, inquis, *liquet. Cambyses*, cùm sororem in matrimonio habere cuperet, judices regios consulit, delectos *ex populo viros*, legum interpretes, ad quos omnia referri solebant. Quid illi? negant se invenire legem quæ jubeat fratrem secum in matrimonium sororem jungere; aliam tamen invenisse, quâ liceat Persarum regi facere quæ libeat. Primùm si rex omnia pro suo jure poterat, quid alio legum interprete quàm ipso rege opus erat? supervacanei isti judices ubivis potiùs quàm in regia mansissent. Deinde si Regi Persarum quidvis licuit, incredibile est id adeò nescivisse Cambysem dominationis cupidissimum, ut quid licitum esset, judices illos percunctaretur. Quid ergo? vel *gratificari* volentes *regi*, ut fateris ipse, vel à tyranno sibi metuentes, ut aït Herodotus, facilem quandam se reperisse legem simulant, palpum regi obtrudentes: quod in judicibus & legum peritis hac etiam ætate novum non est. At verò *Artabanus Persa dixit ad Themistoclem, nullam legem apud Persas esse meliorem illâ quâ sancitum fuerat, regem esse honorandum & adorandum.* Præclaram tu quidem legem de adoratione regum introducis etiam â patribus antiquis damnatam; præclarum etiam legis commendatorem Artabanum, qui ipse haud multo postea sua manu

manu Xerxem regem ſuum trucidavit. Probos regum defenſores regicidas nobis adfers: ſuſpicor te regibus inſidias quaſdam moliri. Claudianum citas poëtam, Perſarum obedientiæ teſtem. At ego te ad res eorum geſtas & annales revoco, defe&#x1D;ctionibus Perſarum, Medorum, Ba&#x1D;ctrianorum, Babyloniorum, etiam cædibus regum refertiſſimos. Proximus tibi author eſt Otanes Perſa, ipſe etiam Smerdis interfe&#x1D;ctor ſui regis, qui cum odio poteſtatis regiæ, injurias & facinora regum exponat, violationes legum, cædes indemnatorum, ſtupra, adulteria, hoc tu jus regium vis appellari, & Samuelis iterum calumniandi in mentem tibi venit. De Homero qui reges eſſe ab Jove cecinit, ſupra reſpondi: Philippo regi jus regium interpretanti tam credam quàm Carolo. Ex Diogenis deinde Pythagoréi fragmento quædam producis, at quali is de rege dicat taces. Accipe igitur quo ille uſus eſt exordio; ad quod referri quæ ſequuntur cun&#x1D;cta debent. Βασιλεὺς κ' εἴη ὁ δικαιότατος, &c. *Rex ille fuerit, qui juſtiſſimus eſt, juſtiſſimus autem, qui maximè legitimus*, nam ſine juſtitia nullus *rex eſſe poterit, neque juſtitia ſine lege.* Hæc cum jure tuo regio è regione pugnant. Eadem abs te recitatus Ecphantas philoſophatus. δεῖ γὰρ καὶ τὸν εἰς αὐτὰν καταστάντα, &c. *oportet qui regnum ſuſcipit puriſſimum & lucidiſſimum naturâ eſſe:*

& infra ὁ κατ' ἀρετὰν ἐξάρχων, &c. *ille qui imperat secundùm virtutem, nominatur rex, & est.* Quem tu igitur regem vocas, Pythagoreorum judicio rex non est. Jam tu vicissim Platonem audi in Epistola octava ἀρχὴ γιγνέσθω ὑπεύθυνος βασιλική, &c. *Sit regia potestas redendæ rationi obnoxia; leges dominentur & aliis civibus & ipsis etiam regibus, si quid præter leges fecerint.* Addo Aristotelem Polit. 3. ἐν μὲν τοῖς ὁμοίοις καὶ ἴσοις οὔτε συμφέρον ἐστίν, &c *inter similes & æquales neque utile est neque justum, esse unum omnium dominum, neque ubi leges non sunt, neque ut ipse lex sit, neque ubi sunt leges; neque bonum bonorum, neque non bonum non bonorum dominum esse.* Et lib. quinto, *Quem populus non vult, statim is non rex, sed tyrannus est,* c. 10. Hem tibi etiam Xenophontem in Hierone ἀντὶ τοῦ τιμωρεῖν αἱ πόλεις αὐτοῖς, &c. *tantum abest ut tyrannorum necem civitates ulciscantur, ut magnis honoribus afficiant eum, qui tyrannũ interfecerit, imagines etiam tyrannicidarum in templis statuunt.* Teste ocularũ adjiciam Marcum Tullium pro Milone. *Græci homines Deorum honores tribuunt iis viris qui tyrannos necaverunt: quæ ego vidi Athenis, quæ aliis in urbibus Græciæ, quas res divinas talibus institutas viris, quos cantus, quæ carmina? prope ad immortalitatem, & religionem, & memoriam consecrantur.* Polybius denique author gravissimus,

Histo-

Historiarum sexto. τότε δὴ ταῖς ἐπιθυμίαις ἑπόμενοι, &c. *cum principes*, inquit, *cupiditatibus obsequi cœperunt, tum de regno facta est tyrannis, & conspiratio in caput dominantium inibatur; cujus quidem authores erant non deterrimi civium, sed generosissimi quique & maximi animi.* Longè plura cùm mihi suppeterent, hæc pauca delibavit: obruor enim copiâ. A philosophis ad Poëtas jam provocas, eò te libentissimè sequimur. *Potestatem nullis legibus, nullis judiciis obnoxiam in Græcia reges obtinuisse vel unus*, inquis, *Æschylus potest docere; qui in tragœdia, Supplices, Regem Argivorum ἀκριτον πρύτανιν vocat, non judicabilem rectorem.* Verùm tu scito, præcipitem enim te & nullius judicii esse, quocunque te vertis, eò magis perspicio, scito, inquam, non quid poëta, sed quis apud Poëtam quidque dicat, spectandum esse: variæ enim personæ inducuntur, nunc bonæ, nunc malæ, nunc sapientes, nunc simplices, non semper quid Poëtæ videatur, sed quid cuique maximè conveniat loquentes. Danai filiæ quinquaginta ex Ægypto profugæ ad Argivorum regem supplices pervenerant; orant uti se contra vim Ægyptiorum classe insequentium defendat, respondet rex non posse se nisi rem priùs cum populo communicet.

Ἐγὼ δ' ἂν οὐ κραίνοιμι ὑπόσχεσιν πάρος
Ἀστῶν δὴ πᾶσι τοῖσδε κοινώσας πέρι.

Mulieres peregrinæ & supplices incerta populi suffragia veritæ, regem denuò blandiùs compellant.

Σύ τοι πόλις, σὺ δὲ τὸ δήμιον,
Πρύτανις ἄκριτος ὤν.

Tu instar urbis es & populi, Prætor injudicatus.

Rursus rex.

Εἶπον δὲ καὶ πρὶν, οὐκ ἄνευ δήμου τάδε
Πράξαιμ' ἂν, οὐδέπερ κρατῶν —

Dixi antea, non sine populo hæc faciam.
ne si possem quidem.

De re itaque tota ad populum refert,

Ἐγὼ δὲ λαοὺς συγκαλῶν ἐγχωρίους
Πείσω τὸ κοινόν.

Populus itaque decernit opem Danai filiabus ferendam; unde illa senis Danai lætantis.

Θαρσεῖτε παῖδες, εὖ τὰ τῶν ἐγχωρίων
Δήμου δέδοκται παντελῆ ψηφίσματα.

Bono estote animo filiæ, benè decreverunt
Indigenarum, in conventu populari, perfectissima suffragia.

Hæc nisi protulissem, quàm temere statuisset sciolus iste de jure regio apud Græcos ex ore mulierum, & peregrinarum, & supplicum; cûm & ipse rex, & ipsa res gesta longè aliud nos doceat. Idem etiam docet Euripidis Orestes, qui, mortuo patre, Argivorum ipse rex, ob cædem matris à populo in judicium vocatus, ipse causam dixit, & suffragiis populi capite damnatus

est. Athenis regiam potestatem legibus obnoxiam fuisse testatur idem Euripides etiam in Supplicibus, ubi hæc Thæseus Athenarum Rex ———

οὐ γὰρ ἄρχεται
Ἑνὸς πρὸς ἀνδρός, ἀλλ' ἐλευθέρα πόλις,
Δῆμος δ' ἀνάσσει ———

non regitur
Ab uno viro, sed est libera hac civitas,
Populus autem regnat ———

Sic ejus filius Demophoon Rex item Atheniensium apud eundem poëtam in Heraclidis.

Οὐ γὰρ τυραννίδ' ὥστε βαρβάρων ἔχω,
Ἀλλ' ἢν δίκαια δρῶ, δίκαια πείσομαι.

Non enim iis tyrannicè tanquã barbaris impero,
Sed si facio justa quæ sunt, justa mihi rependuntur.

Non aliud Thebis jus regium antiquitùs fuisse testatur Sophocles in Oedipo tyranno, unde & Tiresias & Creon Oedipo ferociter responsant, ille

οὐ γάρ τι σοὶ ζῶ δοῦλος

Non servus tibi sum.

Hic, Κἀμοὶ πόλεως μέτεστι τῆσδ' οὐ σοὶ μόνῳ.

Est & mihi jus in hac civitate non tibi solùm.

Et Æmon Creonti in Antigone.

Πόλις γὰρ οὐκ ἔσθ', ἥτις ἀνδρός ἐσθ' ἑνός.

Non est civitas, quæ unius est viri.

Jam verò Lacedæmoniorum reges in judicium sæpe adductos, & interdum morte mulctatos nemo ignorat. Atque hæc quidem antiquum in Græcia jus regium quale fuerit satis declarant. Ad Romanos veniamus. Tu ad illud imprimis recurris non Sallustianum, sed C. Memmii apud Sallustium, *impune quidvis facere:* cui suprà responsum est. Sallustius ipse disertis verbis author est, *Romanos imperium legitimum, nomen imperii regium habuisse*; quod cum *se in dominationem convertit*, ut nôsti, expulerunt. Sic M. Tullius in Pisonem, ego Consulem esse putem, qui Senatum esse in repub. non putavit? & sine eo consilio consulem numerem, sine quo Romæ ne reges quidem esse potuerunt? Audin' regem Romæ sine Senatu nihil fuisse? *At Romulus, ut libitum Romanis imperitaverat, ut aït Tacitus.* Nondum enim fundata legibus, colluvies potiùs convenarum quam respub. erat: omnes olim mortales sine legibus vivebant, cum respublicæ nondum essent. Post Romulum autem, authore Livio, etsi regem omnes volebant, libertatis dulcedine nondum expertâ, *Populo tamen summa potestas permissa est, ut non plus darent juris quam detinerent; jus illud* à Cæsaribus *vi ademptam fuisse* idem aït. Servius Tullius dolo primùm quasi Tarquinii Prisci vicarius regnabat; postea verò ad populum ipse retulit, *vellent juberentne se regnare*; tandum ut aït Tacitus,

sanctor

sanctor legum fuit queis etiam reges obtemperarent, Fecissetne hanc sibi & posteris injuriam, si supra leges priùs fuisse jus regium sensisset? Ultimus illorum regum Tarquinius superbus *morem de omnibus Senatum consulendi primus solvit*; ob hæc & alia flagitia populus L. Tarquinio Regi imperium abrogavit; exulémque esse cum conjuge ac liberis jussit. Hæc fere ex Livio & Cicerone; quibus alios juris regii apud Romanos haud tu interpretes attuleris meliores. Ad dictaturam quod attinet, temporaria tantùm fuit, nunquam adhibita nisi difficillimis reipub. temporibus, & intra sex menses deponenda. Jus autem imperatorum quod vocas, non jus illud, sed vis planè erat; imperium nullo jure præterquàm armis partum. At *Tacitus*, inquis, *qui sub imperio unius floruit*, ita scripsit. *Principi summum rerum arbitrium dii dederunt, subditis obsequii gloria relicta est*. Nec dicis quo loco; tibi conscius nimirum insigniter lectoribus imposuisse; quod mihi quidem statim suboluit, quamvis locum illum non statim reperi. Non enim Taciti hæc verba sunt, scriptoris boni, & tyrannis adversissimi, sed apud Tacitum M. Terentii cujusdam equitis Romani, qui capitis reus, inter alia quæ metu mortis ab eo dicta sunt, sic Tiberium adulatur, annalium 6to. *Tibi summum rerum judicium dii dederunt, nobis obsequii gloria relicta est*. Hanc tu quasi Taciti sententiam pro-

 fers,

fers, qui sententias tibi commodas non ex pristrina solùm aut tonstrina, sed ex ipsa carnificinâ oblatas non respueres : ita omnia vel ostentationis causâ, vel imbecillitatis conscientiâ, undecunque corradis. Tacitum ipsum si legere maluisses quàm alicubi decerptum negligentiùs transcribere, docuisset te is, jus illud imperatorum unde ortum sit. *Post Actiacam, verso civitatis statu nihil usquam prisci aut integri moris* ; *omnes exutâ æqualitate jussa principis aspectare* ; docuisset idem annalium 3tio, unde tuum omne jus regium ; *Postquam exui æqualitas, & pro modestia ac pudore ambitio & vis incedebat, provenere dominationes, multosq; apud populos æternum mansere.* Idem ex Dione poteras didicisse, si innata levitas & inconstantia tua quicquam te altiùs percipere pateretur. Narrat enim is l. 53. abs te citato, ut partim armis, partim dolo & simulatione Octaviani Cæsaris effectum sit, ut imperatores legibus soluti essent; dum enim pro concione pollicetur se principatu abiturum, legibus & imperiis etiam aliorum obtemperaturum, per causam belli in provinciis suis gerendi, retentis apud se semper legionibus, dum simulatè renuit imperium, sensim invasit. Non est hoc legibus rite solutum esse, sed legum vincula, quod gladiator ille Spartacus potuit, vi solvere ; nomen deinde principis aut imperatoris & αὐτοκράτορος sibi arrogare, quasi Deus aut naturæ lex omnes & homi-

nes

nes & leges illi ſubjeciſſet. Vis alitùs paulo juris Cæſarei originem cognoſcere? Marcus Antonius, juſſu Cæſaris, qui armis in rempublicam nefariè ſumptis tum plurimum poterat, Conſul factus, cùm Lupercalia Romæ celebrarentur, ex compoſito, ut videbatur, diadema capiti Cæſaris cum gemitu & plangore populi impoſuit: aſcribi deinde juſsit in faſtis ad Lupercalia, C. Cæſari Antonium Conſulem, juſſu populi, regnùm detuliſſe. Quâ de re Cicero in ſecunda Philippica; *Ideóne L. Tarquinius exactus, Spurius Caſſius, Sp. Melius, M Manlius necati, multis poſt ſeculis à M. Antonio, quod fas non eſt, ut rex Romæ conſtitueretur?* Tu verò omni malo cruciatu atque infamia ſempiternâ etiam ipſa Antonio dignior es; quanquam tu hinc noli ſuperbire, non enim te hominem deſpicatiſſimum, ullâ re aliâ quàm ſcelere cum Antonio conferendum putem, qui in hiſce tuis Lupercalibus nefandis non uni tantùm, ſed omnibus tyrannis diadema cunctis legibus ſolutum, nullâ ſolvendum imponere ſtuduiſti. Certè ſi ipſorum Cæſarum oraculo credendum eſt, ſic enim apellant Chriſtiani imperatores Theodoſius & Valens edictum ſuum, cod: 1: 1: tit. 14. de authoritate juris, imperatorum pendet authoritas. Majeſtas ergo regnantis, vel ipſorum Cæſarum ſive judicio ſive oraculo, ſubmittenda legibus eſt, de quibus pendet. Hinc adultâ jam poteſtate imperato-

peratorià ad Trajanum Plinius in Panegyrico; *Diversa sunt naturâ, dominatio, & principatus. Trajanus regnum ipsum arcet ac summovet, sedémque obtinet principis, ne sit domino locus.* Et infra, *omnia quæ de aliis principibus à me dicta sunt, eò pertinent ut ostendam, quàm longa consuetudine corruptos, depravatósque mores principatus parens noster reformet, & corrigat.* Quod depravatos principatûs mores Plinius, id te ne pudet jus regium perpetuò vocitare? Verum hactenùs de jure apud Romanos breviter. Quid illi in tyrannos suos, sive reges, sive Imperatores fecerint, vulgo notum est. Tarquinium expulerunt. Sed *quomodo,* inquis, *expulerunt, an in jus vocarunt? nequaquam; Portas venienti clauserunt.* Ridiculum caput, quid ni clauderent advolanti cum parte copiarum? quid refert exulare jussus fuerit an mori, modò pœnas dedisse constat? Ca. Cæsarem tyrannum excellentissimi ejus ætatis viri in Senatu interfecerunt; id factum M. Tullius & ipse vir optimus, & pater patriæ publicè dictus, miris laudibus, cum alibi passim, tum in secunda Philippica celebravit. Pauca recitabo. *Omnes boni quantum in ipsis fuit, Cæsarem occiderunt; aliis consilium, aliis animus, aliis occasio defuit, voluntas nemini.* Et infra. *Quæ enim res unquam, proh sancte Iupiter, non modò in hac urbe, sed in omnibus terris est gesta major, quæ glorisior, quæ commendatior hominum memoriæ sempiternæ?*

na? in hujus me consilii societatem, tanquam in in equum Trojanum includi cum principibus non recuso. Illud Senecæ tragici & ad Græcos referri potest, & ad Romanos:

— Victima haud ulla amplior
Potest, magisque opima mactari Iovi
Quam rex iniquus —

Nam si ad Herculem spectes, cujus hæc sententia inducitur, quid senserint illa ætate Græcorum summi viri ostendit: si ad poëtam, qui sub Nerone floruit (& sensum fere suum poëtæ personis optimis affingere solent) significabat & quid ipse, & quid omnes viri boni, ætate etiam Neronis, faciendum tyranno consuerint; quamque pium, quamque diis gratum esse duxerint tyrannicidium. Sic optimi quique Romanorum, quantum in se erat, Domitianum occiderunt. Palàm hoc profitetur Plinius secundus in illo ad Trajanum imperatorem Panegyrico. *Iuvabat illidere solo superbissimos vultus, instare ferro, sævire securibus, ut si singulos ictus sanguis dolorque sequeretur: nemo tam temperans gaudii, quin instar ultionis videretur cernere laceros artus, truncata membra, postremò truces horrendasque imagines abjectas excoctasque flammis.* Et deinde, *non satis amant bonos principes, qui malos satis non oderint.* Tum inter flagitia Domitiani ponit, quòd is Epaphroditum Neronis utcunqne interfectorem trucidaverit. *An excidit dolori nostro modò vindicatus Nero, per-*

permitteret credo famam vitamque ejus carpi, qui mortem ulifcebatur? Planè quafi fceleri proximum effe judicaret,non interfeciffe Neronem, fcelus graviffimum vindicâffe interfectum. Ex his manifeftum eft, Romanorum præftantiffimos quofque viros non folum tyrannos quoquo modo, quoties poterant, occidiffe, fed factum illud, ut Græci olim, in maxima laude pofuiffe: Vivum enim tyrannum quoties judicare non poterant viribus inferiores, mortuum tamen & judicabant, & lege Valeriâ damnabant. Valerius enim Publicola Junii Bruti collega cum videret non poffe ftipatos fuis militibus tyrannos ad judicium perduci, legem tulit qua indemnatum quovis modo occidere liceret; deinde facti rationem reddere. Hinc C. Caligulam, quem Craffus ferro, omnes votis interfecerunt, Valerius Afiaticus, vir confularis cum non adeffet, ad milites tamen ob necem ejus tumultuantes exclamat, *utinam ego interfeciffem*; Senatus eodem tempore abolendam Cæfarum memoriam, ac diruenda templa cenfuit; tantum abfuit ut Caffio irafceretur; Claudium a militibus imperatorem mox falutatum vetant per tribunum plebis principatum capeffere; vis autem militum vicit. Neronem Senatus hoftem judicavit,&, ut puniretur more majorum, quærebat; id genus pœnæ erat, ut nudi cervix infereretur furcæ, corpus virgis ad necem cæderetur. Vide quanto

to mitiùs & moderatiùs Angli cum tyranno egerint suo, qui multorum judicio plus ipso Nerone sanguinis fundendi author fuerat. Sic Domitianum mortuum Senatus damnavit; quod potuit, imagines ejus coràm detrahi, & solo affligi jussit. Commodus à suis interfectus, non vindicatus à Senatu aut Populo, sed hostis judicatus est, qui etiam cadaver ejus ad supplicium quærebant. Ea de re Senatusconsultum extat apud Lampridium; *Hosti patriæ honores detrahantur, Parricida trahatur, in spoliario lanietur, hostis Deorum, carnifex Senatus unico trahatur, &c.* Iidem Didium Julianum imperatorem frequentissimo Senatu capitis damnarunt; & misso Tribuno, occidi in Palatio jusserunt. Idem Maximino imperium abrogarunt, hostemque judicarunt. Juvat ipsum Senatusconsultum ex Capitolino recitare. *Consul retulit; Patres Conscripti, de Maximinis quid placet?* responsum est, *hostes, hostes, qui eos occiderit præmium merebitur.* Vis scire populus Romanus & provinciæ Maximino imperatori an Senatui paruerint? audi eundem Capitolinum. *Literas mittit Senatus* ad omnes provincias, ut communi saluti, libertatique subveniant; quæ auditæ sunt ab omnibus. Ubique amici, administratores, duces, tribuni, milites Maximini interfecti sunt: paucæ civitates fidem hosti publico servaverunt. Eadem tradit Herodianus. Quid plura de Romanis? Jam apud finitimas natio-

nationes quale jus regium illâ ætate fuerit videamus. Apud Gallos rex eorum Ambiorix *sua ejusmodi esse imperia* fatetur, *ut non minus haberet in se juris multitudo, quàm ipse in multitudinem.* Judicabatur ergo non minùs quam judicabat. Rex item Vercingetorix proditionis insimulatus est à suis; tradit hæc Cæsar bellum Gallicum scribens. Nec *Germanorum regibus infinita aut libera potestas* erat, *de minoribus rebus principes consultant, de majoribus omnes. Rex aut princeps auditur authoritate suadendi magis quàm jubendi potestate: si displicuit sententia, fremitu aspernantur.* Hæc Tacitus. Tu vero quod inauditum prorsus esse modò exclamabas, nunc sæpiùs factum concedis, *quinquaginta* nimirum *Scotorum reges aut expulsos aut incarceratos, aut necatos, quosdam etiam in publico capitali supplicio affectos,* Quod in ipsa Britanniâ factitatum est, cur tu, tyrannorum vespillo, infandum, inauditum esse tanta ejulatione vociferaris? Pergis Judæorum & Christianorum erga tyrannos suos religionem extollere, & mendacia ex mendaciis serere, quæ jam toties refutavimus. Modò Assyriorum & Persarum obedientiam latè prædicabas, nunc eorum rebelliones enumeras; & quos nunquam rebellasse paulò ante dixeras, nunc cur iidem toties rebellaverint multas causas affers. Ad narrationem deinde sumpti de rege supplicii tamdiu intermissam revertis, ut, si tunc forte satis sedulo

ineptus & ridiculus non eras, nunc esses. *Per aulæ sua membra ductum* narras. Quid per aulæ membra intelligas scire gestio. Romanorum calamitates ex regno in rempub. verso recenses, in quo te tibimet turpissimè mentiri suprà ostendimus. Qui ad Loiolitam, *seditiones tantùm sub optimatibus & populo, certam sub tyranno perniciem esse* demonstrabas, nunc hominum vanissime & corruptissime *ob reges olim ejectos seditionum illa mala tanquam supplicia illos hausisse* audes dicere? scilicet quia centum Jacobæis donavit te postea rex Carolus, idcirco reges expulsos luent Romani. At malè cessit Julii Cæsaris interfectoribus. Sanè si cui unquam tyranno, huic parcitum vellem; quamvis enim regnum in repub. violentiùs invadebat, erat tamen regno fortasse dignissimus: nec ideo quenquam magis putem interfecti Cæsaris pœnas pependisse, quàm deleti Catilinæ Caium Antonium Ciceronis collegam: quo postea de aliis criminibus damnato, ut inquit Cicero pro Flacco, *sepulchrum Catilinæ floribus ornatum est*. Fautores enim Catilinæ tunc exultabant, *justa Catilinæ tum facta esse dictitabant*, ad invidiam cæteris conflandam, qui Catilinam sustulerant. Hæc sunt improborum artes, quibus viros præstantissimos à supplicio tyrannorum, & puniendus etiam sæpè facinorosissimis deterreant. Dicerem ego contrà, quod facile esset, quoties bene cessit, & prospe-

rè

rè tyrannorum interfectoribus, si quid certi de eventu rerum colligere quis posset. Objectas, quòd *regem hæreditarium Angli non illo affecerint supplicio, quo tyranni solent mactari, sed eo quo latrones & proditionis rei.* Primùm hæreditas ad maleficiorum impunitatem quid conferat nescio: conferre quicquam ut credat sapiens fieri vix potest. Quod tu deinde ad *immanitatem* refers, in eo lenitas potiùs Anglorum, & moderatio prædicanda erat; qui, cum tyrannum esse, omnes in patriam impietates, latrocinia, proditiones, perduelliones in se complectatur, satis habebant supplicium haud gravius de tyranno sumere, quàm de simplici latrone quovis, aut proditore vulgari sumere solebant. Speras *exorituros esse aliquos Harmodios & Thrasybulos, qui, nostrorum cæde, tyranni manibus parentent.* At tu citius animum despondebis, & vitam te dignam, omnibus bonis execrandus, antè suspendio finieris, quàm Harmodios Harmodiorum sanguine litantes tyranno videas. Tibi enim illud accidere verisimillimùm est, deque te tam scelerato quis augurari rectiùs possit: alterum est impossibile. Tyrannorum triginta mentionem facis qui sub Gallieno rebellarunt. Quid si tyrannus tyrannũ oppugnat, an omnes ergo qui oppugnant tyrannum, aut tollunt, tyranni erunt ipsi? haud tu id persuaseris, mancipium equestre; neque is qui author tibi est, Trebellius Pollio historico-

rum propè ignobilissimus. *Si qui hostes*, inquis, *à Senatu judicati sunt, factio id fecit, non jus.* Nobis in memoriam revocas quid fecit Imperatores; factio nempe, & vis, & ut planiùs dicam, furor Antonii, non jus fecit, ut contra Senatum populumque Romanum ipsi priùs rebellarent. *Dedit*, inquis, *pœnas Galba qui contra Neronem insurrexit*. Dic etiam quas pœnas dedit Vespasianus, qui contra Vitellium. *Tantum*, inquis, *abfuit Carolus à Nerone, quãtum isti laniones Anglicani à Senatoribus illius temporis Romanis.* Trifurcifer, à quo laudari vitriperium est, vituperari laus magna: Paucis modò periodis interpositis hac ipsa de re scribens, *Senatum sub imperatoribus togatorum mancipiorum consessum fuisse* aïebas, nunc eundem *Senatum* aïs *consessum regum fuisse*: hoc si ita est, quid obstat quin reges, te authore, togata mancipia sint. Beatos hoc laudatore reges! quo inter homines nihil nequius, inter quadrupedes nihil amentius: nisi si hoc illi peculiare dicam esse, quòd nemo literatiùs rudit. Senatum Angliæ Neroni vis esse similiorem quàm Senatui Romano: Cogit me cacoëthes hoc tum ineptissimas conglutinandi similitudines, ut corrigam te; & quàm similis Neroni fuerit Carolus, ostendam. *Nero*, inquis, *matrem suam ferro necauit.* Carolus & patrem & regem veneno; nam, ut alia omittam indicia, qui Ducem veneficii reum legibus eripuit, fieri non potuit quin

ipse

ipse reus quoque fuerit. Nero multa millia Christianorum occidit, Carolus multo plura. Non defuerunt, teste Suetonio, qui Neronem mortuum laudarent, qui desiderarent, qui per longum tempus, *vernis æstivisque floribus tumulum ejus ornarent*, ejus inimicis omnia mala ominarentur: non desunt qui Carolum eâdem insaniâ desiderent, & summis laudibus extollant, quorum tu, patibularis eques, chorum ducis. *Milites Angli molossis suis ferociores novum & inauditum tribunal instituerunt.* En acutissimum Salmasii sive symbolum sive adagium, jam sexies inculcatum, *Molossis suis ferociores*; adeste rhetores, vósque ludimagistri, delibate, si sapitis, flosculum hunc elegantissimum, qui tam Salmasio in deliciis est; codicillis vestris & capsulis mandate copiosissimi hominis pigmentum, ne intereat. Adeóne etiam verba tua consumpsit rabies, ut cuculi in modum eadem identidem occinere cogaris? Quid hoc monstri esse dicam? Rabies, ut fabulantur, vertit Hecubam in canem, te Sti. Lupi dominum vertit in cuculum. Jam novas exordiris repugnantias: supra *p.* 113. affirmaveras *principem legibus solutum esse, non cogentibus solùm, sed dirigentibus, nullas esse omninò quibus teneatur*; nunc dicturum te aïs *infrà de regum differentia quatenus potestate alii minore alii majore in regnando fuerunt.* Vis probare, *reges non potuisse judicari, nec damnari à*
sub-

subjectis suis, argumento ut ipse aïs, *firmissimo,* revera stolidissimo; *nihil,* inquis, *aliud inter judices & reges discrimen fuit: atqui Iudæi judicum tædio odióque adducti reges postulabant.* An quia judices illos magistratum malè gerentes judicare & damnare poterant, ideóne putas tædio odióque eorum adductos postulâsse reges quos jura omnia violantes punire, aut in ordinem cogere non poterant? quis, excepto te uno, tam fatuè ratiocionari solet? Aliud igitur quiddam erat cur regem peterent, quàm ut haberent dominum legibus superiorem; de quo nunc divinare nihil attinet: quicquid erat, haud prudenti consilio factum & Deus Propheta ejus testatus est. Iterum Rabbinis tuis, ex quibus probâsse te suprà asserebas regem Judæorum non judicari, nunc litem acerrimam intendis, quòd regem & judicari & verberari posse tradiderint: quod idem planè est acsi faterere ementitum te tunc esse, quod ex Rabbinis probâsse dixeras. Eo demùm descendis ut de numero equilium Salomonis, quot *is equorum præsepia habuerit*, ablitus regiæ defensionis, controversias putidulas concites. Tandem ab agasone ad equitem redis aretalogum & tautologum, vel potiùs ad id monstri quod priùs eras, cuculum rabiosum. Quereris enim *postremis* hisce *seculis disciplinæ vigorem laxatum, regulam corruptam*; quòd uni scilicet tyranno cunctis legibus soluto disciplinam omnem laxare.

laxare, mores omnium corrumpere impunè non liceat. Hanc doctrinam *Brunistas inter reformatos* introduxisse aïs. Ita Lutherus, Calvinus, Zuinglius, Bucerus & Orthodoxorum quotquot celeberrimi Theologi fuere, tuo judicio Brunistæ sunt. Quo æquiore animo tua maledicta perferunt Angli, cùm in ecclesiæ doctores præstantissimos, totámque adeò ecclesiam reformatam, iisdem propè contumeliis debacchari te audiant.

CAP. VI.

Ost legem Dei & naturæ agitatam abs te frustrà, & pessimè tractatam, unde nihil præter ignorantiæ simul & improbitatis ignominiam retulisti, quid deinde, in hac causa regiâ, præter nugas agere possis, non video. Cùm autem omnibus & bonis & doctis viris, huic etiam causæ nobilissimæ abunde me satisfecisse sperem, etiamsi hoc loco finem respondendi facerem, tamen ne interea videar aliis varietatem potiùs & acumen tuum, quàm immodicam loquacitatem defugisse, quo voles usque progrediar: eâ tamen brevitate, ut facilè appareat, me iis omnibus perfunctum, si minùs quæ dignitas, at saltem quæ necessitas causæ requirebat, nunc hominum quorumvis expectationi,

vel

vel etiam curiositati morem gerere. *Hinc alius*, inquis, *& major argumentorum mihi surget ordo*. An major eo argumentorum ordine quem lex Dei & Naturæ suppeditabat? Fer opem, Lucina, parturit Mons Salmasius; non de nihilo nupsit uxori; fœtum aliquem ingentem exspectate mortales. *Si is qui rex est ac dicitur, postulari posset apud aliam potestatem, eam omnino regia majorem esse oporteret, quæ autem major statuetur, hanc verè regiam dici & esse necesse esset. Sic enim definienda potestas regia: Quæ summa est in repub. & singularis, & supra quam nulla alia agnoscitur*. O murem verè montanum, & ridiculum! Succurrite grammatici grammatico laboranti; actum est non de lege Dei aut naturæ, sed de glossario. Quid si sic responderē tibi? cedant nomina rebus, non est nostrûm nomini cavere, qui rem sustulimus; curent id alii quibus cordi sunt reges; nos nostrâ utimur libertate: responsum sanè haud iniquum auferres. Verùm ut me per omnia ex æquo & bono tecum agere intelligas, non ex mea solùm, sed ex optimorum olim & prudentissimorum virorum sententiâ respondebo, qui & nomen & potestatem regiam cum potestate legum & populi majore, posse optimè consistere judicârunt. Lycurgus, imprimis vir sapientiâ clarissimus, cùm vellet maximè potestati regiæ consulere, ut author est Plato, nullam aliam ejus conservandæ rationem invenire potuit, quâm ut

ut Senatûs & Ephororum, id est, populi potestatem regiâ majorem in suâ patriâ constitueret, Idem sensit Theseus Euripidéus, qui cum Athenarum rex esset, populo tamen Atheniensi in libertatem cum magna sua gloria vindicato, & potestatem popularem extulit supra regiam, & regnum nihilo secius in illa civitate suis posteris reliquit. Unde Euripedes in Supplicibus ita loquentem inducit..

Δῆμον κατέστησ' αὐτὸν εἰς μοναρχίαν
Ἐλευθερώσας τήνδ' ἰσόψηφον πόλιν.

Populum constitui ipsum in monarchiam,
Liberans hanc Vrbem æquale jus suffragii habentem.

Et rursus ad præconem Thebanum.

Πρῶτον μὲν ἤρξω τοῦ λόγου ψευδῶς ξένε
Ζητῶν τύραννον ἐνθάδ' οὐ γὰρ ἄρχεται
Ἑνὸς πρὸς ἀνδρὸς, ἀλλ' ἐλευθέρα πόλις,
Δῆμος δὲ ἀνάσσει. —

Primùm incœpisti orationem falsò hospes,
Quærens tyrannum hic, non enim regitur
Ab uno viro, sed est libera hæc civitas,
Populus autem regnat ———

Hæc ille; cùm tamen rex in illa civitate & esset & dictus esset. Testis est etiam divinus Plato in epistola octava, *Induxit Lycurgus senatum & Ephororum potestatem,* τῆς βασιλικῆς ἀρχῆς σωτήριον *potestati regiæ maximè salutarem,*

rem, quæ hac ratione per tot ſæcula magna cum laude conſervata eſt; poſtquam lex domina, rex facta eſt hominum. Lex autem rex eſſe non poteſt, niſi ſit qui in regem quoque ſi uſus venerit, lege poſſit agere. Sic temperatam poteſtatem regiam Sicilientibus commendat, ἐλευθερία γιγνέσθω μετὰ βασιλικῆς ἀρχῆς, &c. *ſit libertas cũ regia poteſtate; ſit regia poteſtas* ὑπεύθυνοι *reddenda rationi obnoxia; dominetur lex etiam regibus ſiquid præter legem fecerint.* Ariſtoteles denique policorum 3tio, *In repub. Spartanorum videtur*, inquit, *regnum eſſe maximè, eorum regnorum quæ ſunt ſecundùm legem:* omnes autem regni ſpecies ſecundùm legem fuiſſe aït, præter unam quam vocat παμβασιλείαν, neq; talem uſquam extitiſſe meminit. Tale itaque regnum maximè omnium propriè & dici & eſſe regnũ ſenſit Ariſtoteles, quale apud Spartanos fuit; talem proinde regẽ non minùs propriè & dici & eſſe regem, ubi tamen populus ſupra regem erat, negare non potuit. Cùm tot tantique authores & nomen & rem regiam ſuâ fide ſalvam regi præſtiterint, etiam ubi populus penes ſe ſummam poteſtatem, tametſi exercere non ſolet, tamen, quoties opus eſt, obtinet, noli tam anguſto animo ſummæ rerum Grammaticalium, hoc eſt vocabulorum, ſic timere, ut potiùs quàm gloſſarii tui ratio turbetur, aut detrimenti quid capiat, prodere libertatem omnium, & rempub. velis.

Scito etiam dehinc, nomina rebus servire, non res nominibus; ita plus sapies, nec *in infinitum*, quod metuis, *ibis. Frustra ergo Seneca tria illa genera statuum ita describit*, Frustretur Seneca, nos liberi simus; & nisi fallor, non ii sumus quos Flores Senecæ in servitutem reducant. Seneca autem, si summam in uno potestatem esse dicit, *populi* tamen *eam* dicit *esse*, commissam videlicet regi ad salutem omnium, non ad perniciem; nec mancipio, sed usu duntaxat à populo datam. *Non jam ergo per Deum reges regnant, sed per populum.* Quasi vero Deus non ita regat populum, ut cui Deus vult, regnum tradat populus; cum in ipsis institutionibus Imperator Justinianus palàm agnoscat, exinde Cæsares regnasse, ex quo *lege regiâ populus iis & in eos omne imperium suum, & potestatem concessit*. Sed quousque ista recoquemus? quæ jam toties refutavimus. Rursus, quod ingenium tuum importunum & agreste, mores odiosissimos indicat, in nostra repub. quæ ad te nihil pertinet, alienigena & peregrinus curiosum te infers. Accede igitur, ut te tanto ardelione dignum est, cum insigni solœcismo. *Quicquid*, inquis, *illi perditi homines dicunt, ad populum decipiendum pertinent*. O scelerate! hoccine erat, quòd deminutus capite Grammaticus in nostram rempub. te ingerere cupiebas, ut solœcismis nos tuis & barbarismis oppleres? Verùm tu dic, populum quo modo decepimus? *Forma re-*

gimi-

giminis quam introduxere non popularis est, sed militaris. Istascilicet grex ille perfugarum mercedulâ conductum jussit te scribere: non tibi igitur, qui ea blatis, quorum nihil intelligis, sed iis qui te pretio conduxerunt, respondebitur. Quis *ordinem procerum e parlamento ejecit? an populus?* Immo populus; eoque facto servitutis jugum á cervicibus suis haud ferendum dejecit. Ipsi milites, à quibus hoc factum dicis, non exteri, sed cives, & magna pars populi fuere; idque cætero fere consentiente populo & cupiente, nec sine Parlamenti etiam authoritate fecerunt. *An populus*, inquis, *plebejum ordinem domus inferioris mutilavit, alios fugando, &c.* Populus inquam; quod enim Senatûs pars potior, id est sanior, fecit, in quo vera populi potestas residebat, quid ni id populum fecisse dicam? Quid si servire, quid si vænum rempub. dare, in Senatu plures maluerint, annon id impedire, & libertatem retinere, si in manu est suâ, paucioribus licebit? *At duces hoc fecerunt cum militibus suis.* Habenda igitur gratia est ducibus, quòd operas & tabernarios Londinenses qui paùlo ante, veluti fæx illa Clodiana, ipsam curiam obsederant; ferocientes repulerint, reipub. non defuerint. Tunc idcirco jus Parlamenti primarium ac proprium, ut libertati imprimis populi sive pace sive bello prospiciat, *militarem dominationem* appellabis? Verùm hoc à perduellibus; dici, qui tibi

ista dictarunt, non est mirum; sic enim perditissima olim Antoniorum factio Senatum Romanum contra hostes patriæ ad saga euntem, *Castra Pompeii* appellare solebat. Jam verò fortissimo nostri exercitus ductori Cromuello, quòd is amicorum læto agmine stipatus, non sine favore populi secundo, votis etiam bonorum omnium prosequentibus, in bellum Hibernicum Deo gratissimum proficisceretur, indixisse tuos gaudeo; auditis enim postea tot ejus victoriis, jam arbitror eos livore contabuisse. Multa prætereo quæ de Romanis militibus prolixè nugaris: quod sequitur a veritate remotissimum esse quis non videt? *Populi*, inquis, *potestas esse desinit ubi regis esse incipit.* Quo tandem jure? cum satis constet, omnes fere ubique gent[illegible]a reges sub certis conditionibus traditum sibi regnum a populo accipere: quibus si rex non steterit, cur illa potestas, quæ fiduciaria tantùm fuit, ad populum redire non debeat, tam a rege quàm a consule, vel ab alio quovis magistratu, tu velim doceas: nam quòd *salutem reipub. id* aïs *postulare*, ineptias dicis; cum salutis ratio eadē omninò sit, sive a rege, sive ab optimatibus, sive a triumviris imperio sibi tradito perperàm utentibus *potestas illa ad populum revertatur*; posse autem à magistratibus quibuscunque præterquam a rege solo ad populum reverti ipse concedis. Sanè si neque regi, neque ullis magistratibus imperiū in se populus mētis compos

compos dederit, nisi tantummodò communis omnium salutis causâ, nihil potest obstare quo minùs ob causas planè contrarias ne interitus omnium sequatur, haud secus regi quàm aliis magistratibus, quod dedit imperium adimere possit: quid quòd uni etiam faciliùs quàm pluribus ademerit? & potestatem in se plusquam fiduciariam cuiquam mortalium tradere summæ esset insaniæ: neque credibile est illum ab orbe terrarum condito populum, qui quidem suæ spontis esset, adeò miserè desipuisse, ut vel omnem prorsus potestatem ab se alienaret, aut suis magistratibus concreditam sine causis gravissimis ad se revocaret. Quod si discordiæ, si bella intestina inde oriantur, regium certè jus nullum inde oritur illius potestatis per vim retinendæ, quam populus suam sibi vendicat. Ex quo efficitur, quod ad prudentiam populi, non ad jus regis referendum est, quodque nos non negamus, *rectorem non facilè mutandum esse:* nunquam ergo aut nulla prorsus de causa, nullo modo sequitur: neque tu adhuc quicquam allegasti, neque jus ullum regis expromsisti, quo minùs liceat consentienti populo, regem haud idoneum regno privare; siquidem id, quod etiam in Gallia tua sæpiùs factum est, sine tumultu ac civili bello fieri possit. Cum itaque salus populi suprema lex sit, non salus tyranni, ac proinde populo in tyrannum, non tyranno in populum prodesse

debeat, tu, qui tam sanctam legem, tam augustam tuis præstigiis pervertere es ausus, qui legem inter homines supremam, & populo maximè salutarem ad tyrannorum duntaxat impunitatem valere voluisti, tu inquam scito, quandoquidem Angli *Enthusiastæ*, & *Enthei*, & *vates* toties tibi sumus, me vate scito, Deum tibi atque homines tanti piaculi ultores imminere: quanquam universum genus humanum subjicere tyrannis, id est, quantum in te fuit, ad bestias damnare, hoc ipsum scelus tam immane sua partim in te ultio est, suis te furiis quocunque fugis terrarum, atque oberras, vel citiùs vel seriùs insequetur; & pejora etiam eâ, quam nunc insanis, insaniâ agitabit. Venio nunc ad alterum argumentum tuum, prioris haud dissimile; si populo resumere liceret potestatem suam, *nihil tum esset, discriminis inter popularem & regalem statum, nisi quòd in hoc singuli rectores constituuntur, in illo plures*. Quid si nihil aliud interesset, nunquid inde respub. detrimenti caperet? Ecce autem aliæ differentiæ à temet ipso allatæ, *temporis* nimirum *& successionis; cum populares magistratus annui fere sint*, reges, nisi quid committant, perpetui; & in eadem plerunque familia. Differant ergo inter se aut non differant, de istis enim minutiis nihil laboro, in hoc certè conveniunt, quod utrobique populus quoties id interest reipub. potest quam alteri potestatem salutis publicæ causâ

causâ tradiderat, eam ad se rursus nec injuriâ eandem ob causam revocare. *At lege regia Romæ sic appellata, de quâ in institutis, populus Romanus principi & in eum omne imperium suum, & potestatem concessit.* Nempe vi Cæsarum coactus, qui honesto legis titulo suam tantummodo violentiam sanxerunt; de quo supra, id quod ipsi jurisconsulti in hunc locum non dissimulant. Quod igitur legitimè, & volente populo concessum non est, id revocabile quin sit non dubitamus. Veruntamen rationi maximè consentaneum est, populum Romanum non aliam potestatem transtulisse in principem, atque priùs concesserat suis magistratibus; id est imperium legitimum & revocabile, non tyrannicum & absurdum; quocirca & consularem, & tribunitiam potestatem Cæsares recepere; dictatoriam nemo post Julium; populum in Circo adorare etiam solebant, ut ex Tacito & Claudiano supra meminimus. Verùm ut *multi olim privati se in servitutem alteri vendiderunt, sic potest populus universus.* O equitem ergastularium & mangonem, patriæ etiam tuæ æternum opprobrium! quem servitutis tam fœdum procuratorem ac lenonem publicum etiam servitia infima cujusvis catastæ abhorrere atque conspuere deberent! Sanè si populus hunc in modum se regibus mancipasset, possent & reges eundem populum alteri cuivis domino mancipare, aut pretio addicere; & tamen constat re-

gem ne patrimonium quidem coronæ posse a-lienare. Qui igitur coronæ, quod aiunt, & patrimonii regii usumfructum solùm à populo concessum habet, is populi ipsius mancepserit? Nō si pertusis auribus utrisque perforatus eques, non si gypsatis pedibus cursitares, tam esses omnium servorum vilissimus, quam nunc es, hujus tam pudendæ author sententiæ. Perge pœnas tuorum scelerum invitus, quod nunc facis, de temetipso sumere. Multa postremò de jure belli balbutis, quæ hic locum non habent; nam neque Carolus nos bello vicit, & majores ejus, etsi maximè vicissent, isti tamen juri sæpius renuntiaverant; nec verò tam unquam victi fuimus, ut nos in eorum nomen, illi in nostras leges non vicissim jurarent; quas cum Carolus insigniter violasset, vel olim victorem, vel nunc regem perjurum priùs ab ipso lacessiti armis debellavimus: ex tua autem sententia *quod armis quæritur, transit in ejus dominium qui acquisivit*. Sis itaque deinceps hac in parte quàm voles verbosus, sis quod in Solino dudùm fuisti, exercitator Plinianus, blateronum omnium verbosissimus, quicquid exinde argutaris, quicquid turbas, quicquid rabbinicaris, quicquid rauces ad finem usque hujus capitis, id totum non jam pro rege devicto, sed pro nobis divinâ ope victoribus contra regem desudare te scias.

CAP.

CAP. VII.

Ropter duo incommoda sanè maxima, & pro tuo pondere gravissima, potestatem populi esse regia majorem proximo capite negasti: quippe, si concederes, quærendum regi aliud nomen esset, translato in populum regis vocabulo; & partitiones quædam politicæ conturbarentur: quorum alterum vocabularii dispendium foret, alterum, tuorum crux politicorum. Ad ea sic à nobis responsum est, ut primum salutis & libertatis nostræ, deinde etiam nomenclaturæ tuæ & politices habita nonnulla ratio esset. Nunc *aliis rationibus evincendum esse aïs, regem à sibi subjectis judicari non posse, quarum hæc erit maximè potens & valida, quod rex parem in suo regno non habeat.* Quid aïs? non habet rex in suo regno parem? quid ergo illi regis Franciæ duodecim vetustissimi Pares; an fabulæ sunt & nugæ? an frustra & ad ludibrium sic nominati? Cave istam viris Galliæ Principibus contumeliam dixeris. Quòd nisi revera sint regis pares, ut nominantur, vide ne in Franciæ regno potiùs quàm in nostra repub. quod unicum tuâ interest, glossario illudatur. Age verò, fac planum, non esse regi in regno suo parem. *Quia,* inquis, *populus Romanus post reges exactos, duos constituit Consules, non unum; ut si unus peccaret, coërceri à collega posset.* Vix fingi

quicquam potuit ineptius : cur igitur unus duntaxat Consulum fasces apud se habuit, non uterque, si ad alterutrum coërcendum alter datus erat ? quid si etiam uterque contra rempub. conjurasset, an meliore loco res fuisset, quàm si collegam alteri nullum dedissent ? Constat autem & ambos Consules & Magistratus omnes obtemperare Senatui semper debuisse, quoties id e repub. esse, patribus & plebi visum est. Illustri exemplo esse poterunt Decemviri; qui cùm potestate consulari, & summa præditi essent, eos tamen omnes simul, etiam renitētes, patrum authoritas in ordinem coëgit; Consules etiam nonnullos, antequam magistratum deposuerant, hostes judicatos & contra eos sumpta arma esse legimus : hostilia enim facientem, esse consulem nemo putabat. Sic bellum contra Antonium Consulem Senatus authoritate est gestum : in quo victus pœnas capitis dedisset, nisi Octavianus Cæsar regnum affectans evertendæ reipub. consilium cum eo iniisset. Jam quòd *hoc proprium esse* aïs *Majestatis regalis, ut imperium penes unicum sit*, haud minùs lubricum est, & à te quidem ipso statim refellitur: *Iudices*, enim *Hebræorū & singuli & toto vitæ spatio imperium obtinebant*; *Scriptura quoque reges eos vocat*; *& tamen à Synedrio magno* judicabantur. Ita fit, dum dixisse omnia vis videri, ut nihil fere nisi pugnantia loquaris. Quæro deinde qualem tu formam regiminis esse

esse dicas, cùm Romanum imperinm duo simul tresve imperatores habuerunt; an imperatores tibi, id est reges, an optimates, an triumviri videntur fuisse? An vero dices Romanum imperium sub Antonino & Vero, sub Diocletiano & Maximiano, sub Constantino & Licinio, non unum imperium fuisse? Jam ista tua *statuum tria genera* tuismet ipsius argutiis periclitantur, si reges isti non fuêre: si fuêre, non est ergo proprium imperii regii, ut penes unicum sit. *Alter*, inquis, *horum si delinquat, potest alter de eo referre ad populum vel ad senatum, ut accusetur & condemnetur.* Annon ergo judicat vel populus vel Senatus ad quos alter ille refert? Si quid igitur ipse tribuis tibi, collegâ opus non erat ad judicandum collegam. Heu te defensorem, nisi execrabilis potius esses, planè miserandum! undequaque ictibus adeò opportunum, ut si forte per lusum destinare quis vellet, quovis te loco punctim ferire, vix esse credo ubi temerè possit aberrare. *Ridiculum* esse statuis, *regem in se judices dare velle à quibus capite damnaretur.* Atqui ego non ridiculum, sed optimum tibi oppono imperatorem Traianum; qui præfectum prætorio Saburanum, cum ei insigne potestatis, uti mos erat, pugionem daret, crebrò sic monuit. *Accipe hunc gladium pro me, si rectè agam, sin aliter, in me magis, quòd moderatorem omnium, vel errare minùs fas sit.* Hæc Dion & Aurelius Victor. Vides

des ut judicem in se statuerit imperator egregius quamvis non parem. Hoc idem Tiberius per simulationem & vaniloquentiam fortasse dixisset; Traianum autem virum optimum & sanctissimum non id ex animo dixisse quod verum, quod jus & fas esse sentiebat scelestus penè sit qui arbitretur. Quanto justiùs ergo Senatui, cum viribus superior potuerit non parere, planè ex officii ratione paruit; & jure superiorem est fassus. De quo Plinius in Panegyrico. *Senatus ut susciperes quartum Consulatum & rogavit & jussit; imperii hoc verbum non adulationis esse, obsequio tuo crede:* & paulo pòst, *hæc nempe intentio tua ut libertatem revoces ac reducas.* Quod Traianus de se, idem Senatus de Traiano sensit, suámque authoritatem revera esse supremam; nam qui imperatorem jubere potuit, potuit eundem & judicare. Sic Marcus Aurelius imperator, cum præfectus Syriæ Cassius regnum ei eripere conaretur, obtulit se in judicum vel Senatui vel Populo Romano; paratus regno cedere siquidem iis ita videretur. Jam verò quis rectiùs aut meliùs de jure regio existimare & statuere queat, quàm ex ore ipso regum optimorum. Profectò jure naturali rex quisque bonus vel senatum vel populum habet sibi semper & parem & superiorem: Tyrannus autem cum naturâ infimus omnium sit, nemo non illi par atque superior existimandus est, quicunque viribus plus valet. Quem admo-

admodum enim à vi olim ad leges duce naturâ deventum eſt, ita, ubi leges pro nihilo habentur, neceſſariò, eadem etiam duce, ad vim eſt redeundum. *Hoc ſentire,* inquid Cicero pro Seſtio, *prudentiæ eſt; facere, fortitudinis; & ſentire verò & facere, perfectæ cumulatæq; virtutis.* Maneat hoc igitur in natura, nullis paraſitorum artibus concutiendum, rege ſive bono, ſive malo, vel ſenatum vel populum eſſe ſuperiorem. Quod & ipſe confiteris, cum poteſtatem regiam à populo in regem transiiſſe dicis. Quam enim regi poteſtatem dedit, eam natura; ac virtute quadam, vel ut ita dicam virtualiter, etiam cum alteri dederit, tamen in ſe habet: Quæ enim cauſæ naturales iſto modo per eminentiam quandam quidvis efficiunt, plus ſemper ſuæ retinent virtutis quàm impertiunt; nec impertiendo ſe exhauriunt, Vides, quo propius ad naturam accedimus, eò evidentiùs poteſtatem populi ſupra regiam eminere. Illud etiam conſtat, populum, modò id ei liberum ſit, poteſtatem regi ſuam ſimpliciter & mancipio nunquam dare, neque naturâ poſſe dare; neque naturâ poſſe dare; ſed tantùm ſalutis & libertatis publicæ cauſâ, quam cũ rex procurare deſtiterit, intelligitur populũ nihil dediſſe; quia certo fini tantummodò dedit, monente ipſa naturâ; quem finem ſi neque natura neque populus aſſequitur, non erit magiſtratũ, quod dedit quàm pactum quodvis aut fœtus irritum. His ratio-

rationibus firmissimè probatur superiorem rege esse populum; unde argumentum hoc tuum *maximè potens & validum, non posse regem judicari, quia parem in suo regno non habet, nec superiorem,* diluitur. Id enim assumus quod nullo modo concedimus. *In populari statu*, inquis, *Magistratus à populo positus ab eodem ob crimen plecti potest; In statu Aristocratico optimates, ab iis quos habent collegas, sed pro monstro est, ut rex in regno suo cogatur causam capitis dicere.* Quid nunc aliud concludis quàm miserrimos esse omnium & stultissimos, qui regem sibi constituunt? Sed quamobrem, quæso, non poterit populus tam regem punire reum, quàm popularem magistratum, aut optimates? An putas omnes populos qui sub regibus vivunt, amore servitutis usque eò deperiisse, ut, liberi cum essent, servire maluerint, seque omnes, seque totos in unius dominium viri sæpe mali, sæpe stulti ita tradere, nt contra dominum, si sors ferat, immanissimum nullum in legibus, nullum in natura ipsa præsidium salutis, aut perfugium sibi reliquerint? cur ergo regibus primò regnum ineuntibus conditiones ferunt, cur leges etiam dant regnandi, au ut sperni se eò magis atque irrideri paterentur? adeóne populum universum se abjicere, se deserere, sibi deesse, spem omnem in uno homine, eoque fere vanissimo, collocare? cur item jurant reges nihil se contra legem facturos? ut discant nempe miseri

ſeri mortales ſuo maximo malo, ſolis licere regibus impunè peierare. Id quod hæc tua nefanda conſectaria demonſtrant. *Si rex qui eligitur, aliqua vel cum ſacramento promiſerit, quæ niſi promiſiſſet, fortaſſe nec ſumptus eſſet, ſi ſtare nolit conventis, à populo judicari non poteſt. Immò ſi ſubditis ſuis juraverit in electione, ſe ſecundum leges regni juſtitiam adminiſtraturum, & niſi id faciat, eos ſacramento fidelitatis fore ſolutos, & facto ipſo abiturum eſſe poteſtate, à Deo non ab hominibus pœna in fallentem expoſcenda eſt.* Deſcripſi hæc, non ob elegantiam, ſunt enim incultiſſima, nec quod ampliùs refutationis indigeant, etenim ipſa ſe refutant, ſe explodunt, ſe damnant apertiſſimâ falſitate ſua, atque turpitudine; ſed eò feci, ut ob merita tua egregia commendarem te regibus: qui inter officia aulæ tam multa aliquem dignitatis locum, aut munus idoneum tibi proſpiciant: cum enim alii ſint à rationibus, alii a poculis, alii a voluptatibus, tu iis commodiſſimè ſanè eris à perjuriis; tu regiæ non elegantiæ, nam inſcitus nimiùm es, ſed perfidiæ ſummus arbiter eris. Verùm ut ſummam in te ſtultitiam ſummâ improbitate conjunctam eſſe omnes fateantur, expendamus paulo accuratiùs præclara illa, quæ proximè affirmaſti: *Rex*, inquis, *etſi ſubditis juraverit in electione, ſe ſecundum leges regnaturum*, & ni faciat, *eos ſacramento fidelitatis ſolutos fore, & ſe facto ipſo abiturum poteſtate*, abdicari

tamen

tamen aut puniri ab iis non poterit. Qui minus quæso rex quàm popularis magistratus? quia in eo regimine populus non omnem transfundit potestatem suam ad magistratum. An hic igitur in regem? cui regnum in se non diutius tradunt, quàm id benè gesserit. Tam itaque rex juratus in leges, reus abjici aut puniri poterit, quàm popularis magistratus. Nam argumento illo Paneratico omnis in regem translatæ potestatis, amplius uti non potes, quod tuis ipse machinis imprudens arietasti. Cognoscite nunc *aliam potentissimam & invictam ejus rationem cur subditi regem* judicare nequeant, *quia legibus solutus est, quia leges solus rex omnes fert*; quæ cum falsissima esse jam toties probaverim, hæc etiam invicta tua ratio cum priore ad nihilum recidit. Cæterúm rex ob delicta quævis privata, utpote stuprum, adulterium, & similia, si rarò plectitur, non tam justitia quam æquitate id fit, ne plus turbarum ex morte regis, & rerum mutatione populo eveniat, quàm boni ex uno atque altero vindicato. Ex quo verò omnibus gravis & intolerandus esse incipit, tum quidem, quoquo possunt modo, judicatum vel injudicatum omnes nationes tyrannum occidere fas esse semper credidere. Unde Marcus Tullius in secunda Philippica de Cæsaris interfectoribus. *Hi primi cum gladiis non in regnum appetentem, sed in regnantem impetum fecerunt: quod cum ipsum factum per se præclarum*

præclarum atque divinum est, tum est positum ad imitandum. Quam hujus tu dissimilis! *Homicidium, adulterium, injuria, non hæc crimina regia sunt, sed privata.* Euge parasite, lenones jam omnes & propudia aulica hac voce demeruisti; O quàm lepidè simul & parasitaris, & eadem operâ lenocinaris! *Rex adulter bene potest regnare, & homicida, ideoque vita privari non debet, quia cum vita regno quoque exueretur; at nunquam hoc fuit probatum legibus divinis aut humanis, ut duplex vindicta de uno crimine sumeretur.* Os impurum & infame! eadem ratione nec populares magistratus, nec optimates, ne duplici pœnâ afficerentur, ne judex quidem, aut senator flagitiosus pœnas capite ullas persolvere debebit; cum vita enim & ipsi suo magistratu privarentur. Ut potestatem, sic majestatem etiam populo adimere & in regem conferre studes; vicariam si vis & translatitiam, primariam certè non potes, uti nec potestatem. *Crimen,* inquis, *majestatis non potest committere rex adversus populum suum; potest autem populus adversus regem,* Et tamen rex propter populum duntaxat rex est, non populus propter regem. Populus igitur universus aut pars major plus semper rege debet posse: negas, & calculos ponis, *plus potest quam singuli, bini, terni, deni, centeni, milleni, decies milleni.* Esto. *Plus quam dimidia pars populi.* Non repugno. *Quid si alterius dimidia pars altera accedat, annō adhuc plus poterit?* Minimè.

Minimè. Progredere; quid aufers abacum, peritissime Logista, an progressionem Arithmeticam non calles? Vertit rationes, & *an non rex cum optimatibus plus potestatis habeat*, quærit; iterum nego, Vertumne, si pro optimatibus proceres intelligas; quoniam accidere potest, ut nemo inter eos optimatis nomine sit dignus: fit etiam sæpiùs, ut multo plures de plebe sint, qui virtute & sapientiâ proceres antecellant; quibus cum pars populi major vel potior accedit, eos universe populi instar esse haud verear dicere. *At si plus quam universi non potest, ergo rex erit tantum singulorum, non omnium universim sumptorum*, rectè; nisi ipsi voluerint. Rationes jam subducito; comperies te imperitè supputando sortem perdidisse. *Dicunt Angli penes populum jus majestatis ex origine & natura residere, hic verò est omnium statuum eversionem inducere.* Etiamne Aristocratiæ, & Democratiæ? Credibile sanè narras: quid si etiam Gynæcocratiæ, sub quo statu ferunt te domi propemodùm vapulare, annon bearent te Angli, O perpusilli homo animi? sed hoc frustra speraveris; æquissimè enim est comparatum, ut qui tyrannidem foris imponere omnibus cupias, ipse domi tuæ servitutem servias turpissimam, & minimè virilem. *Doceamus te oportet*, inquis, *quid nomine populi intelligi velimus.* Permulta sunt, quæ te doceri potiùs oporteret; nam quæ te propiùs attingunt, videris ea

peni-

penitùs nescire, & præter literulas nihil unquam didicisse, ne percipere quidem potuisse. Hoc tamen scire te putas, nos populi nomine plebem solùm intelligere quòd *optimatum consessum abrogavimus.* At illud est ipsum quod demonstrat nos populi vocabulo omnes ordinis cujuscunque cives comprehendere: qui unam tantummodo populi curiam supremam stabilivimus, in qua etiam proceres, ut pars populi, non pro sese quidem solis, ut antea, sed pro iis municipiis, à quibus electi fuerint, suffragia ferendi legitimum jus habent. Inveheris deinde in plebem, *cæcam* eam & *brutam, regendi artem non habere, nil plebe ventosius, vanius, levius, mobilius.* Conveniunt in te optimè hæc omnia; & de infima quidem plebe sunt etiam vera, de media non item; quo ex numero prudentissimi fere sunt viri, & rerum peritissimi: cæteros hinc luxus & opulentia, inde egestas & inopia à virtute, & civilis prudentiæ studio plerunque avertit. *Plures* nunc esse *modos* asseris *regum constituendorum, qui nihil populo debent hoc nomine*, & imprimis illi, *qui regnum habent hæreditarium.* At verò servæ sint istæ nationes oportet, & ad servitutem natæ, quæ talem agnoscant dominum, cui se sine assensu suo hæreditate obvenisse credant: pro civibus certè, aut ingenuis & liberis haberi non possunt; nec rempub. habere ullam censendæ; quinmmò inter facultates, & possessiones

siones quasi heri sui, & herilis filii numerandæ sunt: nam quod ad jus dominii, quid distent a servitiis & pecoribus non video. Secundò, *qui armis sibi regnum fecit, populum*, inquis, *non potest authorem agnoscere imperii prolati vel usurpati.* At nobis non de victore, sed de subacto rege sermo nunc est; quid victor possit, alias disputabimus, tu hoc age. Quod autem regi jus patrisfamiliæ antiquum toties attribuis, ut inde *absolutæ potestatis in regibus exemplum* petas, dissimillimum id esse jam sæpiùs ostendi: Aristoteles etiam ille quem crepas vel initio politicorum, si legisses, idem te docuisset: ubi ait malè eos judicare, qui inter patremfamilias & regem parùm interesse existimant; regnum *enim à familia, non numero solùm, sed specie differre.* Postquam enim pagi in oppida & urbes crevere, evanuit paulatim jus illud regale familiæ, & agnosci desitum est. Hinc scribit Diodorus. l. 1. regna antiquitùs dari non regum filiis, sed iis quorum maxima in populum beneficia extiterunt. Et Justinus, *Principio rerum, gentium, nationumque imperium penes reges erat; quos ad fastigium hujus majestatis, non ambitio popularis, sed spectata inter bonos moderatio provehebat.* Unde perspicuum est, in ipso gentium principio, imperium paternum & hæreditariùm virtuti, & populari statim juri cessisse. Quæ origo imperii regii & ratio & causa maximè naturalis est. Ob eam enim ipsam causam

primò

primò homines in unum convenere, non unus omnes insultaret, sed ut quocunq; alterum lædente, ne lex deesset, neve judex inter homines, quo læsus aut defendatur aut saltem vindicetur. Dispersos olim homines & dispalatos disertus aliquis, & sapiens ad vitam civilem traduxit; tu *hoc maximè consilio*, inquis. *ut in congregatos imperium haberet.* Nimbrorum fortasse intelligis, qui tyrannorum primus fuisse dicitur: vel hæc tua solius malitia est, quæ in illos olim magnos & excelsi animi viros cadere non potuit, tuum solius commentum, à nemine, quod sciam, ante te traditum; cum utilitatem & salutem generis humani, non sua commoda, suumque dominatum respexisse illos primos urbium conditores, antiquorum omnium monumentis proditum sit. Unum præterire non possum, quo tu veluti emblemate quodam exornare credo cætera hujus capitis voluisti: si *consulem*, inquis, *in judicium venire oportuisset, priusquam magistratu abiisset, dictator ad hoc creandus fuisset*, eum initio dixeris, *ideo collegam ei fuisse datum.* Sic tua semper inter se congruunt, & quid de quaque re dicas, quidve scribas, quàm nullius momenti sit, paginis fere singulis declarant. *Sub antiquis regibus Anglo-saxonicis plebem*, aïs, *ad comitia regni nunquam vocari solitam esse.* Si quis nostrorum hoc affirmasset, possem eum haud multo negotio erroris arguere; tua ista peregrina affirmatione

res

res nostras hallucinante minûs moveor. Et de communi regum jure quæ habuisti hæc ferè sunt. Reliqua multa, nam & sæpissimè deviùs esse soles, prætermitto, vel quæ fundamento nituntur nullo, vel quæ extra causam posita sunt: non enim id operam do, ut tibi par esse loquacitate videar.

Cap. VIII.

SI de communi regum jure, Salmasi, quæ sentires, ea sine contumelia cujusquam protulisses, quamvis in hac rerum apud Anglos mutatione, tamen, cum libertate scribendi uterere tuâ, neque erat cur quisquam Anglorum tibi succenseret, neque in asserenda, quam tueris, sententia minus effecisses. Nam si hoc & Mosis & Christi præceptum est, *omnes regibus suis tam bonis quam malis subjici, sive Hispanos, sive Gallos, sive Italos, sive Germanos, sive Anglos, sive Scotos*, quod supra (p. 127.) affirmabas, quid attinebat te exterum & ignotum jura nostra balbutire, eaque velle nobis e cathedra quasi schedulas tuas, & miscellanea prælegere, quæ utcunque legibus divinis debere cedere multis antea verbis docueras. Nunc satis constat non tam tuopte ingenio ad causam regiam adjecisse te animum, quâm partim pretio, pro e-

jus,

jus, qui te conduxit, copia, maximo, partim ſpe præmii cujuſdam majoris conductm fuiſſe, ut Anglos vicinorum nemini moleſtos, rerum tantummodò ſuarum arbitros libello infami lacerares. Hoc niſi eſſet, quenquamne tanta credibile eſt impudentia eſſe aut inſania, ut longinquus & extraneus immergere ſe gratis in res noſtras, ad partes etiam ſe adjungere non dubitaret? Nam quid tua malum refert quid rerum Angli inter ſe gerant? Quid tibi vis Ole, quid tibi quæris? nihilne domi habes quod ad re pertinet? Utinam eadem haberes quæ habuit ille notiſſimus in epigrammate Olus; & fortaſſe habes; dignus profectò es. An uxor tua ſtimulatrix illa, quæ ut in gratiam exulis Caroli hæc ſcriberes etiam currentem incitaſſe fertur, ampliores forte in Anglia profeſſiones, & honoraria neſcio quæ, redeunte Carolo, ominata tibi eſt? At ſcitote fœmina Virque, non eſſe locum in Anglia neque Lupo neque Lupi Domino. Unde mirum non eſt te toties in moloſſos noſtros tantum rabiem effudiſſe. Quin redis ad illuſtres illos in Gallia titulos tuos, & imprimis ad famelicum illum Lupi dominatum, deinde ad conſiſtorium illud regis Chriſtianiſſimi ſacrum; nimis longo intervallo conſiliarius peregrè abes à patria. Verùm illa, quod planè video, neque te deſiderat neque conſilia tua; ne cum redires quidem paucis ab hinc annis, & culinam Cardinalitiam olfacere

facere & sectari cœpisses: sapit mehercule, sapit, teque oberrare semivirum Gallum cum uxore viro, & refertissimis inaniarum scriniis facile sinit; donec stipem sive equiti grammatistæ, sive illustri Hippocritico satis largam alicubi gentium inveneris; si cui fert animus regi vel civitati, doctorem erraticum & venalem mercede maximâ liceri. Sed eccum tibi licitatorem; vendibilis necne sis, & quanti, jam statim videbimus. *Pertendunt*, inquis, *Parricidæ regni Anglicani statum mixtum esse, non merè regium.* Pertendit idem sub Eduardo 6to. Smithus noster, jurisconsultus idem bonus, & politicus, quem fuisse parricidam non dices, ejus libri ferè initio, quem de repub. Anglicana scripsit; neque id de nostrâ solùm, sed de omni penè repub. idque ex Aristotelis sententia verum esse affirmat; neque aliter ullam rempub. stare posse. At enim quasi piaculum esse crederes quicquam dicere sine repugnantiis, ad priores illas & jam tritissimas fœdé revolveris. *Nullam gentem* aïs *esse nec fuisse unquam, quæ regis appellatione non intellexeris eam potestatem quæ solo Deo minor est, quæque solum Deum judicem haberet*, & tamen paulo post fateris *nomen regis datum vel olim fuisse ejusmodi potestatibus & magistratibus, qui plenum & liberum jus non haberent, sed à populi nutu dependens*, ut *Sufetes Charthaginiensium, judices Hebræorum, reges Lacedæmoniorum*, & postremo *Aragonensium.* Satisne

Satisne bellé tibi constas? Tum quinque monarchiæ species ex Aristotele recenses, quarum una tantùm jus illud obtinuit quod tu regibus commune omnibus esse dicis. De qua haud semel jam dictum est, nullum ejus exemplum vel ab Aristotele allatum, vel usquam extitisse; quatuor reliquas, & legitimas, & legibus fuisse minores dilucidè ostendit. Primum horum erat regnum Laconicum, & maximè quidem ejus sententiâ regnum, eorum quatuor quæ legitima erant. Secundum, erat barbaricum, hoc solo diuturnum quia legitimum, & volente populo: nolente autem, omnis rex continuò non erit rex sed tyrannus, si invito populo regnum retinuerit, eodem teste Aristotele. l. 5. Idem de tertia regum specie dicendum est, quos ille Æsymnetas vocat, electos à populo, & ad certum plerunque tempus, certasque causas quales ferè apud Romanos fuere Dictatores. Quarta species eorum est qui Heroicis temporibus regnabant, quibus ob egregia merita regnum ultro à populo delatum erat, sed legitimum tamen; neq; verò hi nisi volente populo regnum tenebant, nec aliâ re magis differre has quatuor regni species à tyrannide ait, quàm quòd illic volente, hic invito populo regnetur. Quinta denique regni species; quæ παμβασιλεία dicitur, & est cum summa potestate, quale tu jus regum omnium esse vis, à philosopho planè damnatur, ut neque utile,

 neque

neque justum, neque naturale, nisi sit ut populus ferre possit istiusmodi regnum, iisque deferat qui virtute aliis omnibus longè prælucent. Hæc 3tio politicorum, cuivis obvia sunt. Verùm tu,credo,ut vel semel ingeniosus & floridus esse viderere, *has quinq; monarchiæ species quinq; zonis* mundi assimilare gestiebas; *Inter duo extrema potentiæ regalis tres aliæ species interpositæ magis temperatæ videntur, ut inter zonas torridem & frigidam, quæ mediæ jacent.* Festivum caput!quam pulchras nobis similitudines semper concinnas! Tu igitur, quò regnum *absolutæ potestatis* ipse damnas, ad zonam frigidam hinc ocyùs amolire; quæ post adventum illic tuum plus duplo frigebit: nos interim à te novo Archimede sphæram illam, quam describis, mirabilem expectamus, in qua duæ sint extremæ zonæ, una torrida, altera frigida, tres mediæ temperatæ. *Reges,* inquis, *Lacedæmoniorum in vincula conjici fas erat, morte mulctari fas non erat.* Quare?an quia damnatum capite Agidem lictores & peregrini milites rei novitate perculsi, regem ducere ad mortem non esse fas existimabant?Et populus quidem Spartanus ejus mortem ægrè tulit, non quòd rex capitali supplicia affectus fuerit, sed quod bonus, & popularis, factione divitum judicio illo circumventus esset. Sic itaque Plutarchus, *primus rex Agis ab ephoris est morte mulctatus*; quibus verbis non quid fas, sed quid factum sit, tantum-

tummodò narrat. Nam qui regem in jus ducere, vel etiam in vincula possunt, illos non posse eundem supplicio ultimo afficere, puerile est credere. Accingeris jam tandem ad jus regem Anglicorum. *Rex*, inquis, *in Anglia unus semper fuit*. Hoc eo dicis, quia modò dixeras, *rex non est nisi unus sit & unicus*. Quod si ita est, aliquot sanè quos credebam Angliæ reges fuisse, non erant: nam ut multos omittam Saxonicorum, qui consortes imperii vel filios vel fratres habuere. constat Henricum 2dum è stirpe Normanica cum filio regnasse. *Ostendant*, inquis, *aliquod regnum sub unius imperio cui non potestas absoluta adjuncta fuerit, in quibusdam tamen magis remissa, in aliis magis intenta.* Ostende tu potestatem absolutam remissam, asine; annon absoluta est summa? Quomodo ergò summa & remissa simul erit? quoscunque fateberis reges cum remissa potestate esse, eos non esse cum absoulta facilè vincam; inferiores proinde esse populo naturâ libero, qui & suus ipse legislator est, & potestatem regiam vel intendere, vel remittere potest. Britannia, an tota olim regibus paruerit, incertum: Verisimilius est, prout tempora ferebant, nunc hanc nunc illam reipub. formam adhibuisse. Hinc Tacitus, *Britanni olim regibus parebant, nunc per principes factionibus & studiis trahuntur.* Deserti à Romanis, XL circiter annos sine regibus fuere, *regnum* itaq; *perpetuum*, quod affirmas, antiquitùs non fuit, fuisse

autem hæreditarium præcisè nego; quod & regum series, & mos creandi eorum demonstrat: disertis enim verbis petuntur populi suffragia. Postquam enim rex consuetum juramentum dedit, accedens archiepiscopus ad quatuor partes exstructi suggesti, toties rogat populum universum his verbis, *consentire vultis de habendo ipsum regem?* planè ac si Romano more dixisset, vultis, jubetis hunc regnare? quod opus non foret, si regnum jure esset hæreditarium; verùm apud reges usurpatio pro jure sæpissimè obtinet. Tu Caroli bello toties victi jus regium jure belli fundare adniteris: Guilielmus scilicet cognomento *conquæstor* nos subjugavit. At sciunt qui in nostra historia peregrini non sunt, Anglorum opes uno illo prælio Hastingensi non adeò attritas fuisse, quin bellum facile instaurare potuissent. Sed regem accipere, quàm victorem & tyrannum pati malebant. Dant itaque jusjurandum Guilielmo, se fidem ei servaturos: dat pariter Guilielmus juramentum illis, admotus altari, se omnia, quæ par est bonum regem, iis esse vicissim præstiturum. Cum falleret fidem, & rursus Angli arma caperent, diffisus ipse suis viribus juravit denuò, tactis Evangeliis, antiquas se leges Angliæ observaturum. Si postea igitur Anglos miserè afflixit, non id jure belli, sed jure perjurii fecit. Certum est præterea jam multis ab hinc seculis victos & victores in unam gentem coaluisse;

ut jus illud belli, si quod unquam fuit, antiquari jam diu necesse sit. Ipsius verba morientis quæ ex libro Cadomensi fide dignissimo descripta reddimus, omnem dubitationem tollunt. *Neminem*, inquit, *Anglici regni constituo hæredem.* Qua voce jus illud belli, simulque illud hæreditarium, cum ipso mortuo Guilielmo conclamatum atque sepultum est. Video nunc aliquam te in aula dignitatem, quod prædixi fore, esse adeptum, summus nimirum aulicæ astutiæ quæstor regius & procurator es factus. Unde hoc quod sequitur videris ex officio scribere, Vir magnifice. *Siquis prædecessorum regum factionibus procerum, vel seditionibus plebis coactus, aliquid de suo jure remiserit, id non potest successori obesse, quin id iterum sibi vindicet.* Rectè mones: itaque si quo tempore majores nostri aliquid de jure suo per ignaviam amisere, an id oberit nobis, eorum posteris? Pro se illi quidem servitutem spondere, si vellent, pro nobis certè non poterant; quibus idem semper jus erit nosmet liberandi, quod illis erat in servitutem se cuilibet tradendi. Miraris *quid faciat*, ut *rex Britanniæ hodie debeat haberi pro magistratu tantùm regni, qui autem alia regna in Christianitate obtinent, plenâ & libera potestate polleant.* De Scotia remitto te ad Buchananum, de Gallia etiam tua, ubi hospes esse videris, ad Francogalliam Hotomani, & Girardum Franciæ

Historicum, de cæteris ad alios, quorum nulli quod sciam Independentes erant: ex quibus de jure regio longè alia poteras didicisse, quàm quæ doces. Cum jure belli tyrannidem regibus Angliæ asserere nequiveris, facis jam periculum in jure parasitico, Edìcunt reges se regnare *Dei gratiâ*: quid si Deos se esse edixissent? te credo flaminem facile erant habituri: sic Pontifex Cantuariensis *Dei providentiâ* archiepiscopari præ se tulit. Tune ista fatuitate Papam non vis esse regem in Ecclesia, ut regem constituere plusquam Papam in repub. possis? At in regni statutis appellatur *rex Dominus noster*. Mirus tu quidem statutorum nostrorum nomenculator repentè evasisti; nescis tamen multos dici dominos qui non sunt; nescis quàm iniquum sit ex titulis honorariis, ne dicam adulatoriis, de jure & veritate rerum statuere. Eodem refer quod *Parlamentum regis* dicitur: nam & frænum regis vocatur; adeoque non magis rex Parlamenti est dominus, quàm equus est sui dominus fræni. At *cur non regis Parlamentum, cum ab eo convocetur*. Dicam tibi, quia convocatur etiam senatus à Consule, neque propterea dominus illius concilii erat. Quod itaque rex Parlamentum convocat, id facit pro officio suo ac munere quod à populo accepit, ut etiam quos convocat, eos de arduis regni negotiis consuleret, non de suis: aut siqua dici sua possunt, de iis postremo

semper

ſemper loco agi ſolitum erat; ad arbitrium etiam Parlamenti, non ſuum. Nec verò ignorant, quorum id intereſt ſcire, Parlamentum ſive vocatum, ſive non vocatum bis intra vertentem annum antiquitus ex lege potuiſſe convenire. At *regis etiam leges nuncupantur.* Sunt iſtæ quidem ad regem phaleræ; rex autem Angliæ legem ferre per ſe poteſt nullam; neque enim ad leges ferendas, ſed ad cuſtodiendas à populo latas conſtitutus erat. Tuque hic fateris *congregari* idcirco *Parlamentum ut leges conderet.* Quapropter & lex Terræ vocatur, & lex populi: Unde Ethelſtanus rex in præfatione legum, ubi omnes alloquitur, *vobis*, inquit, *lege veſtrâ* omnia largitus ſum: & in formula juramenti quo reges Angliæ antequam crearentur obſtringere ſe ſolebant, ſic populus à rege ſtipulatur. *Concedis juſtas leges quas vulgus elegegerit?* reſpondet rex, *concedo.* Erras etiam tota Anglia, *qui regem quo tempore Parlamentum non habetur, plenè planeque totum regni ſtatum regio jure gubernare* aïs. Nam neque de bello, neque de pace quod magni ſit momenti, quicquam decernere, nein jure quidem dicundo curiarum decretis intercedere poteſt. Jurant itaque judices nihil ſe in judiciis exercendis niſi ex lege facturos, etiamſi rex ipſe dicto, aut mandato, vel etiam literis proprio annulo obſignatis aliter imperaret. Hinc ſæpius in noſtro jure rex *infans* dicitur; nec ſua jure aut dignitates, niſi

pueri aut pupilli in modum, possidere. Spec. Just. c. 4. sect. 22. hinc etiam illud apud nos crebrò dici solitum, *rex non potest facere injuriam.* Quod tu hoc modo sceleratè interpretaris, *non est injuria quam facit rex, quia in eo non punitur.* Admirabilem hominis impudentiam & improbitatẽ vel hoc solo interpremantato quis non perspiciat? *Capitis est imperare,* inquis, *non membrorum, rex Parlamenti caput est.* Siccine nugarere, si cor tibi saperet? erras iterum (sed quis finis errorum est tuorum) in quo regis consiliarios à Parlamenti ordinibus non distinguis; nam neq; illos quidem omnes, horum verò nullos reliquis non probatos eligere debeat rex in plebeium autem ordinem ut quenquam eligeret, id sibi ne sumebat quidem unquam. Quibus id muneris populus delegabat, per municipia singuli suffragiis omnium eligebantur; notissima loquor, eóque brevior sum. *Falsum* autem *esse* aïs, *quod sancta Independentiæ cultores asserunt, Parlamentum à populo fuisse institutum.* Video jam quid sit cur papatum tanto impetu evertere contendas: alium ipse papatum in alvo, quod aïunt, gestas: quid enim aliud uxor uxoris, lupus ex lupa gravidus, nisi aut portentum, aut papatum aliquem novum parturire te oportebat? certè Papa germanus quasi jam esses, sanctos & sanctas pro arbitrio facis; reges etiam omni peccato absolvis, &, quasi strato jam hoste, ejus exuviis opimum te ornas. Verùm quia

papa

papa nondum per te planè cecidit, dum libri illius tui *de Primatu*, secunda & tertia, & fortasse quarta & quinta pars prodierit, qui multos mortales tædio prius enecabit, quàm tu papam eo libro subegeris, sit satis interea, quæso, ad Antipapatum saltem aliquem posse ascendere; est altera, quam tu, præter illam Independentiam abs te irrisam, sanctorum in numerum seriò retulisti, Tyrannis regia: sanctæ ergo Tyrannidis regiæ tu Pontifex eris Maximus; & nequid desit tibi ad Papales titulos, *Servus etiam servorum* eris, non Dei, sed aulæ; quoniam illa Chenaani maledictio adhæsisse tibi ad præcordia videtur. *Bestiam* appellas *populum*. Quid interim es ipse? Non enim sacrum illud consistorium, neque sanctus ille Lupus te dominum suum aut populo exemerit aut vulgo; neque effecerit, quin, sicuti es, teterrima ipse bestia sis. Certè libri sacri prophetici magnorum regum monarchiam & dominationem immanis Bestiæ nomine ac specie adumbrare solent. *Sub regibus ante Gulielmum*, inquis, *nulla Parlamenti mentio extat.* De vocabulo Gallicano altercari non lubet: res semper fuit: & Saxonicis temporibus *Concilium Sapientum* vocari solitum concedis. Sapientes autem tam sunt plebis, quàm procerum ex numero. At *in statuto Mertonensi, vigesimo Hen. 3tii comitum & baronum tantùm fit mentio.* Ita te semper nomina decipiunt, qui tantùm in nominibus ætatem

omnem contrivisti; nobis enim satis constat,& Quinqueportuum curatores, & decuriones urbicos, nonnunquam & mercatores illo seculo baronum nomine appellatos fuisse, neque dubium omnino est, quin Parlamenti quosque Senatores quantumvis plebeios, ætas illa jure multò potiore barones nuncupaverit: nam & anno ejusdem regis 52.tam nobiles, quàm plebeios fuisse convocatos, Marlbrigii statutum, sicut & reliqua fere statuta omnia disertis verbis testantur: quos etiam plebeios, comitatuum magnates Edouardus tertius in præfatione Statuti Stapli, quam perdoctè pro me recitas, vocavit; eos nimirum *qui de singulis civitatibus pro toto comitatu venerant;* qui quidem plebeium ordinem constituebant, neque erant proceres, aut esse poterant. Tradit etiam liber statutis illis vetustior, qui inscribitur, *Modus habendi Parlamenta*, licere regi cum plebe sola Parlamentum habere, legesque ferre, quamvis Comites & Episcopi non adsint; non itidem licere regi cum comitibus & episcopis, si plebs non aderit. Hujus rei ratio quoque adjicitur; quia cum nondum Comites aut episcopi constituti essent, reges cum populo tamen Parlamenta, & Concilia peragebant: deinde comites pro se tantum veniunt; plebii pro suo quisque municipio. Ex quo iste ordo universi populi nomine adesse intelligitur; eoque nomine & potiorem, & nobiliorem ordine patricio,
omni-

omnique ex parte anteponendum esse. Sed *judicandi potestas*, inquis, *penes domum plebeiam nunquam fuit*. Neque penes regem Angliæ fuit unquam: illud tamen memineris, principio omnem potestatem à populo fluxisse, & etiamnum proficisci. Quod & Marcus Tullius de lege agraria pulcherrimè ostendit. *Cum omnes potestates, imperia, curationes ab universo populo proficisci convenit, tum eas profectò maximè, quæ constituuntur ad populi fructum aliquem, & commodum; in quo & universi deligant quem populo maximè consulturum putent, & unusquisque studio & suffragio suo viam sibi ad beneficium impetrandum munire possit.* Vides Parlamentorum veram originem, illis Saxonicis archivis longè vetustiorem. Dum in hac luce veritatis & sapientiæ versari licebit, frustra nobis obscuriorum ætatum tenebras offundere conaris. Quod non eò dici à me quisquam existimet, quasi ego de authoritate & prudentiâ majorum nostrorum detrahi quicquam velim; qui in legibus bonis ferendis plus sanè præstiterunt, quàm vel illa secula, vel illorum ingenium & cultus tulisse videatur: & quamvis leges rarò non bonas irrogarent, ignorantiæ tamen, & imbecillitatis humanæ sibi conscii, hoc veluti fundamentum legum omnium posteris tradi voluerunt, quod & nostri Jurisperiti omnes agnoscunt, ut si qua lex aut consuetudo legi divinæ aut naturali, aut rationi denique repugnaret,

ea ne pro lege sancitâ habeantur. Unde tu, etiamsi edictum fortasse aliquod aut statutum in jure nostro, quo regi tyrannica potestas attribuatur, invenire posses, id, cùm & divinæ voluntati, & naturæ, & rationi contrarium sit, intelligitò, ex generali & primariâ ista lege nostra quam attuli, rescindit apud nos, & ratum non esse; verùm tu jus nullum tale regium apud nos invenies. Cum enim judicandi potestas primitùs in ipso populo fuisse constet, Anglos autem eam ab se in regem nullâ lege regiâ unquam transtulisse, neminem enim judicare aut solet aut potest rex Angliæ, nisi per leges provisas jam & approbatas: Fleta l. 1. c. 17. sequitur eandem adhuc integram atque totam in populo sitam esse; nam parium domui aut nunquam traditā, aut recuperari jure posse non negabis. At, *regis est*, inquis, *de vico municipium, de eo civitatem facere, ergo illos creat qui constituunt domum inferiorem*. At inquam, oppida & municipia regibus antiquiora sunt; etiam in agris populus est populus. Jam Anglicismis tuis magnopere delectamur; Countie Court, The Turn, Hundreda; mira nempe docicilitate centenos Jacobæos tuos Anglicè numerare didicisti.

Quis expedivit Salmasio suam Hundredam,
Picámque *docuit nostra verba conari?*
Magister artis venter, & Jacobæi
Centum, exulantis viscera marsupii regis.

Quòd

Quòd si dolosi spes refulserit nummi,
Ipse Antichristi qui modò primatum Papæ
Minatus uno est dissipare sufflatu,
Cantabit ultrò Cardinalitium *melos.*

Longam deinde de comitibus & Baronibus dissertationem subtexis; ut ostendas regem esse eorum omnium creatorem, quod facilè concedimus, eóque nomine regibus plerunque serviebant; ideóque ne gentis liberæ deinceps judices essent rectè providimus. *Potestatem convocandi parlamentum quoties libet, & quando vult dissolvendi ex omni temporis memoria penes regem esse* affirmas. Tibine igitur balatroni mercenario & peregrino, persugarum dictata exscribenti, an disertis legum nostrarum verbis fides habenda sit, infra videbimus. *At*, inquis, *reges Angliæ parlamento majus imperium habuisse alio argumento probatur, eoque invincibili; regis potestas perpetua est & ordinaria, quæ per se sine Parlamento regnum administrat, Parlamenti extraordinaria est authoritas, & ad certas tantum res, nec sine rege quicquam validi statuere idonea.* Ubinam dicamus vim magnam latere hujus argumenti? an in *ordinaria & perpetuâ?* Atqui minores multi magistratus habent potestatam ordinariam & perpetuam, quos Irenarchas vocamus; an summam ergo habent? suprà etiam dixi potestatem regi idcirco traditam à populo fuisse, ut videret authoritate sibi commissa ne quid contra legem fiat, utque

utque leges custodiret nostras, non ut nobis imponeret suas: regis proinde potestatem nisi in regni curiis & per eas, esse nullam: immo populi potius ordinaria est omnis, qui per duodecim viros de omnibus judicat. Atque hinc est quòd interrogatus in curià reus, *Cui te permittis judicandum*; respondet semper ex more atque lege, *Deo & populo*, non Deo & regi, aut regis vicario. Parlamenti autem authoritas quæ re & veritate, summa populi potestas in illum senatum collata est, si extraordinaria est dicenda, id tantum propter ejus eminentiam dicitur; alioqui, ut notum est, ipsi ordines appellantur, non extra ordinem ergo; & si non actu, quod aïunt, virtute tamen perpetuum habent in omnes curias & potestates ordinarias jus atque authoritatem, idque sine rege. Offendunt nunc limatulas, opinor, aures tuas nostrorum barbaræ locutiones: cujus ego, si vacaret, aut operæ pretium esset, tot barbarismos hoc uno libro notare possem, quot si pro merito lueres, profectò omnes puerorum ferulas in te frangi oporteret, nec tot aureos tibi dari, quot illi quondam pessimo poëtæ; colaphos longè plures. *Prodigium esse* aïs, *omnibus portentis opinionum monstrosius, quod fanatici personam regis à potestate ejus sejungant.* Equidem dicta singulorum non præstitero: personam autem si pro homine vis dici, separari à potestate ejus nec absurde posse Chrysostomus haud fanaticus

fanaticus docere te potuit; qui præceptum Apostoli de potestatibus ita explanat, ut potestatem ibi & rem, non hominem intelligi asserat. Quidni dicam regem, qui contra leges quid facit, id agere ut privatum vel tyrannum, non ut regem legitima potestate præditum? Tu si uno in homine posse plures esse personas, easque ab ipso homine, sensu & cogitatione separabiles non intelligis, & sensus communis & latinitatis planè expers es. Sed hoc eò dicis, ut reges peccato omni absolvas, utque erepto Papæ primatu indutum te esse existimemus: *Rex*, inquis, *non posse peccare intelligitur, quia peccatum ejus pœna non consequitur.* Quisquis ergo non punitur, non peccat; non furtum sed pœna facit furem; Salmasius Grammaticus non facit solœcismos, quia manum ferulæ subduxit: post eversum à te Papam sint isti sanè Pontificatùs tui canones, vel certè indulgentiæ tuæ, sive sanctæ Tyrannidis, sive sanctæ Servitutis Pontifex dici mavis. Congesta extremo capite maledicta tua in *Anglicanæ reipub. & Ecclesiæ statum* prætereo: hoc enim habent tui similes, homo contemptissime; ut quidque plurimâ dignum est laude, id solent per calumniam maximè vituperare. Sed de jure regio apud nos, seu potius de jure populi in regem nequid temere affirmasse videar, proferre ex ipsis monumentis non gravabor, quamvis pauca quidem de multis, ea tamen quibus liquidò satis consti-

constabit, Anglos ex lege & instituto, & more etiam majorum suorum, regem nuper judicavisse. Post Romanorum ex insula discessum sui juris Britanni circiter annos 40. sine regibus fuere; quos primos crearunt, eorum nonnullos, supplicio affecere. Britannos eo nomine Gildas, contrà quàm tu facis, reprehendit, non quòd reges necavere, sed quòd injudicatos, vel ut ejus verbis utar, *non pro veri examinatione*. Vortigernus ob incestas cum filia nuptias, teste Nennio historicorum nostrorum post Gildam antiquissimo, damnatur *à beato Germano, & omni concilio Britonum*, ejusque filio Guorthemiro regnum traditur. Haud multo hæc post Augustini obitum gesta sunt: unde vanitas tua facile redarguitur, qui supra asseruisti, primum omnium Papam, & nominatim Zachariā docuisse, judicari reges posse. Circa annum Christi 600 Morcantius, qui tunc temporis in Cambria regnabat, propter cædem patrui ab Oudoceo Landaviæ Episcopo in exilium damnatur, quāquam is exilii sententiam latifundiis quibusdam ecclesiæ donatis redemit. Ad Saxones jam veniamus; quorum jura cum reperiantur, facta prætermittam. Saxones Germanis oriundos memineris; qui nec infinitam aut liberam potestatem regibus dedere, & de rebus majoribus consultare omnes solebant; ex quibus intelligere est, Parlamentum, si solum nomen excipias, etiam apud Saxonum majores summa authoritate

ritate viguiſſe. Et ab iis quidem Concilium Sapientum paſſim nominatur ; ipſis Ethelberti temporibus, quem *decreta judiciorum* juxta *exempla Romanorum cum Concilio Sapientum conſtituiſſe* memorat Beda ; ſic Edvvinus Northanymbrorum, Inas occidentalium Saxonum rex, *habito cum ſapientibus & Senioribus concilio*, novas leges promulgavit ; alias Aluredus edidit *ex concilio*, item *prudentiſſimorum* ; *atque iis*, inquit, *omnibus placuit edici earum obſervationes.* His atque aliis multis hujuſmodi locis luce clarius eſt, delectos etiam ex plebe conciliis maximis interfuiſſe; niſi ſiquis Proceres ſolos ſapientes eſſe arbitratur. Extat etiam apud nos perantiquus legum liber cui titulus *ſpeculum Iuſticiariorũ*, in quo traditur primos Saxones poſt Britanniam ſubactam, cum reges crearent, ab iis jusjurandum exigere conſueviſſe, ſe, ut quemvis alium è populo, legibus ac judiciis ſubjectos fore. cap. 1. ſect. 2. ibidem ait jus eſſe & æquum ut rex ſuos in Parlamento habeat pares, qui de injuriis quas vel rex vel regina fecerit, cognoſcerent; regnante Aluredo ſancitum legibus fuiſſe, ut ſingulis annis Parlamentum bis Londini, vel eo ſæpius, ſi opus eſſet, haberetur. Quæ lex cùm peſſimo juris neglectu in deſuetudinem abiiſſet, duabus ſub Edouardo 3tio ſanctionibus renovata eſt. In alio etiam antiquo manuſcripto, qui Modus Parlamenti inſcribitur, hæc legimus; ſi rex Parlamentum

tum prius dimiſerit, quàm ea omnia tranſigantur quorum cauſa concilium indictum erat, perjurii reus erit; & juramentum illud quod regnum initurus dederat, violaſſe cenſebitur. Quomodo enim, quod juratus eſt, juſtas leges concedit, quas populus elegerit, ſi earum eligendi facultatem petenti populo non dat vel rariùs Parlamentum convocando, vel citiùs dimittendo quàm res populi ferunt? Jus autem illud jurandum, quo rex Angliæ ſe obligat, noſtri juriſperiti pro ſanctiſſimâ lege ſemper habuere. Quod autem maximis reipub. periculis remedium inveniri poteſt (qui ſolus convocandi Parlamenti finis erat) ſi conventus ille magnus, & auguſtiſſimus ad regis libitum ſtultiſſimi ſæpe & pervicaciſſimi diſſolvetur? Poſſe à Parlamento abeſſe, procul dubiò minus eſt, quàm Parlamentum diſſolvere: at rex per leges noſtras illo Modorum libro traditas abeſſe à Parlamento, niſi planè ægrotaret, neque potuit, neque debuit: & ne tum quidem niſi inſpecto ejus corpore à duodecim regni paribus, qui de averſa regis valetudine teſtimonium perhibere in ſenatu poſſent: ſolentne ſervi cum domino ſic agere? Contrà verò plebeius ordo, ſine quo Parlamentum haberi non poteſt, etiam à rege convocatus potuit non adeſſe, & ſeceſſione factâ, de repub. malè geſtâ cum rege expoſtulare: quod & prædictus liber teſtatur. Verùm, quod caput eſt, inter leges Edouardi

regis

regis vulgò Confessoris, una est eximia, quæ de regis officio tractat; cui rex officio si desit, *nomen regis in eo non constabit.* Hoc quid esset, ne non satis intelligeretur, Chilperici Francorum regis exemplum subnectit, cui idcircò regnum à Populo abrogatum erat. Puniri autem malum regem ex legis hujus sententia oportere, significabat ille S. Edouardi gladius cui nomen Curtana erat, quē in regum creatione & pompâ gestare Comes Palatii solebat; *insignum,* inquit noster Matthæus Paris, *quòd & regem, si oberret, habeat de jure potestatem cohibendi:* gladio autem nemo fere nisi capite punitur. Hanc legem, cum aliis boni illius Edouardi, Guilielmus ipse conquæstor anno regni quarto ratam habuit: & frequentissimo Anglorum Concilio prope Verulamium religiosissimè juratus confirmavit: quo facto non solùm jus omne belli, si quod in nos habuit, ipse extinxit, sed etiam hujus legis judicio atque sententiæ se subjecit. Ejus etiam filius Henricus cùm in omnes Edouardi leges, tùm in hanc quoque juravit; atque iis duntaxat conditionibus, vivente adhuc fratre Roberto natu majore, in regem est electus. Jurarunt eadem omnes deinceps reges, antequam insignia regni acciperent. Hinc celebris ille & antiquus noster jurisconsultus Bractonus. l. 1. c. 8. *Non est rex ubi dominatur voluntas & non lex.* Et l. 3. c. 9. *rex est dum benè regit, tyrannum dum populus sibi creditum violenta opprimit*

primit dominatione. Et ibidem, *exercere debet rex potestatem juris, ut vicarius & minister Dei: potestas autem injuriæ diaboli est, non Dei: cum declinat ad injuriam rex, diaboli minister est.* Eadem ferme habet vetustus alter jurisconsultus, libri illius author qui Fleta inscribitur, memor nempe uterque & legis illius Eduardinæ. verè quidem regiæ, & regulæ illius in jure nostro primariæ à me supra dictæ, quâ nihil Dei legibus & rationi contrarium haberi pro lege potest; uti nec tyrannus pro rege, nec minister diaboli pro ministro Dei. Cum itaque lex maximè ratio recta sit, siquidem regi, siquidem Dei ministro obediendum est, eâdem prorsùs & ratione & lege, tyranno & diaboli ministro erit resistendũ. Et quoniam de nomine sæpius quam de re ambigitur, tradunt iidem, regem Angliæ, etiamsi nomen regis nondum perdiderit, judicari tamen, ut quilibet è vulgo, & posse & debere. Bracton. l. 1. c. 8. Fleta. l. 1. c. 17. *non debet esse rege major quisquam in exhibitione juris; minimus autem esse debet in judicio suscipiendo, si peccat*, alii legunt *si petat.* Judicari igitur cum debeat rex noster, sive tyranni sub nomine, sive regis, quos habeat item judices legitimos dictu difficile non debet esse. Eosdem consulere authores haud pejus erit. Bracton. l. 2. c. 16. Fleta. l. 1. c. 17. *In populo regendo rex habet superiores, legem, per quam factus est rex, & curiam suam, videlicet comites & Barones: comites dicun-*

dicuntur quasi socii regis, & qui habet socium, habet magistrum; & ideo si rex fuerit sine fræno, id est sine lege, debent ei frænum ponere. Baronum autem nomine plebeium ordinem comprehendi supra ostendimus; quin & Pares etiam Parlamenti eosdem fuisse dictos, libri legum nostrarum antiqui passim tradunt: & imprimis liber ille cui titulus, Parlamenti modus; *Eligentur* inquit *de omnibus regni paribus.* 25. quorum erunt *quinque milites, quinque cives* id est urbium delegati, *quinque municipes: & duo milites pro comitatu majorem vocem habent in concedendo & contradicendo quam major comes Angliæ*; & meritò quidem, illi enim pro tota aliqua provincia, aut municipio suffragia ferunt, isti pro se quisque dnntaxat. Comites autem illos *Codicillares*, quos vocas, *rescriptitios*, cum feudales jam nulli sint, ad judicandum regem à quo creabantur minimè omnium idoneos esse, quis non videt? Cum itaque jus nostrum sit, ut est in illo speculo antiquo, regem habere pares, qui in Parlamento cognoscant & judicent, *si quid rex in aliquem populi sui peccaverit*, si notissimum sit licere apud nos cuivis è populo in minoribus quibusque curiis injuriarum actionem regi intendere, quanto justius est, quantoque magis necessarium, si rex in universos peccaverit, ut habeat qui eum non refrænare solùm & coercere, sed judicare & punire possint, Pessimè enim & ridiculè institutã esse

esse eam necesse est rempub. in qua de minimis regum injuriis etiam privato cuivis cautum sit, de maximis nihil in commune provisum, nihil de salute omnium, quo minus liceat ei universos sine lege perdere, qui ne unum quidem lædere per legem poterat. Comites autem esse regis judices, cum ostensum sit neque decere neque expedire, sequitur judicium illud totum ad plebeium ordinem, qui & pares regni, & Barones, & populi totius potestate sibi delegatâ præditi sunt, jure optimo pertinere. Cum enim (ut in nostro jure scriptum est, quod supra attuli) plebs sola cum rege sine comitibus aut episcopis parlamentum constituat, quia rex cum sola plebe, etiam ante comites aut episcopos natos, parlamenta peragere solebat, eâdem prorsus ratione plebs sola supremam & sine rege, & regem ipsum judicandi potestatem habebit, quòd etiam ante ullum regem creatum, ipsa universi populi nomine concilia & parlamenta peragere, judicare, ferre leges, ipsa reges creare solita erat; non ut populo dominarentur, sed ut rem populi administrarent. Quem si rex contrà injuriis afficere, & servitute opprimere conatus fuerit, ex ipsa legis nostræ sententiâ nomen regis in eo non constat, rex non est; quòd si rex non sit, quid est quod ei pares amplius quæramus? Tyrannum enim jam re ipsa ab omnibus bonis judicatum nulli non satis pares atque idonei sunt, qui supplicio

plicio mactandum esse pro tribunali judicent. Hæc cum ita sint, tot testimoniis, tot legibus prolatis, abundè hoc demùm, quod erat propositum, evicisse arbitror, cum judicare regem penes plebem jure òptimo sit, cúmque plebs regem de repub. deque ecclesia, sine spe ulla sanitatis, pessimè meritum supplicio ultimo affecerit, rectè atque ordine, éxque repub. suaque fide, dignitate, legibus denique patriis fecisse. Neque possum hìc non gratulari mihi de majoribus nostris, qui non minore prudentia ac libertate, quàm Romani olim, aut Græcorum præstantissimi, hanc rempub. instituerunt; neq; poterunt illi, siquid nostrarum rerum sentiunt, non sibi etiam gratulari de posteris suis; qui tam sapienter institutam, tanta libertate fundatam ab impotenti regis dominatione, cum redacti penè in servitutem essent, tam fortiter támque prudenter vindicarunt.

CAP. IX.

Atis jam arbitror palam esse, regem Angliæ etiam Anglorum legibus judicari posse; suos habere judices legitimos; quod erat probandum. Quid tu porro? nam quæ tua repetis, ad ea non repetam mea) *ex rebus nunc ipsis propter quas comitia indici solent, proclive*, inquis, *est ostendere regem esse supra Parlamentum*

lamentum. Sit sanè proclive quantum voles, in quo præcipitem te dari jam statim senties, *Parlamentum*, inquis, *congregari solet ad majoris momenti negotia in quibus regni salus & populi versatur.* Si rex Parlamentum convocat ad procurandas res populi, non suas, neque id nisi assensu eorum atque arbitrio quos convocat, quid aliud est, obsecro, nisi minister populi & procurator? cum, sine suffragiis eorum quos populus mittit, ne tantillum quidem, neque de aliis, neque de seipso decernere possit. Quod etiam argumento est, officium esse regis, toties Parlamentum convocare, quoties populus id petit: quandoquidē & res populi, non regis, iis comitiis tractantur, idque populi arbitrio. Quamvis enim regis quoque assensus honoris causa peti soleret, quem in rebus minoris momenti ad privatorum duntaxat commoda spectantibus poterat non præbere, poterat pro illa formula dicere, *rex deliberavit*, de iis tamen, quæ ad salutem omnium communem & libertatem pertinebant, prorsùs abnuere nullo modo poterat; cum id & contra juramentum regiū esset, quo veluti lege firmissima tenebatur, & contra præcipuum magnæ Chartæ art. c. 29. *Non negabimus, non differemus cuiquam jus aut justitiam.* Non negabit rex justitiam, negabit ergò justas leges? non cuiquam, an ergo omnibus? ne in Curiâ quidem ullâ minori, an ergò in Senatu supremo? an verò rex ullus tantùm sibi

arro-

arrogabit, ut quid justum sit, quid utile, se unum universo populo scire meliùs existimet? Cum *ad hoc creatus & electus sit, ut justitiam faciat universis*, Bracton.l. 3.c.9. per eas nimirum leges *quas vulgus* elegerit. Unde illud in archivis nostris 7.H.4, Rot.Parl. num.59. *non est ulla regis prærogativa, qua ex justitia & æquitate quicquam derogat.* Et reges olim acta Parlamenti confirmare recusantes, Chartam videlicet magnam & hujusmodi alia, majores nostri sæpenumerò armis coëgere; neque propterea minùs valere illas leges, aut minùs legitimas esse jurisperiti nostri statuunt: quandoquidem assensum rex iis decretis coactus præbuit, quibus jure atq; sponte assentiri debebat. Tu dum contendis aliarum etiam gentium reges in potestate vel Synedrii vel Senatus, vel Concilii sui æquè fuisse, non nos in servitutem asseris, sed eas in libertatem: in quo idem facere pergis quod ab initio fecisti, quodque faciunt pragmaticorum stultissimi, ut incauti seipsos in lite sæpiùs contraveniant. At nos scilicet fatemur *regem, ubicunque absit, in Parlamento tamen censeri præsentem vi potestatis: ergò quodcunque illic agitur à rege ipso actum intelligi.* Tum quasi bolum aliquem nactus esses aut mercedulam, illorum recordatione Caroleorum delinitus, *accipimus*, inquis, *quod dant*: accipe igitur, quo dignus es, magnum malum, non enim damus, quod sperabas, inde sequi *curiā illā non alia potiri pote-*

state quàm à rege delegata. Si enim dicitur, potestas regis, quæcunque ea sit, à Parlamento abesse non potest, an suprema continuò dicitur? annon potiùs transferri in Parlamentum potestas regia videtur, útque minor majore contineri? sanè si Parlamentum potest, nolente & invito rege, acta ejus & privilegia quibusvis data revocare atque rescindere, si ipsius regis prærogativas, prout videtur, circumscribere, si proventus ejus annuos & impensas aulæ, si famulitium ipsum, si totam denique rem domesticam regis moderari, si vel intimos ejus consiliarios atque amicos amovere, vel etiam è sinu abripere ad supplicium potest, si cuivis denique de plebe à rege ad Parlamentum quacunque de re provocatio est lege data, non itidem à Parlamento ad regem, quæ omnia & posse fieri, & fuisse sæpiùs facta, cum monumenta publica, tum legum nostrarum consultissimi testantur, neminem esse arbitror, modò mens ei sana sit, qui Parlamentum supra regem esse non fateatur. Nam in interregno etiam Parlamentum viget; & quod historiis nostris testatissimum est, nulla hæreditatis ratione habita, sæpe, quem sibi visum est, suffragiis liberrimis regem creavit. Ut summatim dicam quod res est, Parlamentum est supremum gentis Concilium, ad hoc ipsum à Populo plane libero constitutum, & potestate plenâ instructum, ut de summis rebus in commune consulat; rex ideo

erat

erat creatus, ut de consilio & sententiâ illorum Ordinum consulta omnia exequenda curaret. Quod cum Parlamentum ipsum edicto nuper suo publicè declararet, neque enim pro æquitate sua recusabat vel externis gentibus actionum suarum rationem ultrò ac sponte reddere, ecce tibi è gurgustio nullius homo authoritatis, aut fidei, aut rei, Burgundus iste Verna, qui summum Angliæ Senatum, jus patrium atque suum scripto asserentem, *detestandæ & horribilis imposturæ* insimulat. Patriam mehercule tuam pudebit, verbero, se tantæ impudentiæ homuncionem genuisse. Sed habes fortasse quæ salutariter monitos nos velis; agedum, auscultamus, *Quas*, inquis, *leges sancire potest Parlamentum, in quo nec præsulum ordo comparet?* Túne ergo, furiose, præsules ex ecclesia extirpatum ibas, ut in Parlamenta induceres? O hominem impium, & Satanæ tradendum, quem neque ecclesia non ejicere hypocritam & atheum, neque ulla respub. recipere communem libertatis pestem atque labem deberet; qui etiam quod nequit ex Evangelio, id ex Aristotele & Halicarnassæo, deinde ex statutis papisticis pravissimorum temporum probare adnititur, regem Angliæ caput esse Anglicanæ Ecclesiæ, ut episcopos compransores suos & necessarios nuper factos, quos ipse Deus exturbavit, novos iterum prædones & tyrannos, pro virili sua parte, sancti Dei ecclesiæ imponat;

quorum universum ordinem, tanquam religioni Christianæ perniciosissimnm, eradicandum esse stirpitùs, editis antea libris clamosè contenderat. Quis unquam Apostata, non dico à sua, quæ nulla certa est, sed à Christiana doctrina, quam ipse asseruerat, defectione tam fœdâ atq; nefariâ descivit? *Episcopis de medio sublatis, qui sub rege, & ex ejus arbitrio de causis ecclesiæ cognoscebant*, quæris *ad quos redibit ea cognitio.* O perditissime, verere tandem vel conscientiam tuam; memineris dum licet, nisi si hoc serò nimis te moneo, memineris quàm non impunè tibi erit, quàm inexpiabile demùm sit, sanctum Dei Spiritum sic illudere. Subsiste aliquando, & pone aliquem furori modum, ne te accensa ira numinis repentè corripiat; qui Christi gregem, unctósque Dei minimè tangendos; iis hostibus & sævissimis tyrannis obterendos iterum & persultandos tradere cupis, à quibus elata modò & mirifica Dei manus eos liberavit: túque ipse, nescio eorúmne ad fructum ullum, an ad perniciem & obdurationem tuam, liberandos esse docuisti. Quod si jus nullum dominandi in ecclesiam est episcopis, certè multo minùs est regibus; quicquid hominum statuta edicunt. Sciunt enim qui labris aliquanto plusquàm primoribus Evangelium gustarunt, ecclesiæ gubernationem divinam esse totam ac spiritualem, non civilem. *In secularibus* autem, quod aïs *supremam jurisdictionem habuisse*

se regem Angliæ, id falsum esse jura nostra uberrim declarant. Curias omnes ubi judicia exercentur, non rex, sed Parlamenti authoritas vel constituit, vel tollit; in quibus tamen minimo cuivis è plebe licebat regem in jus vocare; neque rarò judices contra regem pronuntiare solebant; id si rex vel interdicto, vel mandato, vel scriptis literis impedire conaretur, ex juramento & lege non parebant judices, sed ejusmodi mandata rejiciebant, & pro nihilò habebant: non poterat rex quenquam in vincula conjicere, aut ullius bona in publicum addicere; poterat neminem supplicio punire, nisi in aliquam curiam priùs citatum, ubi non rex, sed consueti judices sententias tulere; idque sæpe, ut supra dixi, contra regem. Hinc noster Bractonus l. 3. c. 9. *regia potestas juris est, non injuriæ; & nihil aliud potest rex, nisi id solùm quod de jure potest*. Aliud tibi suggerunt Causidici tui, qui nuper solùm verterunt; ex statutis nempe quibusdam haud antiquis sub Eduardo 4to, Henrico 6timo, Eduardo 6o promulgatis: neque viderunt, quamcunque regi potestatem statuta illa concedunt, eam à Parlamento concessam esse omnem & quasi precariam; quam & eadem authoritas poterat revocare. Cur sic passus es nasuto tibi imponi, ut quo maximè argumento regis potestatem ex decretis Parlamenti pendere demonstratur, eo absolutam esse & supremam probare te crederes? Nam & mo-

numenta nostra sanctiora testantur, reges nostros non hæreditati, non armis, non successioni; sed populo suam omnem potestatem debere. Talis potestas regia Henrico quarto, talis ante eum Richardo secundo à plebeio ordine concessa legitur; Rot. Parlament. 1. Hen. 4. nu. 108. haud secùs atque rex aliquis præsidibus suis præfecturas & provincias edicto & diplomate solet concedere. Id nempe literis publicis consignari disertè jussit Communium Domus, *concessisse se regi Richardo, ut tali bona libertate frueretur, qualem ante eum reges Angliæ habuere*; quâ cum rex ille *contra fidem Sacramenti sui* ad eversionem legum abuteretur, ab iisdem orbatus regno est. Iidem etiam, quod & eadem rotula testatur, in Parlamento edicunt, se prudentiâ & moderatione Henrici 4ti confisos, *velle ac jubere ut in eadem magna libertate regia sit quam ejus progenitores obtinuere*. Illa autem nisi fiduciaria planè fuisset, quemadmodum hæc fuit, necesse est profectò & Parlamenti illius ordines; qui concederent quod suum non erat, ineptos ac vanos, & reges illos qui, quod suum jam erat, concessum ab aliis vellent accipere, & sibi & posteris injurios nimis fuisse: quorum utrumvis credibile non est. *Tertia pars*, inquis, *regiæ potestatis versatur circa militiam; hanc partem reges Angliæ sine pari & æmulo tractarunt*. Neque hoc verius quàm cætera quæ perfugarum fide scripsisti. Primùm enim pacis & belli arbitrium

trium penes magnum regni senatum semper fuisse, & historiæ passim nostræ, & exterorum quotquot res nostras paulo accuratiùs attigere testantur. Sancti etiam Edvardi leges, in quas jurare nostri reges tenebantur, certissimam fidem faciunt, capite de Heretochiis, *fuisse quasdam potestates per provincias & singulos comitatus regni constitutas, qui Heretoches vocabantur, latinè ductores exercitus,* qui provincialibus copiis præerant, non *ad honorem coronæ* solùm, sed *ad utilitatem regni.* Isti vero eligebantur *per commune concilium, & per singulos comitatus in pleno conventu populari, sicut & vicecomites eligi debent.* Ex quo facilè perspicitur, & copias regni & copiarum ductores in potestate populi, non regis & antiquitùs fuisse, & esse oportere: illàmque legem æquissimam nostro in regno haud minus valuisse, quàm olim in populari Romanorum statu valebat. De qua & M. Tullium audire non ab re fuerit. Philipp. 10. *Omnes legiones, omnes copiæ quæ ubique sunt, Populi R. sunt. Neque enim legiones quæ Antonium Consulem reliquerunt, Antonii potius quam reipub. fuisse dicuntur.* Sancti autem Edouardi legem illam, cum aliis illius legibus Guilielmus ille conquæstor dictus, populo sic volente ac jubente, juratus confirmavit; sed & hanc insuper adjecit, c. 56. *Omnes civitates, burgos, castella, singulis noctibus ita custodiri, prout vicecomes, & Aldermanni, cæterique præpositi per commune con-*

cilium ad utilitatem regni meliùs providebunt; & lege 61, *ideo castella, burgi, civitates ædificata sunt ad tuitionem gentium & populorum regni, idcirco & observari debent cum omni libertate, integritate, & ratione.* Quid ergo? custodientur arces & oppida in pace contra fures & maleficos non nisi per commune Concilium ejusdem loci, non custodientur in maximo belli metu contra hostes sive externos sive intestinos per commune concilium totius gentis? sanè illud nisi concedatur, neque *libertas*, neque *integritas*, nec *ratio* denique in iis custodiendis ulla esse poterit; neque earum rerum quicquam assequemur, quarum causâ fundari primùm urbes & arces lex ipsa dicit. Majores certè nostri quidvis potiùs regi quàm sua arma & oppidorum præsidia tradere solebant; idem esse rati acsi libertatem ipsi suam ferocitati regum & impotentiæ proditum irent. Cujus rei exempla in historiis nostris uberrima cum sint, & jam notissima, inserere huic loco supervacaneum esset. At *protectionem rex debet subditis, quomodo eos protegere poterit, nisi arma virosque habeat in sua potestate?* At, inquam, habebat hæc omnia ad utilitatem regni, ut dictum est, non ad civium interitum & regni disperditionem: quod & Henrici tertii, temporibus, prudenter Leonardus quidem vir doctus in episcoporum conventu respondit Rustando Papæ nuntio & regis procuratori: *omnes*

nes ecclesiæ sunt Domini Papæ, ut omnia principis esse dicimus, ad tuitionem, non ad fruitionem vel proprietatem, quod aïunt; ad defensionem, *non ad dispersionem:* eadem & prædictæ legis Edouardi sententia erat; quid est hoc aliud nisi potestate fiduciaria; non absoluta? qualem cum imperator bellicus fere habeat, id est delegatam, non planè propriam, non eò segnius populum, à quo eligitur, sive domi sive militiæ defendere solet. Frustra autem Parlamenta, & impari sane congressu de legibus Sancti Edouardi & libertate olim cum regibus contendissent, si penes regem solum arma esse oportere existimassent; nam & leges quamlibet iniquas ipse dare si voluisset, frustra se *charta* quantumvis *magna* contra ferrum defendissent. *At quid proderit,* inquis, *Parlamento militiæ magisterium habere, cum ne teruncium quidem ad eam sustinendam queat, nolente rege, de populo cogere.* Ne sit ea tibi cura: primùm enim hoc falsò ponis, Parlamenti ordines *non posse sine rege tributa populo imponere,* à quo & ipsi missi sunt, & cujus causam suscipiunt. Deinde non potest te fugere tam sedulum de alienis rebus percunctatorem, sua sponte populum, vasis aureis atque argenteis conflatis, magnam vim pecuniæ in hoc bellum contra regem impendisse. Amplissimos exinde regum nostrorum annuos reditus recenses: nil nisi *millies quingenties quadragies* crepas; *ex patri-*

monio regis maximas largitiones fieri solitas ab iis *regibus qui liberalitatis laudibus emicuerunt*, avidus audieras: hac te illecebrâ veluti Bileamum illum infamem proditores patriæ ad suam causam perduxere; ut Dei populo maledicere, & divinis judiciis obstrepere auderes. Stulte; quid tandem regi injusto ac violento tam immensæ opes profuere? Quid etiam tibi? ad quem nihil prorsus eorum, quæ spe ingenti devoraveras, pervenisse audio, præter unam illam crumenulam vitreis globulis vermiculatam, & centenis aureolis confertam. Cape istam Balaame, quam adamasti, iniquitatis mercedem, ac fruere. Pergis enim desipere; *Erectio standardi*, id est *vexilli ad regem solum pertinet*. Quapropter? quia.

——— *Belli signum Laurenti Turnus ab arce*
Extulit.

Tune verò nescis, Grammatice hoc idem cujusvis imperatoris bellici munus esse? At *ait Aristoteles, necesse est regi præsidium adsistere, quo leges tueri possit; ergo oportet regem plus armis posse quàm populum universum.* Tales hic homo consequentias torquere solet, quales Ocnus funes apud inferos; quæ nulli sunt usui, nisi ut comedantur ab asinis: aliud enim est præsidium à populo datum, aliud armorum omnium potestas, quam Aristoteles hoc ipso, quem protulisti, loco à regibus abjudicat. Oportet inquit, habeat rex tantam circa se manum armatorum. *quanta*

quanta singulis vel compluribus fortior sit, populo vero minor; εἶναι δὲ τοσαύτην ἰσχὺν ὥστε ἑκάστου μὲν καὶ ἑνὸς καὶ συμπλειόνων κρείττω, τοῦ δὲ πλήθους ἥττω. Polit.l.3.c.11. Alioqui sanè, sub specie tuendi, possit statim & populum & leges sibi subjicere. Hoc autem rex & tyrannus interest; rex á senatu & populo volente, ac libente, quod satis est præsidii circa se habet contra hostes, & seditiosos: tyrannus invito senatu ac populo, vel hostium, vel perditorum civium præsidium sibi quàm maximum comparare studet, contra senatum ipsum & populum. Concessit itaque Parlamentum regi, ut alia omnia, sic *standardi erectionem*; non ut infesta patriæ signa inferret, sed ut populum contra eos defenderet, quos Parlamentum hostes judicat; si secus fuisset, ipse hostis judicandus erat; cum juxta ipsam Sti Edovardi, vel quod sanctius est, ipsam naturæ legem, nomen regis perdiderit. Unde in prædictâ Philippicâ, *amittit is omne exercitûs & imperii jus, qui eo imperio & exercitu rempub. oppugnat*, Neque licebat regi *feudales* illos *equites* ad *bellum* evocare, quod Parlamenti authoritas non decrevisset; id quod ex statutis pluribus manifestum est. Idem de vectigalibus & censu navali censendum; quem imperare civibus sine senatusconsulto rex non potuit: atque ita gravissimi legum nostrarum interpretes annis

ab hinc plus minus duodecim, tum cum ad huc firmissimum erat regium imperium, publicè statuerunt. Sic diu ante eos Fortescutius Henrici 6ti cancellarius juris nostri consultissimus; rex Angliæ, inquit, neq; leges mutare potest, neq; tributa, nolente populo, imponere, sed nec probaverit quisquam ullis testimoniis antiquorum *regni Angliæ statum mere* esse *regalem. Habet rex*, inquit Bractonus, *jurisdictionem super omnes*. Id est in curiâ; ubi regis quidem nomine nostris autẽ legibus jus redditur. *Omnis sub rege est*; id est, singuli: atq; ita se explicat ipse Bractonus locis à me supra citatis. Ad ea, quæ restant, ubi eundem volvis lapidẽ, in quo vales ipsum, credo, Sisyphum delassare, ex supra dictis abunde respondetur. De cetero, si quando Parlamenta suũ regibus bonis obsequium amplissimis verbis citra assentationem & servitutẽ detulere, id quasi eodem modo tyrannis delatum esset, intelligi, aut populo fraudi esse nõ debet; neq; enim justo obsequio libertas imminuitur. Quod autem ex Eduardo Coco & aliis citas, *Angliæ regnum absolutum est imperium*, id est si ad ullum regẽ externum, aut Cæsarem respicias; vel, ut Cambdenus ait, *quia in imperii clientela non est*: alioqui adjicit uterque imperium hoc consistere non *ex rege* solo, sed *ex corpore politico*. Unde Fortescutius Fortesc. de laud. legum Angl. c. 9. *rex*, inquit, *Angliæ* populum gubernat *non mera potestate regia, sed politica*; *populus*

populus enim iis legibus gubernatur quas ipſe fert. Externos hoc etiam ſcriptores non latebat.Hinc philippus Cominæus author graviſſimus commentariorum quinto; *inter omnia orbis terræ regna,quorum ego notitiam habeo,non eſt meâ quidem ſententiâ: ubi publicum moderatius tractetur, neque ubi regi minus liceat in populum, quàm in Anglia.* Poſtremò *ridiculum eſt,*inquis, *argumentum, quod afferunt, regna ante reges fuiſſe, quaſi dicas lucem ante ſolem extitiſſe.* At nos, ô bone vir, non regna, ſed populum ante reges fuiſſe dicimus. Quem interim te magis ridiculum dicam,qui lucem ante ſolem extitiſſe,quaſi ridiculum, neges. Ita dum in alienis curioſus eſſe vis, elementa dedidiciſti. Miraris denique *eos qui regem in comitiis regni viderunt ſolio ſedentem, ſub aureo & ſerico cœlo, potuiſſe in dubium vocare, utrum penes regem an penes Parlamentum majeſtas ſit.*Incredulos profectò homines narras, quos tam lucidum argumentum è cœlo ipſo petitum nihil movit. Quod tu cœlum aureum homo ſtoicus adeò es religioſè & unicè contemplatus, ut & cœli Moſaici & Ariſtotelici oblitus eſſe penitus videare: cum in illo *lucem ante ſolem exſtitiſſe* negaveris, in hoc tres Zonas temperatas eſſe ſupra docueris: Quot Zonas in illo regis aureo & ſerico cœlo obſervaveris, neſcio:hoc ſcio, te Zonam unam centum ſtellis aureis bene temperatam ex illa tua cœleſti contemplatione abſtuliſſe.

CAP. X.

Cap. X.

Um hæc omnis controversia de jure, sive generatim regio, sive separatim regis Angliæ, obstinatis partium contentionibus, quàm ipsa rei natura difficilior facta sit, spero, qui studium veritatis factionibus anteponunt, iis ea me ex lege Dei, jureq; gentium, ex institutis denique patriis, copiosè attulisse, quæ regem Angliæ judicari posse, atque etiam capite puniri indubitatum reliquerint. Cum cæteris, quorum animos aut superstitio occupavit, aut mentis acie anticipata regii splendoris admiratio ita perstrinxit, ut nihil in virtute ac libertate verâ illustre ac splendidum videre possint, sive ratione & argumentis agamus, sive exemplis frustra contendimus. Tu verò Salmasi, ut reliqua omnia, ita hoc etiam absurdè admodùm facere videris, qui cum omnes independentes omnibus probris onerare non desinas, regem ipsum quem defendis, maximè omnium independentem fuisse statuis: neq; *regnum populo, sed generi debuisse*: deinde quem *capitis causam dicere coactum* initio graviter dolebas, eum nunc *inauditum periisse* quereris. At verò totam causæ dictionem ejus, fide summa Gallicè editam, inspicere si libet, persuasum tibi aliud fortasse erit. Carolo certè cum per aliquot dies continuos amplissima loquendi facta copia

copia esset, non ille quidem est ea usus ad objecta sibi crimina diluendum, sed ad judicium illud ac judices omninò rejiciendum. Qui autem reus aut tacet, aut aliena semper respōdet, eum non est injuria, si manifestus criminum sit, vel inauditum condemnari. Carolum si *mortem* aïs *planè egisse vitæ respondentem*, assentior: si dicis piè & sanctè & *securè* vitam finiisse, scito aviam ejus Mariam, infamem fœminam, pari in speciem pietate, sanctitate, constantia in pegmate occubuisse: ne animi præsentiæ, quæ in morte quibusvis è vulgo maleficis per magna sæpè est, nimium tribuas: sæpè desperatio aut obfirmatus animus fortitudinis quandam speciem & quasi personam induit; sæpè stupor tranquillitatis: videri se bonos, intrepidos, innocentes, interdum & sanctos pessimi quiq; non minùs in morte quàm in vita cupiunt; inq; ipsa scelerum suorum capitali pœna solēt ultimam simulationis suæ & fraudum, quàm possunt speciosissimè, pompam ducere; &, veluti poetæ aut histriones deterrimi, plausum in ipso exitu ambitiosissimè captare. Nunc *ad istma quæstionem pervenisse te* aïs, *quâ tractandum est quinam fuerint illius regiæ condemnationis præcipui authores.* Cum de te potiùs iniquirendum, sit quomodo tu, homo exterus, & Gallicanus erro, ad quæstionem de rebus nostris, tibi tam alienis, habendam perveneris? quo pretio emptus? verùm de eo satis constat. Te vero percontantem

tem de rebus nostris quis demùm docuit? ipsi nimirum perfugæ, & perduelles patriæ, qui te hominem vanissimum nacti, mercede ad maledicendum facilè adduxerunt. Data deinde tibi est aliqua aut furibundi cujuspiam sacellani semipapistæ, aut servientis aulici, de statu rerum scriptiuncula; eam ut latinè veteres negotium tibi dabatur: hinc istæ narrationes confectæ, quas, si videtur, paulùm excutiamus. *In hanc condemnationem non centena millesima pars populi consensit.* Quid ergo cæteri, qui sese nolentibus tantum facinus fieri sunt passi? an stipites, an trunci hominum, an fortè quales illi in scena Virgiliana,

Purpurea intexti tollunt aulæa Britanni?

Non enim veros tu quidem Britannos, sed pictos nescio quos, vel etiam acu pictos videris mihi velle dicere. Cum itaque incredibile sit gentem bellicosam à tam paucis, iisque infimis de plebe sua, sub jugum mitti, quod in narratione tua primum occurrit, id esse falsissimum apparet. *Ordo ecclesiasticus erat ab ipso senatu ejectus.* Eo miserior itaque tua est insania, necdum enim te sentis insanire, qui eos è Parlamento quereris ejectos, quos tute ex ecclesia ejiciendos esse, libro longissimo scribis? *Senatûs alter ordo qui in proceribus consistebat, ducibus, comitibus, vicecomitibus, statione sua dejectus est.* Et meritò, à nullo enim municipio missi pro se tantùm sedebant, nihil juris in populum habe-

habebant,juri tamen ejus & libertati,suo quodam instituto,refragari in plerisque consueverant: erant à rege constituti, ejus comites, & famuli, & quasi umbræ, quo amoto, ipsi necesse est ad plebem, unde orti sunt, redigerentur. *Una & deterrima portio Parlamenti potestatem sibi vindicare non debuit reges judicandi.* At plebeius ordo, quod te supra docui, non solum Parlamenti pars erat potissima, etiam sub regibus, sed per se ipse Parlamentum omnibus numeris absolutum & legitimum, etiam sine Comitibus, nedum Ecclesiasticis, constituebat. Atqui *ne tota quidem hæc ipsa pars ad sententiam de regis capitis ferendam admissa est.* Pars illa nempe non admissa, quem verbo regem, re hostem toties judicaverat, ad eum animis atque consiliis palàm defecerat. Parlamenti ordines Anglicani cum iis qui à Scotiæ itidem Parlamento missi erant legati, idibus Januarii 1645. rescripserant regi, dolosas inducias & habenda secum Londini colloquia petenti, non posse se eum in urbem admittere, donec is de bello civili tribus jam regnis ejus operâ excitato, de cædibus tot civiũ ejus jussu factis reipub. satisfecisset; deque pace firma atq; sincera iis conditionibus cavisset, quas ei utriusque regni Parlamenta & tulerant sæpiùs, & latura essent: ipse è contrario postulata eorũ æquissima jã septies humillimè oblata, respõsiolibus aut surdis repudiaverat, aut ambiguis elu
serat.

ſerat. Ordines tandem poſt tot annorum patientiam ut ne fraudulentus rex, quam debellare rempub. in acie non valebat, eam in vinculis per dilationes everteret, & jucundiſſimum ex noſtris diſſidiis fruſtum capiens, de victoribus etiam ſuis reſtiturus hoſtis inſperatum ſibi triumphum ageret, decernunt, ſe regis deinceps rationem non habituros, nullas ſe ei poſtulationes ampliùs eſſe miſſuros, aut ab eo accepturos: poſt hæc tamen decreta reperti ſunt ex ipſo Ordinum numero, qui inviĉtiſſimi exercitûs odio, cujus maximis rebus geſtis invidebant, quemque poſt ingentia merita, dimittere cum ignominia cupiebant, & miniſtris aliquot ſeditioſis, quibus miſerè ſerviebant, morem gerentes, opportunũ ſibi tempus naĉti, cum eorum multi, quos à ſe longè diſſentire ſciebant, ad ſedandos Presbyterianorum gliſcentes jam tumultus, miſſi ab ipſo orne, in provinciis abeſſent, mira levitate, ne dicam perfidia, decernunt, inveteratum hoſtem, verbotenùs duntaxat regem, nulla penè ab eo ſatisfaĉtione prius accepta, aut cautione faĉta, ad urbem eſſe reducendum; in ſummam dignitatem atq; imperium æquè eſſe reſtituendum, ac ſi de repub. præclarè meritus eſſet. Ita religioni, libertati, fœderi denique illi à ſe toties jactato regem præponebant. Quid illi interea qui integri tam peſtifera agitari conſilia videbant? An ideo deeſſe patriæ, ſaluti ſuorum non
proſpi-

profpicere debuerant,eo quod iftius mali contagio in ipforum Ordinem penetraverat? At quis iftos exclufit malè fanos? *Exercitus*,inquis, *Anglicanus*, id eft,non externorum,fed fortiffimorum & fidiffimorum civium;quorum tribuni plerique, Senatores ipfi erant,quos illi boni exclufi patriâ ipfa excludendos, & in Hiberniam procul ablegandos effe cenfuerant; dum Scoti interim dubia jam fide quatuor Angliæ provincias fuis finibus proximas magnis copiis infidebant, firmiffima earum regionum oppida præfidiis tenebant, regem ipfum in cuftodia habebant: dum ipfi etiam factiones fuorum atque tumultus, Parlamento ipfi plufquam minaces, & in urbe & in agris paffim fovebant, qui paulò pòft in bellum non civile folùm, fed & Scoticum illud erupere. Quòd fi privatis etiam confiliis aut armis fubvenire reipublicæ laudatiffimum femper fuit, non eft certè cur exercitus reprehendi poffit, qui Parlamenti authoritate ad urbem accerfitus imperata fecit; & regiorum factionem atque tumultum ipfi curiæ fæpiùs minitantem facilè compefcuit. In id autem difcrimen adducta res erat, ut aut nos ab illis, aut illos à nobis opprimi neceffe effet. Stabant ab illis Londinenfium plerique inftitores atque opifices, & miniftrorum factiofiffimi quique;à nobis exercitus magna fide, modeftia, virtute cognitus. Per hos cum retinere libertatem,rempub. falutem liceret,

ret, an hæc omnia per ignaviam & stultitiam, prodenda fuisse censes? Debellati regiarum partium duces arma quidem inviti, animum hostilem non deposuerant: omnibus belli renovandi occasionibus intenti ad urbem se receperant. Cum his, quamvis inimicissimis, quamvis sanguinem eorum avidè sitientibus, Presbyteriani, postquam non permitti sibi in omnes tam civilem quàm ecclesiasticam dominationem viderunt, clandestina consilia, & prioribus tum dictis tum factis indignissima consociare cœperant: eóque acerbitatis processere, ut mallent se regi denuò mancipare, quàm fratres suos in partem illam libertatis quam & ipsi suo sibi sanguine acquisiverant, admittere; mallent tyrannum tot civium cruore perfusum, irâ in superstites, & concepta jam ultione ardentem rursus experiri dominum, quàm fratres, & amicissimos æquo jure ferre sibi pares. Soli Independentes qui vocantur, & ad ultimum sibi constare, & sua uti victoria sciebant: qui ex rege hostem se fecerat, eum ex hoste regẽ esse amplius, sapienter, meo quidem judicio, nolebant: neque pacem idcircò non volebant, sed involutum pacis nomine aut bellum novum, aut æternam servitutem prudentes metuebant. Exercitum autem nostrum quo fusius infamare possis, narrationem quandam rerum nostrarum inconditam & strigosã exordiris, in qua tametsi multa falsa, multa frivola reperio, multa abs te
vitio

virio data, quæ laudi ducenda essent, huic tamē alterā ex adverso narrationem opponere nihil arbitror attinere. Rationibus enim hîc non narrationibus certatur; atque illis utrobique, non his fides habebitur. Et sanè sunt ejusmodi res istæ, ut nisi justa historia dici pro dignitate nequeant. Melius itaque puto, (quod de Carthagine Sallustius, silere tantis de rebus, quàm parùm dicere: neque committam ut non solùm virorum illustrium, sed Dei præcipuè maximi laudes, in hac rerum serie mirabili sæpissimè iterandas, tuis hoc libro intexam opprobriis. Ea igitur duntaxat, quæ argumenti habere speciem videntur, pro more decerpam. *Anglos & Scotos* quòd aïs *solenni conventione promisisse, se regis majestatem conservaturos*, omittis quibus id conditionibus promisere; si salvâ nimirum religione & libertate id fieri posset: quibus utrisque ad extremum usque spiritum iniquus adeò & insidiosus rex iste erat, ut, vivente illo, & religionem periclitaturam, & libertatē interituram esse facile appareret. Sed redis jam ad illos regii supplicii authores. *Si res ipsa ponderibus suis, & momentis rectè æstimetur, exitus facti nefandi ita Independentibus imputari debet, ut principii & progressus gloriam Presbyteriani sibi possent vindicare:* Audite Presbyteriani, ecquid nunc jùvat, ecquid confert ad innocentiæ & fidelitatis opinionem vestræ, quòd à rege puniendo abhorrere tantopere videremini?

remini? Vos isto regis actore verbosissimo, accusatore vestro, *plusquam dimidium itineris confecistis; vos ad quartum actum & ultra in dramate hoc desultando frigultientes spectati estis*; vos *meritò regis occisi crimine notari debetis; ut qui viam ad ipsum occidendum munivistis*, vos *nefariam illam securim cervicibus ejus inflixistis, non alii*. Væ vobis imprimis, si unquam stirps Caroli regnum posthac in Anglos recuperabit: in vos, mihi credite, cudetur hæc faba. Sed Deo vota persolvite, fratres diligite liberatores vestros, qui illam calamitatem, atque certam perniciem ab invitis etiam vobis hactenus prohibuere. Postulamini vos item, quòd *aliquot annos antè per varias petitiones jus regis imminuere moliti estis, quòd voces contumeliosas regi illis ipsis libellis quos nomine Senatus regi porrexistis, insertas publicâstis*; videlicet *in illa declaratione dominorum & communium, Maii 26. 1642. apertè quid sensistis de regis authoritate aliquot perduellionem spirantibus & insanis positionibus fassi estis. Hullæ oppidi portas Hothamus, tali mandato à senatu accepto, venienti regi occlusit; vos quid rex pati posset, hoc primo rebellionis experimento cognoscere concupivistis*. Quid hoc dici potuit accommodatiùs ad conciliandos inter se Anglorum animos, atque à rege penitùs abalienandos? cum intelligere hinc possint, si rex revertatur, se non solùm regis mortem, sed etiam petitiones quondam suas, &

fre-

frequentissimi Parlamenti acta de liturgia & episcopis abolendis, de triennali Parlamento, & quæcunq; summo populi consensu ac plausu sancita sunt, tanquam seditiosas atque *insanas Presbyterianorum positiones* luituros. Sed repente mutat animum homo levissimus;& quod modò *rem ipsam rectè æstimanti* sibi videbatur solis Presbyterianis deberi,id nunc *rem* eandem *ab alio revolventi* Independentibus totum deberi videtur. Modò Presbyterianos *vi aperta atque armis contra regem grassatos esse*, eumque ab iis *bello victum,captum,in carcerem conjectum* affirmabat,nunc omnem *hanc rebellionis doctrinam* Independentium esse scribit. O hominis fidem & constantiam! quid aliam jam opus est narrationem comparare contra tuam, quæ ipsa sibi tam turpiter decoxit? Verùm de te si quis dubitat, albusne an ater homo sis, tua legat quæ sequuntur. *Tempus est*, inquis, *pandere unde & quando proruperit inimica regibus secta: belli isti sanè Puritani sub regno Elisabethæ prodire tenebris Orci, & Ecclesiam inde turbare primùm cœperunt, immo rempub. ipsam: non enim sunt minores reipub. pestes quàm ecclesiæ.* Nunc te verè Balaamum vox ipsa sonat; ubi enim virus omne acerbitatis evomere cupiebas,ibi insciēs atque invitus benedixisti. Hoc enim tota Anglia notissimum est, si qui ad exemplum ecclesiarum vel Gallicarum vel Germanicarum, ut quasque reformatiores esse judicabant, puriorem

rem cultus divini rationem ſequi ſtudebant, quam penè omnem Epiſcopi noſtri cæremoniis & ſuperſtitionibus contaminaverant, ſi qui tandem pietate erga Deum, aut vitæ integritate cæteris præſtabant, eos ab Epiſcoporum fautoribus Puritanos fuiſſe nominatos. Hi ſunt quorum doctrinam regibus inimicam eſſe clamitas; neque hi ſolum, nam *plerique reformatorum*, inquis, *qui in alios diſciplinæ ejus articulos non jurarunt, hunc tamen unum videntur approbaſſe, qui regiæ adverſatur dominationi.* Ita Independentes, dum graviſſimè inſectaris, laudas; qui eos ab integerrima Chriſtianorum familia deducis; & quam doctrinam Independentium eſſe propriam ubique aſſeris, eam nunc *reformatorum pleroſq; approbaſſe* confiteris; eo uſque demùm audaciæ, impietatis, apoſtaſiæ provectus es, ut etiam Epiſcopos, quos tanquam peſtes & Antichriſtos ex Eccleſia radicitùs evellendos, atque exterminandos eſſe nuper docuiſti, eos nunc *à rege tuendos fuiſſe* affirmas, ne quid *Sacramento* ſcilicet *inaugurationis derogatum iret.* Nihil eſt ulterius jam ſceleris aut infamiæ quò poſſis procedere, quàm quòd ſolum ſupereſt, ut reformatam, quam polluis, religionem quamprimùm ejures. Quòd autem nos ais *omnes ſectas & hæreſes tolerare*, id noli accuſare; quamdiu te impium, qui Chriſtianorum ſanctiſſimos, & pleroſque etiam reformatos tibi adverſos *è tenebris orci prodire audes* dicere

dicere, te vanum, mendacem, & conductitium calumniatorem, te denique Apostatam ecclesia tamen tolleret. Tuas autem exinde sycophantias, quibus magnam reliqui capitis partem insumis, & quæ monstrosa dogmata Independentibus, ad cumulandum iis invidiam, affingis, quidni omittam? cum neque ad causam, hanc regiam omninò pertineant, & ea ferè sint quæ risum potiùs aut contemptum cujusvis quam refutationem mereantur.

CAP. XI.

AD undecimum hoc caput videre mihi, Salmasi, quamvis nullo cum pudore, cũ aliqua tamen conscientia futilitatis tuæ accedere. Cùm enim hoc loco perquirendum tibi proposueris *qua authoritate* pronùntiatum de rege fuerit, subiungis quod à te nemo expectabat, *frustra idquari*; scilicet *quæstioni huic vix locũ reliquit qualitas hominum qui id fecere*. Cũ igitur, quàm es importunitatis & impudentiæ in hac causa suscipienda compertus, tam sis nunc etiã loquacitatis tibi conscius, eò à me brevius responsum feres. Quærenti jam tibi *qua authoritate* ordo plebeius vel judicavit ipse regem, vel aliis id judicium delegavit, respondeo supremâ: supremam quemadmodum habuerit, docebunt te ea quæ tunc à me dicta sunt, cum te supra

hac ipsa re gnaviter ineptientem redarguerem. Quòd si tibi saltem crederes, posse te ullo tempore quod satis est dicere, non eadem toties cantare odiosissimè soleres. Aliis autem delegare suam judicandi potestatem ordo plebeius eadem sanè ratione potuit, qua tu regem, qui & ipse omnem potestatem à populo accepit, eandem aliis delegare potuisse dicis. Unde in illa solenni conventione, quam nobis objecisti, cum Angliæ tum Scotiæ summi ordines religiosè profitentur ac spondent, ea se supplicia de perduellibus esse sumpturos, *quibus utriusque gentis potestas judiciaria suprema, aut qui ab ea delegatàm potestatem accepturi erant*, plectendos judicarent. Audis hic utriusque gentis Senatum una voce testantem se posse suam authoritatem judiciariam, quam *supremam* ipsi vocant, aliis delegare: vanam ergo & frivolam de ista potestatis delegatione controversiam moves, At *cum his*, inquis, *judicibus è domo inferiori selectis juncti etiam judices fuere ex cohortibus militaribus sumpti*; *nunquam autem militum fuit civem judicare*. Paucissimis te retundam; non enim de cive nunc, sed de hosto memineris nos loqui: quem si imperator bellicus cum tribunis militaribus suis, bello captum, & è vestigio, si ita videretur, occidendum, pro tribunali judicare voluerit, an quicquam præter jus belli aut morem censebitur fecisse? qui autem hostis reipublicæ, & bello captus est, ne pro
cive

cive quidem is, nedum pro rege in ea repub. haberi potest. Hanc ipsa lex Regis Eduardi sacrosancta sententiam tulit; quæ negat malum regem aut esse regem, aut oportere regis nomine appellari. Ad illud autem quod aïs non *integram* plebis domum, sed *mancam & mutilam de regis capite judicasse*, sic habeto; eorum, qui regem plectendum esse censebant, longè majorem fuisse numerum, quàm qui res quascunque in Parlamento transigere, etiam per absentiam cæterorum, ex lege debebant; qui cum suo vitio atque culpâ abessent (defectio enim animorum ad communem hostem pessima absentia erat) nullam iis, qui in fide permanserant, afferre moram conservandæ reipub. poterant; quam vacillantem, & ad servitutem atque interitum prope redactam, populus universus eorum fidei, prudentiæ, fortitudini primò commiserat. Atque illi quidem strenuè rem gessere; exulcerati regis impotentiæ furori, insidiis sese objecere; omnium libertati atque saluti suam posthabuere; omnia antehac Parlamenta, omnes majores suos prudentia, magnanimitate, constantia supergressi. Hos tamen populi magna pars, quamvis omnem illis fidem, operam, atque auxilium pollicita, ingratis animis in ipso cursu deseruit, Pars hæc servitutem & pacem cum ignavia atque luxuria ullis conditionibus volebat; pars altera tamen libertatem poscebat, pacem non nisi firmam

atque honestam. Quid hîc ageret Senatus? partem hanc sanam, & sibi & patriæ fidelem defenderet, an desertricem illam sequeretur? Scio quid agere oportuisse dices; non enim Eurylochus, sed Elpenores, id est vile animal Circeum, porcus immundus, turpissima servitute etiam sub fœmina assuetus; unde nullum gustum virtutis, & quæ ex ea nascitur, libertatis habes; omnes esse servos cupis, quòd nihil in tuo pectore generosum aut liberum sentis, nihil non ignobile atque servile aut loqueris aut spiras. Injicis porrò scrupulum quòd *& Scotiæ rex erat, de quo statuimus*, quasi idcirco in Anglia impune quidvis illi facere liceret. Ut hoc caput denique præ cæteris elumbe atque aridum aliquo saltem facetè dicto queas concludere, *duæ*, inquis, *sunt voculæ iisdem ac totidem elementis constantes, solo literarum situ differentes, sed immane quantum significatione differentes, Vis, & Ius.* Minimè profectò mirum est, te trium literarum hominem tam scitam ex tribus literis argutiolam exculpere potuisse; hoc magis mirandum est quod toto libro asseris, duas res tam inter se cæteroqui *differentes*, in regibus unum atque idem esse. Quæ enim vis est unquam à regibus facta, quam non jus regium tu esse affirmasti? Hæc sunt quæ novem paginis bene longis responsione digna animadvertere potui; cætera sunt ea, quæ aut identidem repetita haud semel refutavimus, aut ad hanc

causam

causam disceptandam nullum habent momentdm. Itaque solito nunc brevior si sum, id non meæ diligentiæ, quam in hoc summo tædio languescere non patior, sed tuæ loquacitati, rerum & rationum tam cassæ atque inani, imputandum erit.

CAP. XII.

Ellem equidem, Salmasi, ne cui forte videar in regem Carolum, suo fato atque supplicio defunctum, iniquior esse aut acerbior, ut totum hunc de *criminibus ejus* locum, quod & tibi & tuis consultius fuisset, silentio præteriisses. Nunc verò quoniam id magis placuit, ut de iis præfidenter & verbosè diceres, faciam profectò ut intelligas, nihil à te fieri incogitantius potuisse, quàm ut deterrimam causæ tuæ partem, nēpe ejus crimina ad extremum refricanda & accuratiùs inquirenda reservares; quæ, cum vera & atrocissima ostendere fuisse, & ejus memoriam omnibus bonis ingratam atque invisam, & tui defensoris odium quàm maximum in animis legentium novissimè reliquant. *Dua*, inquis, *partes ejus accusationis fieri possunt; una in reprehensione vitæ versatur, altera in delictis quæ tanquam rex potuit committere.* Et vitam quidē ejus inter cōvivia, & ludos, & fœminarū greges

dilapſam facilè tacebo : quid enim habet luxus dignum memoratu? Aut quid hæc ad nos, ſi tantùm privatus feciſſet? poſtquam voluit rex eſſe, ut nec ſibi vivere, ita ne peccare quidem ſibi ſolùm potuit. Primùm enim exemplo ſuis vehementiſſimè nocuit; ſecundo loco, quod temporis libidinibus & rebus ludicris impendit, quod erat plurimum, id totum reip. quam ſuſceperat gubernandam, ſubduxit; poſtremò immenſas opes, innumerabilem pecuniam non ſuam, ſed publicam luxu domeſtico dilapidavit. Itaque domi rex malus primùm eſſe cœpit. Verum ad ea potius crimina *quæ malè regnando commiſiſſe arguitur* tranſeamus. Hic doles *tyrannum* eum, *proditorem*, & *homicidam* fuiſſe judicatum. Id non injuria factum demonſtrabitur. Tyrannum autem priùs, non ex vulgi opinione, ſed ex Ariſtotelis & doctorum omnium judicio definiamus. Tyrannus eſt qui ſuam duntaxat, non populi utilitatem ſpectat. Ita Ariſtoteles ethicorum decimo, & alibi, ita alii plerique. Suane commoda an populi ſpectarit Carolus, pauca hæc de multis, quæ tantummodò perſtringã, teſtimonio erunt. Cum aulæ ſumptibus patrimonium & proventus regii non ſufficerent, imponit graviſſima populo tributa; iiſque abſumptis nova excogitavit; non ut rempub. vel augeret, vel ornaret, vel defenderet, ſed ut populi non unius opes vel unam in domum congerendas inferret, vel una in domo diſſi-

dissiparet. Hunc in modum sine lege cum pervolaret omnia, quod unicum sciebat sibi fræno fore, Parlamentum aut funditus abolere, aut convocatum haud sæpius quàm id suis rationibus conduceret, sibi soli reddere obnoxium conatus est. Quo fræno sibi detracto, aliud ipse populo frænum injecit: Germanos equites, pedites Hibernos per urbes, pérque oppida quasi in præsidiis, cum bellum esset nullum, collocandos curavit: parúmne tibi adhuc tyrannus videtur? In quo etiam, ut in aliis multis rebus, quod supra per occasionem abs te datam ostendi (quanquam tu Carolum Neroni crudelissimo conferri indignaris) Neroni perquàm similis erat: nam & Senatum ille è repub. se sublaturum persæpe erat minatus. Interea conscientiis religiosorum hominum, supra modum gravis, & cæremonias quasdam & superstitiosos cultus, quos è medio papismo in ecclesiam reduxerat, omnes adigebat; renuentes aut exilio aut carcere multabat; Scotos bis eam ob causam bello adortus est. Huc usque simplici saltem vice nomen tyranni commeruisse videatur. Nunc cur adjectum in accusatione proditoris nomen fuerit exponam. Cum huic Parlamento sæpiùs pollicitis, edictis, execrationibus confirmasset, se nihil contra rempub. moliri, eodem ipso tempore aut papistarum delectus in Hibernia habebat, aut legatis ad regem Daniæ clanculùm missis, arma, equos, auxilium disertè

contra Parlamentum petebat, aut exercitum nunc Anglorum nunc Scotorum pretio sollicitabat; illis Urbem Londinum diripiendam, his quatuor provincias Aquilonares Scotorum ditioni adjungendas promisit, si sibi ad Parlamentum quoquo modo tollendnm commodare suam operam vellent. Cum hæc non succederent, cuidã Dillonio perduelli dat secretiora ad Hibernos mandata, quibus juberentur omnes Anglos ejus insulæ colonos repente armis adoriri. Hæc ferè proditionum ejus monumenta sunt, non vanis rumoribus collecta, sed ipsis literis ipsius manu subscriptis atque signatis comperta. Homicidam denique fuisse, cujus acceptis mandatis Hiberni arma ceperint, ad quinquies centena millia Anglorum in summa pace nihil tale metuentium exquisitis cruciatibus occiderint, qui etiam tantũ reliquis duobus regnis bellum civile conflârit, neminem puto negaturum. Addo enim quod in illo Vectensi colloquio hujus belli & culpam & crimen rex palàm in se suscepit, eoque omni Parlamentum notissima confessione suâ liberavit. Habes nunc breviter quamobrem rex Carolus & tyrannus & proditor & Homicida judicatus fuerit. At *cur non prius*, inquis, neque in illo *solenni fœdere*; neque postea cum dedititius esset, vel ab *Presbyterianis* vel *ab Independentibus* sic judicatus est, sed potius, *ut regem decuit accipi, omni reverentia est exceptus?* Vel hoc

hoc solo argumēto persuaderi cuivis intelligenti queat, non nisi serò tandem, & postquam omnia sustinuerant, omnia tentaverant, omnia perpessi erant, deliberatum Ordinibus fuisse regem abjicere. Tu id solus malitiosè nimis in invidiā rapis, qnod summam eorum patientiam, æquanimitatem, moderationē, fastusq; regi tolerantiam nimis fortasse longam apud omnes bonotestabitur. At *mense Augusto qui præcessit ejus supplicium, domus Communium quæ sola jam tum restabat & Indepentibus erat obnoxia, scripsit literas ad Scotos, quibus testabatur nunquam sibi animo fuisse mutare statum qui huc usque in Anglia obtinuerat sub rege, domo dominorum & Communium.* Vide jam quàm non doctrinæ Independentiū abrogatio regis attribuenda sit. Qui suam dissimulare doctrinam non solent, etiam potiti rerū profitentur *nunquam sibi in animo fuisse statum regni mutare.* Quod si id postmodum in mentē venit, quod in animo non fuit, cur non licebat quod rectius, & è repub. magis esse videbatur, id potissimum sequi? præsertim cum Carolus neque exorari, neque flecti ullo modo potuerit, ut justissimis eorum postulatis, quæque semper eadem ab initio obtulerant, assentiretur. Quas initio de religione, quas de jure suo sententias perversissimas tuebatnr, nobisque adeò calamitosas, in iisdem permanebat: ab illo Carolo nihil mutatus, qui & pace & bello, tanta nobis omnibus mala intulerat. Siquid

eſt aſſenſus, id & invitè facere, & quamprimum ſui juris foret, pro nihilo ſe habiturum haud obſcuris indiciis ſignificabat: idē aperte filius, abducta ſecum per eos dies claſſis parte, ſcripto, idem ipſe per literas ad ſuos quoſdam in urbe declarabat. Interea cum Hibernis Anglorū hoſtibus immaniſſimis, reclamante Parlamento, fœdis conditionibus occultè pacem coagmentaverat, Anglos ad repetita inutiliter colloquia & pacem quoties invitabat, toties contra eos omni ſtudio bellum coquebat. Hic illi quibus concredita reſpub. erat, quò ſe verterēt? an commiſſam ſibi noſtram omnium ſalutem in manus hoſti acerbiſſimo traderent? An alterum belli propè internecini ſeptēnium, nequid pejus ominemur, gerendum nobis iterum, & exantlandum relinquerent: Deus meliorem illis mentem injecit, ut prioribus de rege non movendo cogitationibus, non enim ad decreta pervenerant, rempub. religionem, libertatē ex ipſo illo fœdere ſolenni anteponerent; quæ quidem ſtante rege conſtare non poſſe, tardiùs illi quidem quàm oportuit, ſed aliquando tamen viderunt. Sanè Parlamento nunquam non liberum atque integrū eſſe debet, ex re natâ quàm optimè reipub. conſulere: neque ita ſe prioribus addicere ſententiis, ut religio ſit in poſterum, etiamſi Deus dederit, vel ſibi, vel reipub. plus ſapere. At *Scoti non idem ſentiunt, quinimo ad filium Carolum ſcribentes, ſacratiſſimum regem*

appellant

appellant parentem ejus, & sacerrimum facinus quo necatus est. Cave plura de Scotis, quos non novisti; nos novimus, cum eundem regem *sacerrimum,* & homicidam & proditorem; facinus quo tyrannus necaretur *sacratissimum* appellarent. Nunc regi quam dicam scripsimus, quasi parùm commodè scriptam cavillaris, & *quid opus fuerit ad Elogium illud tyranni addere proditoris & homicidæ titulos,* quæris: *cum tyranni appellatio omnia mala comprehendat,* tum quis tyrannus sit grammaticè & glossematicè etiam doces. Aufer nugas istas literator, quas una Aristotelis definitio modò allata nullo negotio difflabit; quæque te doctorem docebit nomen tyranni, quoniam tuâ nihil interest præter nomina intelligere, posse citra proditionem & homicidium stare. Atqui *leges Anglicanæ non dicunt proditionis crimen regem incurrere si procuraverit seditionem contra se vel populum suum.* Neque dicunt, inquam, Parlamentum læsæ Majestatis reum esse, si malum regem tollat, aut unquam fuisse, cum sæpius olim sustulerit: posse autem regem suam majestatem lædere atque minuere, immò amittere, clara voce testantur. Quod enim illa lege S[ti] Edouardi legitur, *nomen regis perdere,* nihil aliud est quàm regio munere ac dignitate privari; quod accidit Chilperico Franciæ regi, cujus exemplum illustrandæ rei causa eodem loco lex ipsa ponit. Committi autem summam perduellionem

tam in regnum, quam in regem non est apud nus jurisperitus qui inficias ire possit. Provoco ad ipsum, quem profers Granvillanum, *Siquis aliquid fecerit in mortem regis, vel sed itionem regni, crimen proditionis esse.* Sic ill machinatio quâ Papistæ quidam Parlamenti curiam cum ipsis ordinibus uno ictu pulveris nitrati in auras disjicere parabant, non in regem solum, sed in Parlamentum & regnum, ab ipso Jacobo & utraque ordinum domo *summa proditio* judicata est. Quid plura attinet in re tam evidenti, quæ tamen facilè possem, statuta nostra allegare? cum ridiculum planè sit & ratione ipsa abhorrens, committi perduellionem in regem posse, in populum non posse, propter quem & cujus gratia, cujus, ut ita dicam, bona veniâ, rex est id quod est. Frustra igitur tot statuta nostra deblateras, frustra in vetustis legum Anglicarum libris exerces te atque volutas; ad quas vel ratas vel irritas habendas Parlamenti authoritas semper valùit; cujus etiam solius est, quid sit perduellio, quid læsa majastas interpretari: quam majestatem nunquam sic à populo in regem transiisse, ut non multo celsior atque augustior in Parlamento conspiciatur, jam sæpiùs ostendi. Te verò vappam & circulatorem Gallum jura nostra interpretantem quis ferat? Vos verò Anglorum perfugæ, tot episcopi, doctores, jurisconsulti, qui literaturam omnem & eruditionem vobiscum ex Anglia

Anglia aufugisse prædicatis, adeòne ex vestrûm numero nullus causam regiam atq; suam defendere satis strenuè satísque latinè sciebat, gentibúsque exteris dijudicandam exponere, ut cerebrosus iste & crumenipeta Gallus mercede accersendus in partes necessariò esset, qui regis inopis, tot doctorum & sacerdotum infantiâ stipati, patrocinium susciperet? magna, mihi credite, infamiâ etiam hoc nomine apud exteras nationes flagrabitis: & meritò vos utique cecidissè causâ omnes existimabunt, quam ne verbis quidem, nedum armís aut virtute sustinere valuistis. Sed ad te redeo, vir bone, dicendi perite, si tute modò ad te rediisti; nam stertentem te tam prope finem & de *morte* voluntaria nescio quid ab re somniantem offendo; tum statim negas *cadere in regem suæ mentis compotem, ut populum seditionibus distrahat, exercitus suos hostibus debellandos tradat, ut factiones contra se suscitet.* Quæ omnia cum & alii multi reges, & Carolus ipse fecerit, dubitare nō potes, præsertim Stoicus, quin ut omnes improbi, sic omnes quoq; tyranni prorsùs insaniant. Flaccum audi.

Quem mala stultitia, & quæcunque inscitia veri
Cœcum agit, insanum Chrysippi porticus & grex
Autumat, hæc populos, hæc magnos formula reges
Excepto sapiente, tenet.———

Si igitur insani cujuspiam facti crimen à rege Carolo amovere cupis, debebis improbitatem ab eò priùs amovere quàm insaniā. At enim *rex*

non

non potuit proditionem in eos committere, qui vassalli ipsius & subjecti fuere. Primùm, cum æquè atque ulla gens hominùm liberi simus, nullum barbarum morem fraudi nobis esse patiemur: fac deinde *vassallos* fuisse nos regis, ne sic quidem tyrannum perferre dominum tenemur. Omnis ea subjectio, ut ipsæ leges nostræ loquuntur, *honesto & utili* definita est. Leg. Hen. 1. c. 55. Fidem eam esse *mutuam* jurisconsulti omnes tradunt, si dominus *ligeam*, quod aïunt, *defensionem* Præstiterit: sin è contrario nimiùm sævus fuerit, aut atrocem aliquam injuriam intulerit, *dissolvi & penitùs extingui omnem homagii connexionem*, Hæc ipsa Bractoni verba & Fletæ sunt. Unde vassallum est ubi lex ipsa in dominum armat; eúmque singulari certamine à vassallo, si acciderit interimendum tradit. Idem si universæ civitati aut nationi in tyrannum non licuerit, deterior liberorum hominum conditio quàm servorum erit. Nunc Caroli homicidia aliorum regum partim homicidiis, partim justè fectis excusare contendis. De lanienâ Hiberniensi *remittis lectorem ad opus illud regium Iconis Basilicæ*; & ego te remitto ad Iconoclastem. *Captam Rupellam*, proditos Rupellenses, *ostentatam potiùs quàm datam opem*, imputari Carolo non vis: imputetur necne meritò, non habeo dicere; satis supérque ab eo peccatum est domi, ne externa persequi curem: omnes interim ecclesias protestantium, quotquot ullo tem-

tempore se contra reges religionis hostes armis defenderunt, eodem nomine rebellionis damnas. Quam contumeliam ab alumno suo sibi illatam quanti intersit ad disciplinam ecclesiasticam, suámque tuendam integritatem, non negligere, secum ipsi cogitent: nos etiam Anglos ea expeditione proditos acerbè tulimus. Qui enim regnum Angliæ in tyrannidem convertere diu meditatus erat, non, nisi extincto priùs militari civium robore ac flore, cogitata perficere se posse arbitrabatur. Aliud erat crimen regis quod ex jurejurando à regibus regnum capessentibùs dari solito verba quædam ejus jussu erasa fuerint, antequam jurasset. O facinus indignum & execrandum! impium qui fecit, quid dicam qui defendit? nam quæ potuit, per Deum immortalem, quæ perfidia, aut juris violatio esse major? quid illi sanctius post sacratissima religionis mysteria illo jurejurando esse debuit? Quis quæso sceleratior, isne qui in legem peccat, an qui secum legem ipsam ut peccare faciat dat operam? aut denique ipsam legem tollit ne peccasse videatur? Agedum, jus hoc religiosissimè jurandum rex iste violavit; sed ne palàm tamen violasse videretur, turpissimo quodam adulterio per dolum corrupit; & ne pejerasse diceretur, jus ipsum jurandum in perjurium vertit. Quid aliud potuit sperari, nisi injustissimè, versutissimè, atque infelicissimè regnaturum esse eum, qui ab injuria tam detestanda

testanda auspicatus regnum est; júsque illud primum adulterare auderet, quod solum imdedimento sibi fore, ne jura omnia perverteret, putabat. At enim *Sacramentum* illud, sic enim defendis, *non magis obligare reges potest quàm leges; legibus autem se devinciri velle præ se ferunt, & secundnm eas vivere, cum tamen re vera iis soluti sint*. Quemquàmne tam sacrilego, tàmque incesto ore esse, ut sacramentum religiosissimnm tactis Evangeliis datum, quasi per se leviculum solvi sine causa posse asserat? Te verò, scelus atque portentum ipse Carolus redarguit; qui cum sacramentum illud non esse per se leve quidpiam existimaret, idcircò ejus religionem aut subterfugere, aut fallaciâ quavis eludere satius duxit, quàm apertè violare, & corruptor jusjurandi hujus & falsarius esse maluit, quàm manifestè perjurus. At verò *jurat quidem rex populo suo, ut populus vicissim regi, sed populus jurat regi fidelitatem, non populo rex*. Lepidum sanè hominis commentum! annon qui juratus promittit atque spondet se quidpiam fideliter præstiturum, fidem suam iis obligat qui jusjurandum ab eo exigunt? Rex sanè omnis quoad præstanda ea quæ promittit, & *fidelitatem*, & *obsequium*, & *obedientiam populo* jurat. Hic ad Guilielmum Conquæstorem recurris, qui ipse, non quod sibi collibitum erat, sed quod populus ab eo & magnates postulabant, id omne haud

semel

ſemel jurare eſt coactus ſe præſtiturum. Quòd, ſi multi reges *coronam* ſolenni ritu non *accipiunt*, & proinde non jurant, & tamen regnant, idem de populo reſponderi poteſt, cujus pars magna fidelitatem nunquam juravit. Si rex ob eam cauſam ſolutus erit, erit & populus. Quæ autem pars populi jurabat, non regi ſolùm, ſed regno & legibus jurabat, à quibus rex factus eſt, & quidem eatenus tantùm regi, quod is leges obſevaret, *quas vulgus*, id eſt, communitas ſive plebeius ordo *elegerit*. Stultior enim ſit, qui legum noſtrarum loquelam ad puriorem ſemper latinitatem exigere velit. Hanc clauſulam, *quas Vulgus elegerit*, Carolus, antequam coronam acciperet ex formula juramenti regii eradendam curavit. At, inquis, *ſine regis aſſenſu nulllas leges vulgus elegerit*, eóque nomine duo ſtatuta citas, unum Anni *xxxvij*. Hen. *6.c.xv*. alterum *decimo tertio*, Edouardi IV.c.VIII. Tantùm autem abeſt quominùs eorum alterutrum in libro ſtatutorum uſquam appareat, ut annis abs te citatis, neque rex iſte neque ille ullum omninò ſtatutum promulgaverit. Tu fidem jam perfugarum, ſtatuta tibi dictantiũ, eluſus querere; dum alii tuam admirantur impudentiam ſimul & vanitatem, quem non pudebat iis in libris verſatiſſimumum videri velle, quos inſpexiſſe nunquam, ne vidiſſe quidem tam facilè argueris. Clauſulam autem iſtam jusjurandi, quam tu perfricti oris balatro *commentitiam*

audes

audes dicere, *regis*, inquis, *defensores fieri posse aiunt*, ut in aliquot antiquis exemplaribus extiterit, *sed in desuetudinem abiisse, quòd commodam significationem non haberet.* Verùm ob id ipsum majores nostri illam clausulam in hoc regis jurejurãndo posuere, ut significationem tyrannidi semper non commodam haberet. In desuetudinem autem si abierat, quod tamen falsissimum est, quis neget multo meliori jure revocandam fuisse? frustra, si te audiam: quippe *in regibus* mos ille *jurandi qui hodie receptus est, caremonialis est tantùm.* Atqui rex, cum episcopos aboleri oportuit, per illud jusjurandum non licere sibi causatus est. Atque ita sacramentum illud sanctissimum, quoties ex usu est regis, vel solidum quiddam & firmum erit, vel inane tantùm & *caremoniale.* Quod ego vos obtestor, Angli, etiam atque etiam animadvertatis: & qualem estis regem habituri, si redierit, vobiscum reputetis: non énim in mentem venisset unquam huic Grammatico sceleroso & extraneo de jure regis Anglorum velle scribere, aut posse, nisi Carolus ille extorris, disciplinâ patriâ imbutus, unáque illi monitores ejus profligatissimi, quid hac de re scribi vellent omni studio suggessissent. Dictabant huic illi, *totum Parlamentum proditionis in regem insimulari posse*, vel ob hoc solum, quòd *sine assensu regis declaravit omnes esse proditores qui arma contra Parlamentum Angliæ sumpserunt*; *vassallum*

scilicet

scilicet regis esse Parlamentum; jusjurandum verò regium *ceremoniale tantùm* esse, quidni *vassallum* etiam? Ita neque legum ulla sanctitas, neque sacramenti ulla fides, aut religio, quicquam valebit ad cohibendam à vita atque fortunis vestrûm omnium vel libidinem effrænati regis, vel ultionem exacerbati: qui ita institutus à pueritia est, ut leges & religionem, ipsam denique fidem vassallari sibi, & servire suis libitis arbitretur debere. Quanto præstabilius esset, vobisque dignius, si opes, si libertatem, si pacem, si imperium vultis, à virtute, industria, prudentia, fortitudine vestra indubitanter petere hæc omnia, quàm sub regio dominatu incassùm sperare? Certè qui sine rege ac domino parari hæc posse non putant, dici non potest, quàm abjectè, quàm non honestè, non dico quâ indignè, de se ipsi statuant: quid enim aliud nisi se inertes, imbecillos, mentis inopes, atque consilii, corpore atque animo ad servitium natos, fatentur esse? Et servitus quidem omnis homini ingenuo turpis est; vobis autem post libertatem Deo vindice; vestróque marte recuperatam, post tot fortia facinora, & exemplum in regem potentissimum tam memorabile editum, velle rursus ad servitutem, etiam præter fatum, redire, non modo turpissimum, sed & impium erit, & sceleratum: párque vestrûm scelus illorum sceleri erit, qui servitutis olim Ægyptiacæ desiderio capti, multis tandem cladibus

dibus ac variis divinitùs absumpti, liberatori Deo pœnas tam servilis animi dedere. Quid tu interim, servitutis conciliator? *Potuit*, inquis, *rex proditionis & delictorum aliorum gratiam facere; quod satis evincit legibus eum solutum fuisse.* Proditionis quidem, non quæ in regnum, sed quæ in se commissa erat, poterat rex, ut quivis alius, gratiam facere: poterat & qnorundam aliorum fòrtasse maleficiorum, quanquam non id semper: an ideò qui maleficum servandi nonnunquam jus quoddam habet, idem continuò omnes bonos perdendi jus ullum habebit? Citatos in curiam, eámque inferiorem, respondere non tenetur, nisi per procuratorem, rex, an ideo in Parlamentum citatus ab universis non veniet? non ipse respondebit? *Conari* nos aïs *Batavorum exemplo factum nostrum tueri*, atque hinc, stipendio scilicet metuens quo te Batavi luem atque pestem alunt, ne Anglos infamando etiam Batavos altores tuos infamasse videaris, demonstrare cupis quàm *dissimile sit quod hi & quod illi fecerunt.* Quam ego collationem tùam, quanquam in ea quædam sunt falsissima, alia, ne salario fortasse tuo non satis litaris, palpum olent, omittam. Negant enim Angli opus sibi esse ut exterorum quorumvis exemplo facta sua tueantur. Habent leges, quas secuti sunt, patrias, hac in parte, sicubi terrarum aliæ sunt, optimas: habent quos imitentur, majores suos, viros fortissimos, qui immoderatis regum imperiis

periis nunquam cessere; multos eorum intolerantiùs se gerentes per supplicium necavere. In libertate sunt nati, sibi sufficiunt, quas volunt leges, possunt sibi ferre; unam præ cæteris colunt antiquissimam, à natura ipsa latam, quæ omnes leges, jus òmne atque imperium civile non ad regum libidinem, sed ad bonorum maximè civium salutem refert. Jam præter quisquilias & rudera superiorum capitum restare nihil video; quorum quidem acervum cum satis magnũ in fine congesseris, nescio quid aliud tibi volueris, nisi hujus tuæ fabricæ ruinam quasi præsagire. Tandem aliquãdo post immensam loquacitatem rivos claudis; *Deum testatus te hanc causam tuendam suscepisse, non tantùm quia rogatus, sed quia meliorem nullam te potuisse defendere conscientia tibi suggessit.* Rogatus tu in res nostras tibi alienissimas, nobis non rogantibus te interponas? Tu populi Anglicani sũmos magistratus pro authoritate pròque imperio sibi commisso qnod suum munus est in sua ditione agentes, nulla injuriâ lacessitus (neq; enim natum te esse sciebant) indignissimis verborum contumeliis laceres, libróque infami edito proscindas? A quo autem rogatus? An ab uxore, credo, quæ jus, regium, ut perhibent, in te exercet; quæque tibi, quoties libet, ut illâ Fulvia, cujus, ex epigrammate obscœno, centones mòdo consuisti (*p.* 320.) *aut* scribe *aut pugnemus* ait: unde tu, ne signa canerent, scribere male bas.

bas. An rogatus fortaſſe à Carolo minore, & perditiſſimo illo peregrinantium aulicorum grege, quaſi alter Balaamus ab altero Balacco rege accerſitus, ut jacentem regis cauſam, & malè pugnando amiſſam maledicendo erigere dignarere? Sic ſanè fieri potuit; niſi quod hoc ferè interfuit; ille enim vir ſagax aſino inſidens locutuleio ad execrandum venit; tu aſinus loquaciſſimus inſeſſus & fœmina, & ſanatis quos vulneraveras epiſcoporum capitibus obſitus, apocalypticæ illius beſtiæ parvam quandam imaginem exprimere videris. Sed ferunt pœnituiſſe te hujus libri, pòſt paulò quàm ſcripſiſſes. Benè profectò habet; tuam itaque ut teſtere omnibus pœnitentiam, nihil tibi priùs faciendum erit, quàm ut pro libro tam longo unam tantummodò literam adhuc longam ex te facias. Sic enim pœnituit Iſcarioten illum Judam cui ſimilis es; ídque novit puer Carolus, qui crumenam idcircò tibi, inſigne illud Judæ proditoris, dono miſit, quòd primùm audierat, & poſtmodùm ſciebat, te apoſtatam eſſe & Diabolum. Judas ille Chriſtum prodidit, tu Chriſti Eccleſiam; Epiſcopos Antichriſtos eſſe docueras, ad eos defeciſti: quos inferis damnaveras, eorum cauſam ſuſcepiſti: Chriſtus omnes homines liberavit, tu omnes ad ſervitutem redigere conatus es: ne dubita, poſtquàm in Deum, in eccleſiam, in omne genus hominum tam impius fuiſti, quin te etiam idem exitus

maneat,

maneat, ut desperatione magis quam pœnitentiâ ductus, tuique pertæsus, ab infelici tandem arbore pendens, sicut & par ille tuus olim, medius crepes; illamque malefidam & fallacem conscientiam, bonorum & sanctorum insectatricem, ad destinatas tibi qnandoque supplicii sedes præmittas. Hactenus, quod initio institueram ut meorum civium facta egregia contra insanam & lividissimam furentis sophistæ rabiem, & domi & foris defenderem, jusque populi commune ab injusto regum dominatu assererem, non id quidem regum odio, sed tyrannorum, Deo bene juvante videor jam mihi absolvisse: neque ullum sine responso vel argumentum, vel exemplum, vel testimonium ab adversario allatum sciens prætermisi, quodquidem firmitatis in se quicquam, aut probationis vim ullam habere videretur; in alteram fortasse partem culpæ propior, quòd sæpiusculè ineptiis quoque ejus, & argutiis tritissimis, quasi argumentis, respondendo, id iis tribuisse videar, quod ignæ non erant. Unum restat, & fortasse maximum, ut vos quoque, ô Cives adversariū hunc vestrum ipsi refutetis; quod nulla alia ratione video posse fieri, nisi omnium maledicta vestris optimè factis exsuperare perpetuò cōtendatis. Vota vestra & preces ardentissimas Deus, cum servitutis haud uno genere oppressi, ad eum confugistis, benignè exaudiit. Quæ duo in vita hominum mala sanè maxima sunt,

&

& virtuti damnosissima, Tyrannis & superstitio, iis vos gentium primos gloriosè liberavit; eam animi magnitudinem vobis injecit, ut devictum armis vestris & dedititium regem judicio inclyto judicare, & condemnatum punire primi mortalium non dubitaretis. Post hoc facinus tam illustre, nihil humile aut angustum, nihil non magnum atque excelsum & cogitare & facere debebitis. Quam laudem ut assequamini, hac sola incedendum est via, si ut hostes bello domuistes, ita ambitionem, avaritiam, opes, & secundarum rerum corruptelas, quæ subigunt cæteras gentes hominum, ostenderitis posse vos etiam inermes media in pace omnium mortalium fortissimè debellare: si, quam in repellenda servitute fortitudinem præstitistis, eam in libertate conservanda justitiam, temperantiam, moderationem præstiteritis. His solis argumentis & testimoniis evincere potestis, non esse vos illos, quos hic probris insequitur, *Perduelles, latrones, sicarios, parricidas, fanaticos*; non vos ambitionis aut alieni invadendi studio, non seditione, aut pravis ullis cupiditatibus, non amentia aut furore percitos, regem trucidâsse, sed amore libertatis, religionis, justitiæ, honestatis, patriæ denique charitate accensos, tyrannum puniisse. Sin autem, quod, bone Deus, ne unquam siveris, aliter in animum induxeritis, si in bello fortes, in pace turpes eritis, qui manifestum sensistis numen vobis tam propitium, hostibus tam grave, neque exemplo tam insigni & memorando ante oculos posito, Deum vereri, & justitiam colere didiceritis, quod ad me attinet, concedam sanè, & fatebor, neque enim potero negare, ea omnia quæ nunc maledici & mendaces de vobis pessimè aut loquuntur aut sentiunt, vera esse: vósque multo iratiorem brevi tempore experturi estis Deum, quàm aut infensum inimici vestri, aut vos benignum & faventem & paternum, præ cæteris omnibus terrarũ orbis gentibus hodiernis, experti estis.

F I N I S.